

12 Författningskommentar

12.1 Förslaget till lag om renskötselrätt

1 kap. Renskötselrätt

Grundregler

1 § Den som är av samisk härkomst (same) får enligt bestämmelserna i denna lag använda mark och vatten till underhåll för sig och sina renar.

Rätten enligt första stycket (renskötselrätten) tillkommer den samiska befolkningen och grundas på urminnes hävd. Renskötselrätten är en särskild rätt till fast egendom.

För förvaltningen av renskötselrätten skall det finnas samebyar. Renskötselrätten får utövas av den som är medlem i sameby.

Bestämmelser om hur rennäring skall bedrivas och om rätt att efter tillstånd (koncession) bedriva renskötsel i vissa delar av Norrbottens län finns i lagen (2002:xx) om bedrivande av rennäring.

Första och andra stycket överensstämmer med 1 § första och andra stycket rennärlagen. Det innehåller den grundläggande beskrivningen av vad renskötselrätten är.

Tredje stycket har sin närmaste motsvarighet i 6 § rennärlagen första stycket. Utgångspunkten för rennärlagens regler om sameby har varit att reglera en viss näringsverksamhet, rennäringen. I vårt förslag har tyngdpunkten i stället flyttats till att avse förvaltningen av renskötselrätten, dvs. att ordna vissa civilrättsliga förhållanden. Eftersom renskötselrätten även enligt rennärlagen betraktas som en civil rättighet har således reglerna om sameby indirekt samma syfte.

Av bestämmelsen framgår att organisationstvång gäller. Motivet för detta framgår av avsnitt 5.3.1. Sammanfattningsvis kan sägas att det beror på att vi uppfattar renskötselrätten som en kollektiv rättighet. Bestämmelsens tredje stycke innebär därmed att det är samebyn som företräder den samiska befolkningen i frågor kring renskötselrätten.

Som konstaterats ovan innebär det i praktiken inte någon förändring jämfört med rennäringslagen.

Vidare framgår av bestämmelsen att det är en viss organisationsform som är obligatorisk för förvaltningen av renskötselrätten. Våra ställningstagande beträffande detta framgår av avsnitt 5.3.2. Sammanfattningsvis kan sägas att ett organisationstvång medför att det krävs särskilda bestämmelser för hur organisationen skall bildas respektive upplösas. Den avviker därmed väsentligt från vanliga associationsformer, bolag och föreningar, som är frivilliga. Vidare är vår avsikt att samebyn skall kunna ha både ekonomiska och ideella syften. De existerande associationsformerna är inte anpassade för detta.

I avsnitt 7.4.4 föreslår vi bl.a. att koncessionsrenskötseln, dvs. den renskötsel som bedrivs efter tillstånd från länsstyrelsen i Torne- och Kalix älvdalar, inte skall vara bunden av organisationstvånget. Eftersom denna renskötsel således inte kommer att bedrivas inom en sameby, föreslår vi att det av bestämmelsen bör framgå att även denna form av renskötsel existerar.

2 § Renskötselrätten omfattar, enligt bestämmelserna i denna lag,

- rätt till renbete,
- rätt att uppföra hagar, stängsel, renvaktarstuga, slakteri eller andra anläggningar och mindre byggnader som behövs för renskötseln,
- rätt till virke för renskötselaneläggningar, familjebostad, bränsle för husbehov och slöjdvirke,
- rätt att flytta renar,
- rätt till jakt och fiske.

Bestämmelsen innehåller den grundläggande beskrivningen av innehållet i renskötselrätten. Tillsammans med bestämmelserna i 5–13 §§ motsvarar den 15–22 §§ rennäringslagen.

Av domen i skattefjällsmålet (NJA 1981:1 s. 245f) framgår att utöver de i rennäringslagen uppräknade, innehåller renskötselrätten även vissa andra rättigheter, som grundas på urminnes hävd. Det gäller t.ex. rätt till slätter, annat bete än renbete och grustäkt för husbehov. Precis som i motsvarande bestämmelser i rennäringslagen, innehåller inte vårt förslag någon uttrycklig beskrivning av dessa rättigheter. Det innebär naturligtvis inte att vi föreslår att dessa rättigheter inte längre ingår i renskötselrätten. Bedömningen i skattefjällsmålet kommer att ha samma betydelse i förhållande till vårt förslag, som i förhållande till rennäringslagen.

3 § Renskötselrätt gäller inom följande områden (renskötselområdet)

1. hela året (året-runt-marker)

– i Norrbottens och Västerbottens läns lappmarker dels ovanför odlingsgränsen, dels nedanför denna gräns på mark där skogsrenskötsel av ålder bedrivs under våren, sommaren eller hösten och marken antingen tillhör eller vid utgången av juni 1992 tillhörde staten (kronomark) eller utgör renbetesland,

– på renbetesfjällen,

– inom de områden i Jämtlands och Dalarnas län som vid utgången av juni 1992 tillhörde staten och var särskilt upplåtna till renbete,

2. den 1 oktober – den 30 april (vinterbetesmarkerna)

– i övriga delar av lappmarkerna nedanför odlingsgränsen, inom sådana trakter utanför lappmarkerna och renbetesfjällen där renskötsel av ålder bedrivs vissa tider av året.

Med renbetesland förstås mark som vid avvittringen förklarats utgöra renbetesland eller av ålder använts som sådant land. Med renbetesfjällen förstås de vid avvittringen för samerna avsatta renbetesfjällen i Jämtlands län och de områden som sedermera upplåtits till utvidgning av dessa fjäll.

Bestämmelsen motsvarar 3 § rennäringslagen. Vi föreslår dock att renskötselområdet skall vara de områden där renskötselrätt gäller i stället för där renskötsel får bedrivas. Det är en konsekvens av vårt syfte att göra den civila rättigheten renskötselrätt så tydlig som möjligt. Det innebär inte att vi avser att åstadkomma någon förändring av innehållet i renskötselrätten.

Därutöver föreslår vi endast smärre redaktionella ändringar. Motivering till varför bestämmelsen i sak kvarstår i princip oförändrad framgår av avsnitt 5.2.2.

4 § Året-runt-marker skall fördelas mellan samebyarna i särskilda byområden. Byområde kan omfatta även vinterbetesmarker.

Del av byområde kan vara gemensam för samebyar om det föreligger särskilda skäl.

Byområdet och övriga områden som samebyn använder för renskötsel utgör samebyns betesområde.

Bestämmelser om indelning i byområde m.m. finns i 2 kap.

Den bestämmelse i vårt förslag som motsvarar 6 § första stycket rennäringslagen har vi placerat i 1 kap. 1 § tredje stycket i förslaget. Se närmare avsnitt 5.3.

Första stycket i vårt förslag motsvarar 6 § andra stycket rennäringslagen. Vi föreslår dock att man i lagtexten använder begreppen året-

runt-marker och vinterbetesmarker i stället för att hänvisa till de lagrum där dessa definieras.

Andra stycket i förslaget motsvarar 6 § tredje stycket rennärlagen. Vissa språkliga ändringar föreslås dock. Tredje stycket i förslaget motsvarar 8 § rennärlagen.

Renbete

5 § Samebyns betesområde får användas för renbete.

Bestämmelser om högsta renantal och inskränkningar i betesrätten på grund av hänsyn till miljön finns i lagen (2002:xx) om bedrivande av rennäring.

6 § Lavbevuxna träd får fällas inom samebyns betesområde om det är oundgängligen nödvändigt för att skaffa foder till renarna. I första hand skall torra eller oväxtliga träd fällas. Avverkning skall om möjligt ske efter anvisning av markens ägare eller brukare.

Anläggningar, bränsle och slöjdvirke m.m.

7 § Arbetshage eller annat stängsel för renarna, renslakteri eller annan anläggning som behövs för renskötseln får utföras inom samebyns betesområde.

Renvaktarstuga, kåta, förvaringsbod eller annan mindre byggnad som behövs för renskötseln får uppföras på utmark inom byns betesområde.

Är anläggning som anges i första stycket avsedd för stadigvarande bruk skall den förläggas till plats som anvisas av markens ägare. Detsamma gäller i fråga om byggnad som anges i andra stycket, om den skall uppföras för stadigvarande bruk nedanför odlingsgränsen eller utanför renbetesfjällen på mark som varken är sådan kronomark som står eller vid utgången av juni 1992 stod under statens omedelbara disposition eller mark som vid avvittring utlagts till allmänningsskog.

Uppstår tvist om anvisad plats bestämmer länsstyrelsen platsen.

8 § Om det behövs virke till en anläggning eller en byggnad som avses i 7 § får skog avverkas på den del av samebyns betesområde som hör till lappmarkerna, renbetesfjällen eller de områden i Jämtlands och Dalarnas län som vid utgången av juni 1992 tillhörde staten och var särskilt upplåttna till renbete.

Bränsle och slöjdvirke får tas för eget behov inom den i första stycket angivna delen av betesområdet.

Växande barrträd får avverkas endast efter anvisning av markens ägare eller brukare, om denne inte medger något annat.

På sådan mark utanför lappmarkerna och renbetesfjällen som hör till en samebys betesområde får för ändamål som anges i första och andra stycket endast tas torra träd, vindfällen, skogsavfall, tall- och grantjur eller, för tillfälligt behov, lövträd som växer på utmark.

9 § Till uppförande eller ombyggnad av familjebostad får skog avverkas inom byns betesområde på kronomark som står eller vid utgången av juni 1992 stod under statens omedelbara disposition eller mark som vid avvitrning utlagts till allmänningskog. Avverkning får ske endast efter anvisning av markägare.

10 § Bränsle får för eget behov tas inom annan samebys betesområde vid renskiljning eller annan verksamhet som har samband med renarnas skötsel.

11 § Ersättning behöver inte lämnas för skog som med stöd av renskötselrätt avverkas på kronomark som står eller vid utgången av juni 1992 stod under statens omedelbara disposition eller mark som vid avvitrning utlagts till allmänningskog. Detsamma gäller växande lövträd som avverkas på annan mark inom lappmarkerna, på renbetesfjällen samt inom de områden i Jämtlands och Dalarnas län som vid utgången av juni 1992 tillhörde staten och var särskilt upplåtna till renbete.

Ersättning skall i andra fall än som avses i första stycket lämnas för rotvärdet av växande träd som avverkas. Kan överenskommelse inte uppnås om ersättning, utser länsstyrelsen på begäran av part någon att söka förlika parterna.

Bestämmelser om den hänsyn till skogsbruket samt till natur- och kulturmiljövården som skall tas inom rennäringen finns i lagen (2002:xx) om bedrivande av rennäring.

Flyttning av renar

12 § Mark och vatten får nyttjas för att flytta renar mellan skilda delar av byns betesområde.

Jakt och fiske

13 § Jakt och fiske får bedrivas på utmark inom de delar av byns betesområde som hör till renbetesfjällen och lappmarkerna, när renskötsel är tillåten där.

Jakt och fiske för husbehov får bedrivas på den i första stycket angivna delen av annan samebys betesområde vid renskiljning eller annan verksamhet som har samband med renarnas skötsel.

Uppehåller sig björn, varg, järv eller lo bevisligen i trakten, får jakt efter sådant djur företagas även inom annan samebys område på mark som anges i första stycket, i den mån regeringen eller myndighet, som regeringen bestämmer, tillåter det.

Inom de områden i Jämtlands och Dalarnas län som vid utgången av juni 1992 tillhörde staten och var särskilt upplåtna till renbete får fiske till husbehov bedrivas. Inom samma område får jakt på rovdjur bedrivas i den mån regeringen eller myndighet, som regeringen bestämmer, tillåter det.

För jakt och fiske med stöd av renskötselrätten gäller även jaktlagen (1987:259) och fiskelagen (1993:787) samt föreskrifter utfärdade med stöd av dessa lagar.

Bestämmelserna i 2 och 5–13 §§ motsvarar i princip 15–22 §§ rennärlagen. Vissa delar av rennärlagens bestämmelser har dock överförts till vårt förslag till lag om bedrivande av rennäring. Det beror på att de, enligt vår bedömning, snarare reglerar hur rennäringen får bedrivas för att inte komma i konflikt med miljön och andra allmänna intressen än rent civilrättsliga förhållanden.

I vårt förslag har bestämmelserna som närmare beskriver vad renskötselrätten innebär utformats så att en enskild medlem inte direkt på grund av dessa kan kräva att få nyttja en viss rättighet. Motivet för detta framgår av avsnitt 5.5.3. Bakgrunden är att vi föreslår att fler samer än i dag skall ha möjlighet att bli medlemmar i samebyn. De naturresurser som nyttjas med stöd av renskötselrätten är dock begränsade. Det innebär att samebymedlemmarna inte individuellt kan nyttja dem som de vill, eftersom resurserna då skulle riskera att utarmas. En bärande tanke i vårt förslag är att det är samebyn som skall ha ansvaret för förvaltningen av renskötselrätten. Bestämmelserna om rättigheterna som ingår i renskötselrätten måste därmed formuleras så att det blir möjligt för medlemmarna i samebyn att genom gemensamma beslut fördela resurserna mellan sig så att de nyttjas på ett långsiktigt hållbart sätt.

Vårt förslag innehåller inte någon motsvarighet till 17 § andra stycket rennärlagen. Enligt den bestämmelsen kan same som yrkes-

mässigt arbetar med slöjd men inte är medlem i sameby få tillstånd av länsstyrelsen att ta slöjdvirke. Länsstyrelserna har uppgett att endast ett fåtal sådana tillstånd utfärdats och att det inte funnits något nämnvärt intresse för dem.

Vi föreslår att det skall bli möjligt för flera samer att bli medlemmar i sameby. Vidare tycks inte bestämmelsen på något nämnvärt sätt påverkat förhållandena för de samer den var avsedd att hjälpa. Sammantaget finner vi därför att det saknas skäl att ha motsvarande bestämmelse i vårt förslag.

2 kap. Indelning i byområden m.m.

1 § Indelning i byområden skall göras så att varje byområde blir varaktigt lämpat för sitt ändamål med hänsyn till betestillgång, behov av nödvändiga årstidsbeten och övriga omständigheter.

Förslaget motsvarar i stort sett 7 § andra stycket rennäringslagen. Våra överväganden beträffande bestämmelsen framgår av avsnitt 5.2.2.

Med hänsyn till hur viktigt det är för renskötseln att ha tillgång till olika typer av bete under olika delar av året föreslår vi att det skall framgå direkt av lagtexten. Förslaget skall dock inte uppfattas så att det alltid måste finnas alla typer av årstidsbeten inom ett byområde. Av 1 kap. 4 § framgår att ett byområde inte alltid behöver omfatta vinterbetesmarker.

2 § Sametinget beslutar om indelning i byområden.

Innan Sametinget fattar beslut skall sammanträde hållas med berörda samebyar. Sammanträde behövs inte, om samebyarna kommit överens i ärendet och den föreslagna indelningen inte strider mot 1 §.

I den utsträckning som är nödvändigt med hänsyn till indelningens art och förhållandena i övrigt skall Sametinget utreda vilka som i egenkap av ägare till fastighet kan komma att beröras av beslutet. Dessa skall beredas tillfälle att yttra sig över den föreslagna indelningen innan beslut fattas.

Första stycket i förslaget motsvarar 7 § första stycket rennäringslagen. Vi föreslår att Sametinget skall besluta om indelning i byområden och att detta som huvudregel bör ske vid sammanträde mellan berörda samebyar. Våra övervägande i denna del framgår av avsnitt 5.2.2.

I bestämmelsen föreslår vi att beslutsprocessen skall innebära att berörda fastighetsägare bereds tillfälle att yttra sig i den utsträckning det kan anses befogat. Frågan är om det även innebär att fastighets-

ägare skall anses ha rätt att överklaga beslut om indelning i byområden. Hittills har det inte ansetts vara fallet. Vi anser inte att det förhållandet bör förändras. Enligt vår uppfattning kan fastighetsägaren inte anses vara berörd av beslutet på det sättet att det skulle anses föreligga en rätt att överklaga. Syftet med bestämmelsen om att fastighetsägare bör ha möjlighet att yttra sig är i stället att de skall kunna få nödvändig information om förändringar i nyttjandet av renskötselrätten på fastigheten samt ha möjlighet att tillföra information om fastigheten som kan ha betydelse för lämplighetsbedömningen. Beslutsunderlaget bör därmed kunna bli fylligare. En sådan möjlighet bör enligt vår uppfattning också underlätta samarbetet mellan olika brukare, samebyn och markägarna, av samma mark.

Vi har övervägt frågan om Sametinget bör kunna besluta att en sameby skall betala ersättning till annan sameby i samband med beslut om indelning i byområde. Vi föreslår dock inte några sådana regler. Våra motiv för detta framgår av avsnitt 5.2.2.

I fastighetsbildningslagen finns bestämmelser om att ett fastighetsbildningsbeslut kan innehålla beslut om rivning eller flyttning av byggnader. En viktig förutsättning för sådana beslut är att möjligheterna att få en ändamålsenlig fastighetsindelning därigenom väsentligt underlättas. Vidare får fastighetsreglering inte innebära att mark tillsammans med byggnad överförs till annan fastighet. Det gäller dock inte t.ex. om överföringen i betydande mån underlättar möjligheterna att få en ändamålsenlig fastighetsindelning. Enligt vår bedömning skulle denna typ av regler ha liten praktisk betydelse när det gäller indelning i byområden. Det bör anses ingå i den allmänna lämplighetsbedömningen att varje byområde innehåller lämpliga platser för nödvändiga anläggningar. Det är således en naturlig följd av en förändring av byområdenas gränser att anläggningar kan komma att byta ägare eller behöva tas bort.

3 § Betestid på vinterbetesmark kan förlängas av länsstyrelsen efter samråd med Sametinget, om det behövs på grund av ogynnsamma väderleks- eller betesförhållanden eller av annat särskilt skäl.

4 § Om rätt att efter särskilt tillstånd driva renskötsel (koncessionsrenskötsel) under hela året inom vissa områden nedanför lappmarksgränsen finns bestämmelser i lagen (2002:xx) om bedrivande av renskötsel.

Bestämmelserna motsvarar 4–5 §§ rennäringslagen. Motiveringen till varför dessa bestämmelser kvarstår i princip oförändrade framgår beträffande 3 § av avsnitt 5.2.2 och beträffande 4 § av avsnitt 7.4.4.

3 kap. Förhållandet mellan renskötselrätt och andra rättigheter till samma mark

1 § Vad som sägs om ägare i denna lag gäller också innehavare av annan särskild rätt till fast egendom än renskötselrätt.

2 § Markägare och innehavare av renskötselrätt skall visa hänsyn till varandras rätt att bruka marken och såvitt möjligt undvika att hindra varandras markanvändning.

I skogsvårdslagen (1979:429) finns regler om den särskilda hänsyn som skall tas till renskötseln vid skogsbruk. I lagen (2002:xx) om bedrivande av rennäring finns regler om den särskilda hänsyn som skall tas till andra intressen vid bedrivande av rennäring.

Den som brister i hänsyn enligt första eller andra stycket skall ersätta uppkommen person- och sakskada.

3 § Vad som anges i 2 § hindrar inte att mark används i enlighet med en detaljplan eller för företag vars tillåtlighet skall prövas i särskild ordning.

Bestämmelserna i 3 kap 1–2 §§ lag om renskötselrätt klargör att det förutom renskötselrätt finns andra rättigheter till marken inom renskötselområdet, äganderätt och andra särskilda rättigheter till marken. Bestämmelsen i 3 kap 2 § lag om renskötselrätt reglerar förhållandet mellan å ena sidan dem som brukar marken med stöd av renskötselrätt och å andra sidan markägare och andra som brukar mark med stöd av olika rättigheter till fast egendom.

Med särskilda rättigheter i 3 kap 1 § avses exempelvis arrende, nyttjanderätter av olika slag; exempelvis rätt att jaga och fiska, servitut m.m. Även den som har undersökningstillstånd eller koncession enligt minerallagen eller torvlagen eller annars får tillfälligt använda annans mark t.ex. med stöd av 28 kap miljöbalken eller annars på grund av myndighets beslut får använda mark inom renskötselområdet får likställas med den som har särskild rätt till fastighet.

De rättigheter som finns till marken inom renskötselområdet är olika omfattande. Äganderätten omfattar exempelvis fler befogenheter än renskötselrätten.

Avsikten med den nya ömsesidiga bestämmelsen är att tydligare än i dag klargöra att alla som brukar marken oavsett om detta sker med stöd av renskötselrätt, äganderätt eller annan särskild rätt till fast egendom, har rätt till samma skydd för sina rättigheter. Detta uttrycks genom att det anges att samtliga som har rätt att bruka marken inom renskötsel-

området skall visa hänsyn för varandras rätt att bruka marken och såvitt möjligt undvika att hindra varandras markanvändning.

I de regler som finns i dag i rennäringslagen anges att den som brukar mark inte får vidta åtgärd som innebär ”*avsevärd olägenhet* för renskötseln” (30 § rennäringslagen) och att vid renskötsel skall *hänsyn tas* till andra intressen och renar ”*såvitt möjligt hindras* från att komma utanför samebyns betesområde eller annars *vålla skada eller olägenhet*” (65 § rennäringslagen).

Genom vårt förslag har vi reglerat både markägarens och samebyns skyldighet att i sitt bruk av marken visa hänsyn och undvika att orsaka andra hinder i en och samma bestämmelse. Den grad av hänsyn som skall visas och det hinder som man skall undvika att orsaka annan i dennes markanvändning uttrycks på samma sätt antingen det rör sig om markägarens bruk eller samebyns bruk. Syftet med den nya bestämmelsen är att skärpa kravet på ömsesidig hänsyn jämfört med vad som gäller enligt den nuvarande bestämmelsen i 30 § rennäringslagen.

Hänsyn skall visas på ett sådant sätt att de hinder som orsakas andra i deras markanvändning blir så små som möjligt. Å andra sidan innebär uttrycket ”såvitt möjligt” att hänsyn inte behöver visas i sådan omfattning den egna markanvändningen inte kan fortgå på ett rimligt vis. Det blir följaktligen fråga om en avvägning. Det egna bruket av marken skall utformas så att andra som också har rätt till marken också kan bruka den. Det egna bruket måste alltid vägas mot andras rätt och möjlighet att bruka samma mark.

Situationen med konkurrerande rättigheter till samma mark är inte unik för renskötselområdet. Ledning för tolkningen av den nya regeln om ömsesidig hänsyn kan hämtas från den reglering som redan finns av andra konkurrerande rättigheter till fast egendom.

När det gäller regleringen av servitut föreskrivs i jordabalken att den som har servitut (rätt för ägaren av en fastighet att i visst avseende nyttja en annan fastighet) vid utövningen av servitutet skall förfara så att den tjänande fastigheten icke betungas mer än nödvändigt. Har servitutshavaren väg, byggnad eller annan anläggning åligger det honom att hålla den i sådant skick att ”skada eller olägenhet icke vållas onödigtvis” (14 kap. 7 § jordabalken). Har den som har servitut i annan fastighet överskridit sin rätt eller ägaren av någondera fastigheten (den som har servitutet eller den som belastas av servitutet) åsidosatt sin skyldighet, åligger det honom att återställa vad som rubbats eller fullgöra vad som eftersatts och att ersätta skada (14 kap. 6 och 7 §§ jordabalken).

Av denna reglering framgår att den fastighet som belastas av ett servitut måste tåla visst intrång i sin äganderätt. Den som har servitutet måste också ta hänsyn så att ägaren till fastigheten inte betungas mer än

nödvändigt. Vidare får varken innehavaren av servitutet eller ägaren till den fastighet som belastas av servitutet åsidosätta sin skyldighet gentemot motparten. Gör någon av dem det måste ersättning för skada betalas.

Överfört på renskötselområdet måste ägare till mark inom renskötselområdet tåla visst intrång till följd av att samebyarna brukar marken med stöd av renskötselrätten för renbete, jakt och fiske. Samebyarna å sin sida måste visa hänsyn vid sitt bruk av marken så att ägaren inte betungas av samebyns bruk av marken mer än nödvändigt.

En annan jämförelse kan göras med vad som gäller för rättsförhållandet mellan grannar. Fastighetsägare som lever i varandras närhet är ömsesidigt skyldiga att iaktta vissa begränsningar i sitt nyttjande av fastigheterna så att inte störningar över en godtagbar nivå uppstår för grannen i samband med det egna nyttjandet. I 3 kap. 1 § jordabalken uttrycks detta på så sätt att, var och en vid nyttjande av sin eller annans fasta egendom skall ta skälig hänsyn till omgivningen.

På samma sätt måste utövare av renskötselrätt iaktta vissa begränsningar i sin rätt att använda marken för bl.a. renbete, jakt och fiske så att inte störningar över en viss godtagbar nivå uppstår för markägaren i dennes rätt att använda marken. Markägaren måste å sin sida iaktta vissa begränsningar i sin användning av marken så att inte störningar över en viss godtagbar nivå drabbar den som har renskötselrätt i dennes rätt att nyttja marken.

Hänvisningen till skogsvårdslagen och lagen om bedrivande av rennäring innebär att närmare anvisningar om den hänsyn som skall visas i utövandet av skogsbruk och rennäring finns i dessa lagar. Den som av vårdslöshet eller uppsåtliga brister i hänsyn enligt första stycket, eller enligt vad som anges i dessa lagar, drabbas av skadeståndsansvar. Motsatsvis gäller att den som har visat hänsyn enligt dessa lagar inte kan drabbas av skadeståndsansvar.

Vid oenighet mellan parterna, får frågan om vilken hänsyn som krävs i det enskilda fallet ytterst avgöras av domstol. När det gäller oenighet om vilken hänsyn som skall visas i skogsbruket har vi förslag om att skogsvårdsstyrelsen skall fatta beslut i dessa fall, se avsnitt 6.4.

Skadeståndansvaret enligt bestämmelsen omfattar såväl sakskada som personskada i enlighet med huvudregeln i 2 kap. 1 § skadeståndslagen. Däremot omfattas inte ren förmögenhetsskada.

4 § När renar befinner sig inom betesområde vid tid då renskötsel är tillåten där, skall hund i trakten, som inte används i renskötseln, hållas i band eller instängd, om inte länsstyrelsen medger annat. Detsamma gäller när renar flyttas, om hundens ägare i förväg underrättats om tiden för flyttningen.

Anträffas hund medan den jagar eller på annat sätt ofredar ren inom område där renskötsel då är tillåten, får hunden, om den inte låter sig fångas, dödas av den som äger eller vårdar ren.

Den som på så sätt dödat hund är skyldig att snarast möjligt anmäla det inträffade till polismyndigheten.

Bestämmelsen är den samma som nu finns i 93 § rennäringslagen.

I lagen (1943:459) om tillsyn över hundar och katter finns en bestämmelse om att hund som visar benägenhet att bita människor eller djur inte får vara lös utomhus. Om får hålls på bete i trakten gäller samma sak hund som visar benägenhet att driva får. Av lagen följer också att om sådan hund påträffas lös där det finns tamdjur, så får djurens ägare döda hunden om den inte låter sig fångas. Den som dödar hunden skall snarast underrätta polismyndigheten.

Bestämmelsen i rennäringslagen och vårt förslag skiljer sig från den i tillsynslagen genom att den inte förutsätter att hunden visat benägenhet för ett visst beteende för att den inte skall få vara lös. Å andra sidan förutsätter inte tillsynslagen att det är frågan om ett pågående angrepp för att hunden skall få dödas.

Vid diskussionerna kring den nuvarande rennäringslagen tillkomst fanns ett förslag om att skyldigheten att hålla hundar instängda eller i band endast skulle gälla hund som driver eller på annat sätt jagar ren. Beträffande detta och vissa andra förslag angående ofredande av renar konstaterade Rennäringskommittén att de skulle innebära ett väsentligt försvagat skydd mot störningar i renskötseln, vilket med hänsyn till rennäringens framtid inte kunde tillstyrkas (SOU 1968:16, s. 239). Detta kommenterades inte närmare i propositionen och rennäringslagen kom att i denna del innehålla en bestämmelse som i stort sett motsvarade den i renbeteslagen (prop. 1971:51 s. 208).

Vi anser att det saknas skäl att nu göra en annorlunda bedömning. Det innebär att bestämmelsen för att undvika att hund ofredar ren avviker på ett sådant sätt från den i tillsynslagen att det alltjämt finns skäl att behålla en speciell reglering.

5 § Har ren orsakat skada

1. under tiden juni – augusti på åker, äng eller trädgård som är belägen ovanför odlingsgränsen eller på renbetesfjällen eller under tiden maj – september på åker, äng eller trädgård som är belägen inom annat område där renskötsel får bedrivas under hela året,

2. på mark inom renskötselområdet under tid då renskötsel inte får bedrivas där eller

3. på mark utanför renskötselområdet,

skall skadan ersättas av sameby inom vars byområde skadan har uppkommit eller som vid tiden för skadans uppkomst haft renar i trakten, om det inte visas att skadan inte orsakats av byns renar.

Är flera samebyar ersättningskyldiga enligt första stycket, fördelas ansvaret lika mellan byarna inbördes. Kan det visas att renar från någon av byarna orsakat skadan, svarar den byn gentemot de övriga för hela skadan.

Har skada orsakats av renar från flera samebyar och kan det inte utredas i vilken omfattning varje bys renar har del i skadan, fördelas ansvaret mellan byarna inbördes efter antalet renar från varje by som vid tiden för skadans uppkomst fanns i trakten och som inte stod under bevakning.

6 § Ersättning som sameby betalt enligt 5 § får den kräva åter av den som varit vållande till skadan.

Bestämmelserna i 5 och 6 §§ överensstämmer med 90 och 91 §§ rennäringslagen. Vi föreslår dock vissa språkliga förändringar.

Bestämmelserna innebär att samebyn i vissa fall har strikt ansvar för skador som orsakats av ren. Strikt ansvar innebär att skadeståndsskyldighet inträder även om samebyn inte varit oaktsam vid skötseln av renarna.

Motiveringen till det strikta ansvaret är de särskilda förhållanden som råder inom renskötseln. Renskötsel bedrivs under barmarkstiden så att renarna hålls i stora hjordar som inte övervakas kontinuerligt. Det har ansetts att denna driftsmetod, som är rationell ur rennäringens synpunkt, inte får användas på bekostnad av utomstående, för skadegörelse genom renar utsatta personer (prop. 1971:51 s. 208). En liknande regel om strikt ansvar för skada genom djur som kommit in på annans mark finns i 47 § ägofredslagen (1933:269).

Skälen för strikt ansvar har naturligtvis ansetts starkare för marker där renskötsel inte är tillåten när skadan inträffar. Där ersätts också flera typer av skador enligt denna bestämmelse än på året-runt-marker. Det strikta ansvaret omfattar inte bara odlad jord, dvs. åker, äng eller trädgård, utan alla markskador, således även t.ex. skador på skogsmark. Det strikta ansvaret är dock begränsat till markskador eftersom det ansetts att det är sådana skador som renar normalt brukar orsaka, dvs. markskador genom bete eller nedtrampning. (prop. 1971:51 s. 207)

Samebyn kan undvika strikt ansvar om den visar att skadan inte orsakats av byns renar. Kan den sameby som är ansvarig visa att det inte är byns renar som orsakat en skada och det samtidigt inte går att fastställa vem som i stället är ansvarig innebär detta att den skadelidande blir utan ersättning. I förarbetena till rennäringslagen har denna

situation ansetts bli sällan förekommande. Det har således ansetts allt för betungande att ålägga samebyn skadeståndsansvar trots att den kan visa att dess renar inte varit vållande. (prop. 1971:51 s. 275)

Skadan skall ersättas av den sameby inom vars byområde skadan uppkommit eller som vid tiden för skadans uppkomst haft renar i trakten. Det står alltså den skadelidande fritt att välja vilken av dessa byar han vill kräva på skadestånd för hela skadan. Regeln är delvis motiverad av att vissa delar av renskötselområdet inte har lagts ut för viss by. Den är också motiverad av den risk för rättsförlust för en skadelidande som svårigheterna att utreda renarnas tillhörighet kan medföra. (prop. 1971:51 s. 207)

För andra skadesituationer gäller allmänna rättsgrundsatser inom skadeståndsrätten, vilket bl.a. innebär att skadeståndsansvar inte inträder med mindre den som haft djuren i sin vård brustit i skälig tillsyn. Detta gäller t.ex. för trafikskador som vållats av renar. (prop. 1971:51 s. 207)

Den ersättning samebyn betalt på grund av ansvar enligt 5 § får den kräva åter av den som varit vållande till skadan. I enlighet med den allmänna skadeståndsrättens huvudregel har alltså den strikt ansvarige regressrätt mot den som svarar på grund av eget vållande. Detta gäller sannolikt också gentemot den som i egenskap av arbetsgivare svarar för skada som arbetstagare vållar genom fel eller försummelse i tjänsten (3 kap. 1 § skadeståndslagen [1972:207] SkL). Troligen begränsas dock regressrätten gentemot arbetstagare av regeln i 4 kap. 1 § SkL, enligt vilken en arbetstagare själv blir ansvarig för skada han vållar i tjänsten endast om det föreligger synnerliga skäl med hänsyn till handlingens beskaffenhet, arbetstagarens ställning, den skadelidandes intresse och övriga omständigheter.

7 § Den rätt till ersättning för att ren blivit dödad eller skadad som enligt vad särskilt är föreskrivet eller enligt allmänna skadeståndsregler kan tillkomma renens ägare skall i fall då ägaren är okänd tillfalla den sameby inom vars betesområde renen befann sig.

Bestämmelsen överensstämmer med 92 § rennäringslagen.

Bestämmelsen innebär att renägarens rätt till ersättning upphör i och med att ersättningen tillfaller samebyn (prop. 1971:51 s. 208). Om renägaren senare blir känd kan han således inte kräva att från samebyn få ut den ersättning som enligt paragrafen tillfallit samebyn.

4 kap. Inskränkning eller upphörande av renskötselrätt

1 § Regeringen kan förordna om inskränkning eller upphävande av renskötselrätten för visst markområde, när området behövs för ändamål som avses i 2 kap. expropriationslagen (1972:719).

Inskränkning kan avse viss tid eller vissa i renskötselrätten ingående befogenheter.

2 § Regeringen kan i förordnande enligt 1 § föreskriva åtgärder för att motverka skada eller olägenhet för rensköteln.

3 § Om inskränkning eller upphävande av renskötselrätt medför skada eller olägenhet för rensköteln eller för jakt och fiske med stöd av renskötselrätten, skall ersättning utgå.

Ersättning för skada eller olägenhet som inte drabbar bestämd person tillfaller sameby som berörs av inskränkningen eller upphävandet.

4 § I fråga om inskränkning eller upphävande av renskötselrätt och ersättning med anledning därav gäller, utöver bestämmelserna i 1–3 §§, i tillämpliga delar bestämmelserna i expropriationslagen (1972:719) om expropriation av särskild rätt till fastighet.

Bestämmelserna överensstämmer i princip med 26–29 §§ rennäringslagen. Vi föreslår dock vissa språkliga justeringar. Vi föreslår bl.a. att begreppet inskränkning bör användas när det är fråga om ett begränsat upphävande av renskötselrätten. Den terminologin stämmer bättre med systematiken i t.ex. 2 kap. 18 § regeringsformen. Vidare ger ordalydelsen ”inskränkning eller upphävande” uttryck för att det i första hand bör prövas om det är tillräckligt att endast inskränka renskötselrätten istället för att upphäva den helt.

Vi föreslår vidare att den ersättning som utgår i sin helhet skall tillfalla samebyn. De är en följd av att vi föreslår att Samefonden bör avvecklas. Våra överväganden i den delen framgår av avsnitt 8.4.

Renskötselrätten är en sådan särskild rätt till fastighet som avses i 1 § expropriationslagen (prop. 1972:109 s. 268). Renskötselrätten är dock uttryckligen undantagen från expropriationslagens tillämpning (2 §). Renskötselrätt kan således inte bli föremål för expropriation (självständig rättighetsexpropriation) enligt expropriationslagen. I stället upphävs renskötselrätt med stöd av speciallagstiftning. Exproprieras en fastighet inom renskötelsområdet kan emellertid renskötselrätten exproprieras tillsammans med fastigheten (osjälvständig rättighetsexpropriation). För att renskötselrätten skall påverkas när en

fastighet exproprieras krävs dock att det fattas ett särskilt beslut med den innebörden. (prop. 1992/93:32 s. 95)

I samband med rennäringslagens tillkomst diskuterades om bestämmelserna om renskötselrättens upphävande skulle utmönstras ur rennäringslagen och expropriationslagen i stället göras tillämplig även på renskötselrätten. Av flera skäl behölls dock reglerna om upphävande i rennäringslagen.

År 1993 ändrades 26 § rennäringslagen. Då konstaterade departementschefen att upphävande av renskötselrätten för något av expropriationsändamålen eller för annat ändamål av väsentlig betydelse från allmän synpunkt endast hade skett i ett fåtal fall. Vidare hade renskötselrätten aldrig upphävts med stöd av den bestämmelse som gjorde det möjligt att för andra allmänna ändamål upphäva renskötselrätten inom område som väsentligen var utan betydelse för renskötelsen. (prop. 1992/93:32 s. 95)

Mot denna bakgrund ändrades regeln om upphävande av renskötselrätten så att detta endast kan ske om något expropriationsändamål är för handen. Därigenom fick renskötselrätten samma skydd mot tvångsvisa ingripanden som andra särskilda rättigheter till fastighet. Trots detta finns reglerna om upphävande av renskötselrätten fortfarande i speciallagstiftning. Ett skäl till detta är att ersättningsbestämmelserna där ansetts bättre tillgodose samernas intressen än vad reglerna i expropriationslagen ensamma skulle gjort (prop. 1992/93:32 s. 96).

Möjligheten att upphäva renskötselrätten är avsedd att användas ytterst sällan. Åtgärden bör tillgripas först sedan överenskommelse med berörd sameby inte kunnat träffas.

Vår uppfattning är att det saknas skäl att i dag göra andra bedömningar än de som vi redogjort för ovan. Vi föreslår således inga ändringar i sak av de aktuella bestämmelserna.

5 kap. Upplåtelse av mark och vatten

1 § Sameby eller medlem i sameby får inte upplåta rättighet som ingår i renskötselrätten.

Sameby får dock åt den som har varit medlem i byn upplåta rätt att utan avgift till sitt husbehov jaga eller fiska på byns område enligt 1 kap. 13 §.

Bestämmelsen överensstämmer med 31 § rennäringslagen.

Enligt vårt förslag skall same som kan härleda sitt ursprung från samebyn kunna bli medlem. Enligt samebyns beslut får medlemmarna därmed tillgång till jakt och fiske på samma villkor som övriga med-

lemmar. Mot den bakgrunden framstår det som onödigt att ha kvar andra stycket. Vi har dock låtit möjligheten vara kvar för att inte i onödan begränsa samebyns handlingsmöjligheter.

2 § På sådan kronomark ovanför odlingsgränsen som står under statens omedelbara disposition och på renbetesfjällen får nyttjanderätt upplåtas endast om upplåtelsen inte försämrar förutsättningarna för att inom det berörda området bedriva samisk markanvändning med stöd av renskötselrätten.

Avser upplåtelsen rätt till jakt och fiske krävs dessutom att upplåtelsen är förenlig med god viltvård eller fiskevård.

Innan upplåtelse av nyttjanderätt får ske skall berörd sameby höras. Upplåtelse av hela fisket i visst vatten få ske endast om sameby medger det.

Utgångspunkten för bedömningen av när upplåtelse av nyttjanderätt får ske är att den statliga marken ovanför odlingsgränsen och på renbetesfjällen i första hand är avsedd för samebyarnas bruk av marken med stöd av renskötselrätten. Det bruk som avses är användning av marken för renskötsel, jakt och fiske och annan markanvändning som samebyarna kan komma att bedriva med stöd av renskötselrätten inom de nya öppna samebyar som vi föreslår (se avsnitt 5.4.2).

Om en upplåtelse av en nyttjanderätt försämrar förutsättningarna för att bedriva renskötsel, jakt, fiske eller annan markanvändning som sker med stöd av renskötselrätten inom det område som upplåtelsen omfattar, skall upplåtelse inte medges. Detta innebär att samebyarnas markanvändning med stöd av renskötselrätten har företräde framför annan markanvändning på kronomarken ovanför odlingsgränsen och på renbetesfjällen. Om en upplåtelse innebär små hinder för en samebys markanvändning får den dock medges.

Vid bedömningen av om en upplåtelse kommer att innebära att förutsättningarna för den samiska markanvändningen försämras bör stor vikt fästas vid samebyns yttrande i ärendet.

I sista hand får frågan om en upplåtelse får ske med hänsyn till renskötselrätten avgöras av förvaltningsdomstol dit länsstyrelsens beslut kan överklagas av samebyn.

3 § Fråga om upplåtelse enligt 2 § prövas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer.

4 § Upplåtelse enligt 2 §, som inte avser tillgodogörande av naturtillgångar eller skogsavverkning, skall ske mot avgift, om inte särskilda skäl föreligger för avgiftsfrihet. Avgiften tillfaller sameby som berörs av upplåtelsen.

Avser upplåtelsen tillgodogörande av naturtillgångar, skall staten utge ersättning för den skada eller olägenhet för renskötelsen som upplåtelsen medför. Ersättning för skada eller olägenhet som inte drabbar bestämd person tillfaller sameby som berörs av skadan eller olägenheten.

Vid avgiftsfri upplåtelse enligt första stycket skall staten ersätta samebyn för bortfallet av avgift.

Bestämmelserna i 3 och 4 §§ motsvarar 33 och 34 §§ rennäringslagen. Vi föreslår dock att avgifter och ersättningar enbart skall tillfalla samebyn och inte delas med Samefonden. Våra överväganden i denna del framgår av avsnitt 8.4.3.

Avgift för jakt och fiske som upplåts på kronomark ovanför odlingsgränsen och på renbetesfjällen skall enligt första stycket tillfalla den sameby som berörs av upplåtelsen. Avgiften är att se som en kompensation för den jakt och det fiske som bortfaller för samebyn till följd av upplåtelsen. Om särskilda skäl föreligger för avgiftsfrihet kan jakt och fiske upplåtas utan avgift. Även i dessa fall skall enligt det nya tredje stycket, staten utge kompensation för den jakt och fiske upplåtelsen omfattar, till den sameby som berörs av den avgiftsfria upplåtelsen.

Tredje stycket i 4 § saknar motsvarighet i rennäringslagen. Våra överväganden i denna del framgår av avsnitt 6.6.

5 § På sådana året-runt-marker nedanför odlingsgränsen som antingen tillhör eller vid utgången av 1992 tillhörde staten skall staten för nyttjanderättsupplåtelser som inte avser skogsavverkning utge ersättning till sameby som berörs av upplåtelsen.

Ersättningen skall beräknas enligt de grunder som gäller vid bestämmande av avgift och annan ersättning som enligt 4 § skall utgå för upplåtelser ovanför odlingsgränsen.

Ersättningen fastställs av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer.

Bestämmelsen är ny. Den innebär att skogssamebyarna i så stor utsträckning som möjligt skall bli jämställda med fjällsamebyarna när det gäller möjligheten att få ersättning för det intrång i renskötserätten som upplåtelser innebär. Våra närmare överväganden i denna del framgår av avsnitt 6.7.

6 kap. Sameby

Inledande bestämmelser

1 § En sameby har till ändamål att för medlemmarnas gemensamma bästa förvalta renskötselrätten inom sitt byområde samt de övriga områden samebyn nyttjar. Förvaltningen får inte ske i strid med renskötselns intressen inom samebyn. En sameby kan även ha andra ändamål enligt vad som framgår av stadgarna.

En samebys verksamhet får bedrivas i ett av byn helägt dotterföretag.

Bestämmelsen motsvarar närmast 9 § rennäringslagen. I vårt förslag framgår dock renskötselrättens civilrättsliga karaktär tydligare än av den äldre bestämmelsen.

Samebyns ändamål är att förvalta renskötselrätten. Detta ändamål är gemensamt för alla samebyar och är avgörande för om en verksamhet måste bedrivas i form av sameby. Det utesluter dock inte att en enskild sameby i stadgarna kan besluta att även ha andra ändamål. Sådana kompletterande ändamål får dock inte strida mot det lagstadgade ändamålet att förvalta renskötselrätten.

I 9 § rennäringslagen finns ett förbud för samebyn att driva annan ekonomisk verksamhet än renskötsel. Enligt vårt förslag skall det förbudet inte finnas kvar längre. Det bör vara möjligt för samebyn att bedriva andra typer av verksamhet än renskötsel. Nya verksamheter kan bidra till att kvinnor får en mera framträdande roll än i dagens samebyar, som är mansdominerade. Våra närmare överväganden beträffande samebys verksamhet framgår av avsnitt 5.4.2.

Syftet med vårt förslag är att samebyarna i så stor utsträckning som möjligt själva skall besluta om hur förvaltningen av renskötselrätten skall ordnas. Regeringen och riksdagen har flera gånger uttalat att det är viktigt att renskötselrätten förvaltas så att förutsättningarna för att driva renskötsel behålls. Vi anser att det är så viktigt att det bör framgå av lagtexten. Därför föreslår vi att samebys lagstadgade ändamål kompletteras med en bestämmelse om att samebys förvaltning inte får strida mot renskötselns intressen.

Renskötsel bedrivs av enskilda näringsidkare inom samebyn. Bestämmelsen innebär ett skydd för deras verksamhet. En enskild renägare kan inte, om han är missnöjd med samebys förvaltning, bedriva sin renskötsel utanför samebyn. Samebyn måste ta hänsyn till detta vid sin förvaltning. Det innebär dock inte att medlemmarna kan protestera mot varje förändring i sin verksamhet som följer av samebys beslut. Det bör t.ex. vara möjligt för samebyn att besluta att renägarna skall minska

sitt renantal till en viss nivå. Det viktiga vid bedömningen är att sådana beslut inte får vara otillbörligt till nackdel eller fördel för någon enskild medlem eller hota renskötseln i samebyn.

Bestämmelsen om att samebyns verksamhet får bedrivas i ett av byn helägt dotterföretag motsvarar 1 kap. 1 § andra stycket lagen om ekonomiska föreningar. Den infördes i lagen om ekonomiska föreningar den 1 januari 1998 för att det ansågs oklart om detta var möjligt (prop. 1996/97:163 s. 20 ff). För att undvika tveksamhet kring vad som gäller för samebyn föreslår vi att samma bestämmelse skall gälla. I prop. 1996/97:163 s. 41 anges att lagändringen medför att i den ekonomiska föreningens stadgar "bör anges" (något krav uppställs inte) att föreningen har till ändamål att främja medlemmarnas ekonomiska intressen genom att det i föreningen eller i ett helägt dotterföretag bedrivs ifrågasvarande kooperativa verksamhet. Motsvarande bör gälla för samebyn.

2 § En sameby skall registreras.

Sedan samebyn har registrerats kan den förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter samt föra talan inför domstolar och andra myndigheter.

Bestämmelsen motsvarar 10 § första stycket rennäringslagen. Det innebär att samebyn måste registreras för att vara en juridisk person. Det samma gäller för ekonomiska föreningar enligt lagen om ekonomiska föreningar. I 30 § finns bestämmelser om registrering. Enligt vårt förslag är Sametinget registreringsmyndighet.

I vårt förslag saknas en motsvarighet till 10 § andra stycket rennäringslagen. Det beror på att samebyns uppgift att företräda medlemmarna i frågor som rör renskötselrätten följer direkt av vårt förslags 2 §.

3 § För en samebys förpliktelser svarar endast samebys tillgångar. I tillgångarna inräknas insatser och avgifter som har förfallit till betalning, även om de ännu inte har betalats.

Enligt rennäringslagen är de renskötande medlemmarna sekundärt betalningsansvariga för samebys skulder. Det innebär att styrelsen, om samebyn inte kan betala en klar och förfallen skuld, är skyldig att kräva in motsvarande belopp från de renskötande medlemmarna. Vad var och en skall betala beräknas utifrån det renantal han representerar samt hur mycket arbete han har bidragit med till samebys renskötsel.

Vårt förslag innebär att det personliga betalningsansvaret avskaffas. Samebyn bör, precis som en ekonomisk förening, svara för sina förpliktelser enbart med samebys egna medel. Det innebär att samebyn,

precis som en ekonomisk förening, måste bygga upp ett eget kapital. Våra närmare överväganden i denna del framgår av avsnitt 5.4.3.

Förslagets lydelse motsvarar 1 kap. 3 § lagen om ekonomiska föreningar.

4 § Bestämmelserna i 1 kap. 4–6 §§ lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar skall gälla även för sameby. Vad som i bestämmelserna sägs om moderförening skall gälla modersameby.

Bestämmelsen saknar motsvarighet i rennäringslagen.

Bestämmelserna i lagen om ekonomiska föreningar ger en definition av koncernbegreppet. Definitionen är anpassad till EG:s sjunde bolagsdirektiv. Definitionen av koncernbegreppet har betydelse främst för redovisningsreglerna men har även föreningsrättslig betydelse, t.ex. för vad som är utdelningsbar vinst enligt den aktuella koncernbalansräkningen, 10 kap. 2 § lagen om ekonomiska föreningar, och styrelsens och VD:s upplysningsplikt gentemot föreningsstämman, 7 kap. 11 § lagen om ekonomiska föreningar.

I dag framstår behovet av att bilda koncerner kanske inte som så stort för samebyarna. Vi föreslår dock att förbudet för samebyn att bedriva annan verksamhet än renskötsel skall tas bort. Det vore därför olämpligt att begränsa samebyarnas möjlighet att organisera sin verksamhet i olika strukturer på något annat sätt än vad som gäller för ekonomiska föreningar.

Bildande av en sameby

5 § Sameby bildas vid sammanträde genom att deltagarna antar stadgar och utser styrelse.

Sammanträde enligt första stycket skall hållas av Sametinget.

Till sammanträdet skall Sametinget kalla samtliga medlemmar i samebyn som tidigare förvaltat renskötselrätten inom byområdet.

6 § Kan sameby inte bildas vid sammanträde enligt 5 § skall Sametinget hålla nytt sammanträde.

Sametinget skall i ortstidning kungöra att nytt sammanträde för bildande av sameby skall äga rum. Kungörelsen skall ange för vilket betesområde sameby skall bildas samt vad den som inte varit medlem i sameby som tidigare förvaltat renskötselrätten i byområdet har att iaktta för att kallas till sammanträdet. Kungörelse skall ske senast fyra månader före sammanträdet.

Till sammanträdet skall Sametinget kalla samtliga

- medlemmar i sameby som tidigare förvaltat renskötselrätten inom betesområdet, och
- same som senast två månader före sammanträdet anmält att han är intresserad av medlemskap i den bildade samebyn.

7 § I frågor som avses i 22 § tredje stycket 2 har, om minst en deltagare begär det, varje deltagare en röst för varje ren som enligt senast gällande renlängd innehas av honom. I övriga frågor har varje myndig deltagare vid sammanträdet en röst.

8 § Vid sammanträdet skall föras protokoll genom ordförandens försorg.

9 § Som sammanträdets beslut gäller den mening som fått mer än hälften av de avgivna rösterna eller, vid lika röstetal, den mening som biträdes av ordföranden. Vid val anses den vald som har fått de flesta rösterna. Vid lika röstetal avgörs val genom lottning.

10 § I fråga om klander av beslut vid sammanträdet äger 7 kap. 17 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar motsvarande tillämpning.

11 § Kostnaden för sammanträdet skall slutligt betalas av samebyn.

Samebyarna anses i rennäringslagen bildade direkt genom lagen. Rennäringslagen utgår vidare från att samebyn inte skall kunna upplösas. Det innebär konsekvenser som är svåra att överblicka i de fall samebyn kommer på obestånd och således borde försättas i konkurs. Vi föreslår därför att en sameby som försatts i konkurs skall upplösas om konkursen avslutas med brist. Det innebär också att det finns behov av regler för att bilda en ny sameby. Våra överväganden i denna del framgår av avsnitt 5.4.1.

Förfarandet motsvarar i princip det som gäller för bildande av samfällighetsföreningar inför lantmäterimyndigheten enligt lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter. Vårt förslag innebär att sammanträdet skall äga rum inför Sametinget. Det är således Sametinget som utser en ordförande att leda mötet. Reglerna om röstning motsvarar de som gäller för samebyn sedan den bildats. Syftet är att säkerställa inflytandet för de som skall bedriva renskötsel i den nybildade samebyn.

Det aktuella förfarandet kan komma att användas i två olika situationer. Den första avser det fallet att en sameby enligt rennäringslagens regler inte inom den tid som anges i övergångsbestämmelserna beslutar att bilda en ny sameby. Den andra är när en sameby har upp-

lösts på grund av att konkurs avslutats utan överskott. I båda dessa situationer är det viktigt att de som bedrivit renskötsel i området och vill fortsätta med det får möjlighet att delta i bildandet av den nya samebyn. Därför bör medlemmarna i den sameby som tidigare bedrivit renskötsel i området alltid kallas till sammanträdet.

Bestämmelsen om att Sametinget under vissa förutsättningar skall kungöra att sammanträde för bildande av sameby kommer att äga rum innebär att lagen (1977:654) om kungörande i mål och ärenden hos myndighet m.m. och kungörelseförordningen (1977:827) gäller. Där framgår vilka ortstidningar som skall användas för kungörelsen. Vidare framgår att kungörande får ske även i annan form eller i större utsträckning än den föreskrivna, om det finns särskilda skäl till det och kostnaden inte blir för hög i förhållande till behovet av spridning av kungörelsen. När det gäller kungörande av sammanträde för bildande av sameby kan det bli aktuellt för Sametinget att nyttja tillgängliga samiska massmedia, t.ex. tidningar och radio, för att informationen skall kunna nå så många samer som möjligt.

Så snart Sametinget tagit initiativet till att bilda samebyn skall den också bildas. Själva frågan om samebyn skall bildas eller inte kan således inte göras till föremål för omröstning. Sametinget måste innan sammanträdet sammankallas kontrollera att det föreligger lagliga förutsättningar att bilda samebyn. En sådan förutsättning är att det finns ett byområde för samebyn som uppfyller lagens krav. En sameby kan inte bildas utan att det finns ett byområde, eftersom ändamålet skall vara att förvalta renskötselrätten inom ett visst område.

Vad som enligt vårt förslag skall gälla för bildandet av samebyar när rennäringslagen upphävs och de nya bestämmelserna börjar gälla framgår av övergångsbestämmelserna.

12 § Samebyns stadgar skall ange

1. samebyns firma,
2. den ort inom samebyns område, där samebyns styrelse skall ha sitt säte.
3. ändamålet med samebyns verksamhet och verksamhetens art,
4. den insats med vilken varje medlem skall delta i samebyn, hur insatsen skall fullgöras samt i vad mån en medlem får delta i samebyn med insats utöver vad han är skyldig att delta med,
5. för det fall att regelbundna eller på särskilt beslut om uttaxering beroende avgifter till samebyn skall förekomma, avgifternas belopp eller de högsta belopp till vilka de får bestämmas,
6. antalet eller lägsta och högsta antalet styrelseledamöter och revisorer samt eventuella suppleanter, tiden för deras uppdrag samt, om

någon av dem skall utses på annat sätt än som anges i denna lag, hur det i så fall skall ske,

7. för det fall att fullmäktige enligt 7 kap. 12 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar skall finnas, deras befogenhet, hur de skall utses och tiden för deras uppdrag,

8. inom vilken tid och hur bystämma skall sammankallas samt hur andra meddelanden skall bringas till medlemmarnas eller fullmäktiges kännedom,

9. vilka ärenden som skall förekomma på ordinarie stämma,

10. vilken tid samebyns räkenskapsår skall omfatta,

11. grunderna för fördelning av samebyns vinst, samt

12. för det fall att insatsemission som avses i 10 kap. 2 a § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar skall förekomma, vad som skall gälla för dessa.

Bestämmelsen motsvarar i stort sett motsvarande bestämmelse för ekonomiska föreningar. Den enda avvikelserna gäller punkten 11. En ekonomisk föreningens stadgar skall även innehålla bestämmelser om hur man skall förfara med föreningens behållna tillgångar när föreningen upplöses. Eftersom samebyn inte kommer att kunna upplösas frivilligt är en sådan bestämmelse inte nödvändig för samebyn.

Motsvarande bestämmelse om stadgarnas innehåll finns i 38 § rennäringslagen. Den är dock starkt förenklad i förhållande till vårt förslag. Det finns inget krav på att stadgarna skall ange verksamhetens art och ändamål. Bakgrunden till det är att samebyns ändamål och verksamhetens art framgår direkt av rennäringslagen. Vi föreslår också en ändamålsbestämmelse i lag. Syftet är dock inte att den skall vara uttömmande. Det skall vara möjligt för enskilda samebyar att besluta om kompletterande ändamål samt begränsa de typer av verksamhet man vill bedriva. För en sameby som vill bedriva näringsverksamhet med t.ex. åkeriverksamhet blir det nödvändigt att komplettera verksamhetens ändamål i stadgarna eftersom sådan verksamhet inte kan anses rymmas inom lagtextens ändamål att förvalta renskötselrätten.

Vidare saknar 38 § rennäringslagen bestämmelser om att stadgarna skall innehålla bestämmelser om insats, avgifter och vinst. I stället skall stadgarna innehålla bestämmelser om hur betalningar på grund av den årliga kostnadstäckningen skall göras. Förändringen av vad stadgarna skall innehålla är en naturlig följd av att vi föreslår att den årliga kostnadstäckningen och det personliga betalningsansvaret skall tas bort. I stället bör samebyn, precis som en ekonomisk förening, bygga upp ett eget kapital med hjälp av insatser och täcka löpande kostnader med medlemsavgifter. Det innebär också att vinst kan uppkomma. Därför behövs bestämmelser för hur sådan skall fördelas.

Punkterna 7 och 12 innehåller stadgebestämmelser som är nya för samebyn. Punkten 7 berör de fall det skall finnas fullmäktige som helt eller delvis utövar stämmans befogenheter. Punkten 12 gäller insatsmissioner. Insatsmission innebär att kollektivt, fritt eget kapital i föreningen överförs till individuellt, bundet eget kapital, medlemsinsatser. Det är ett sätt att göra det mer attraktivt för medlemmar att låta föreningens överskott stå kvar i föreningen. Belopp som tillgodoräknats medlem genom insatsmission får inte betalas ut till medlem under medlemstiden.

Behovet av att utse fullmäktige finns troligen i första hand i mycket stora ekonomiska föreningar. Det saknas dock enligt vår mening skäl att undanta samebyarna från dessa regler. Olikheter mellan samebyar och ekonomiska föreningar, som kan ge upphov till oklarheter, bör så långt möjligt undvikas. Vidare är det inte lämpligt att utforma regler som tillgodoser enbart dagens förhållanden, eftersom sådana regler riskerar att bli statiska.

Beträffande insatsmissioner anser vi att det bör vara möjligt för samebyarna att öka det bundna kapitalet på det sättet. Här bör således samma regler som för ekonomiska föreningar gälla.

För ekonomiska föreningar finns det en möjlighet att skaffa kapital genom förlagsinsatser. Syftet med förlagsinsatser är att möjliggöra externt eget kapital i ekonomiska föreningar. Förlagsinsatser är särskilda kapitalinsatser och utgör bundet eget kapital i föreningens balansräkning. De intar en mellanställning mellan medlemskapitalet och det lånade kapitalet och är bundna under minst fem år. Med förlagsinsatser följer vissa insynsrättigheter och rätt att klandra stämmebeslut samt rätt till medrevisor, under vissa förutsättningar.

Vi föreslår att denna möjlighet inte skall finnas för samebyn. Detta strider visserligen mot vår utgångspunkt att förenklingar i förhållande till vad som gäller ekonomiska föreningar inte skall förekomma. Vår inställning när det gäller förlagsinsatser hänger dock samman med samebyns särskilda ändamål.

Samebyn skall förvalta renskötselrätten. Enbart samebyer skall delta i denna förvaltning. Om förlagsinsatser skulle tillämpas på samma sätt som i ekonomiska föreningar skulle det innebära att såväl samebyer som icke samebyer kan göra förlagsinsatser. Eftersom den som gör förlagsinsatser får vissa befogenheter skulle det kunna komma i konflikt med kravet på samisk förvaltning. Vi stannar därför vid att föreslå att reglerna om förlagsinsatser inte skall gälla för samebyn.

I den föreslagna bestämmelsen saknas bestämmelser motsvarande 38 § andra stycket 9 och 10. Punkten 9 gäller att stadgarna skall innehålla bestämmelser om vilka fonder samebyn skall ha. Det ansågs vid rennäringslagens tillkomst inte lämpligt att ha samma regler om tvingan-

de fondbildning som för ekonomiska föreningar, men ändå önskvärt att samebyarna hade fonder. Vi anser att samma krav på fondbildning skall gälla för samebyar som för ekonomiska föreningar. Behovet av att framhålla nyttan av fondbildning faller således bort.

Enligt punkten 10 skall stadgarna innehålla de närmare föreskrifter om renskötseln som anses nödvändiga. Syftet var att göra det möjligt att i stadgarna ta in bestämmelser om uppdelning av betet mellan skilda grupper av renskötande medlemmar. Det framstår som onödigt att ha kvar denna punkt. Av samebyns ändamål framgår att den för medlemmarnas bästa skall förvalta renskötselrätten inom byns område. Det är således självklart att byn i sina stadgar för in de bestämmelser man anser behövs för att kunna uppfylla ändamålet. Exempel på sådana bestämmelser skulle kunna vara att reglera det högsta antal renar varje enskild medlem får ha eller på vilket sätt medlemmarnas arbetsinsatser för byn skall tillgodoräknas dem.

13 § Samebyn skall anmälas för registrering senast två månader efter det att beslut fattades om att bilda den.

Första stycket gäller även vid ändring av stadgarna.

Vad som sägs om åtgärder före registrering i 2 kap. 4 § första och andra stycket lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar skall gälla även för sameby.

Bestämmelsen motsvarar delvis 39 § rennäringslagen. Enligt denna skall stadgarna, med vissa undantag, registreras hos den länsstyrelse där samebyns styrelse skall ha sitt säte. Enligt vårt förslag är det i stället Sametinget som skall vara registermyndighet, se kommentaren till 30 §.

I 39 § rennäringslagen finns en bestämmelse om att stadgarna inte är giltiga förrän de har registrerats. Denna bestämmelse finns inte i vårt förslag. Det innebär att stadgarna gäller för förhållanden mellan medlemmarna oavsett registrering. Det är däremot inte möjligt för samebyn att förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter förrän registrering skett. Motsvarande gäller för ekonomiska föreningar.

I rennäringslagen finns ingen bestämmelse om inom vilken tid registrering skall ske. Det hänger troligen samman med att samebyns bildande enligt rennäringslagen följer direkt av lagen. För ekonomiska föreningar gäller att bildande måste anmälas senast sex månader efter att beslutet om bildande fattades. Vi anser att det bör finnas en tidsgräns inom vilken bildandet av samebyn skall anmälas för registrering. Eftersom det är viktigt att den sameby som förvaltar renskötselrätten inom varje område är känd bör dock tiden sättas kortare än sex månader.

För ekonomiska föreningar är påföljden av att anmälan till registrering inte sker i tid att frågan om föreningens bildande förfaller. Detta är inte lämpligt när det gäller samebyn eftersom den måste bildas. I stället bör Sametinget kunna agera, antingen genom föreläggande, eller genom att påbörja ett nytt förfarande för att bilda sameby.

Bestämmelserna om registrering av stadgar gäller även för ändring av stadgarna. Det innebär att en förändring av stadgarna skall anmälas för registrering till Sametinget inom två månader från beslutet. Förändringen gäller i förhållandet mellan medlemmarna redan från beslutets dag men utåt först sedan den registrerats.

Det sista styckets hänvisning till lagen om ekonomiska föreningar innebär att samebyns styrelse redan före registreringen kan föra talan i mål rörande samebyns bildande och även i övrigt vidta åtgärder för att erhålla utfästa insatser eller avgifter. Vidare innebär det att om en förpliktelse uppkommer genom en åtgärd på samebyns vägnar före registrering, så svarar de som har beslutat eller deltagit i åtgärden solidariskt för förpliktelsen. Vid registreringen övergår ansvaret på samebyn om förpliktelsen har tillkommit efter det att samebyn bildats.

Hänvisningen är nödvändig eftersom vi inte längre anser att samebyn bildas direkt genom lagen. Då finns det ett behov av att reglera de åtgärder som vidtas för att bilda samebyn.

Samebyns medlemmar m.m.

14 § Medlem i sameby kan den bli som är

1. same som kan härleda sitt ursprung till samebyn,
2. make till medlem enligt punkten 1 eller efterlevande make till avliden sådan medlem.

Med make jämställs den som varaktigt bor tillsammans med medlem under äktenskapsliknande förhållanden.

En sameby får inte vägra den som uppfyller kraven enligt första stycket inträde som medlem. Om samebyn inte antar sökanden som medlem, kan frågan prövas av Sametinget på samebyns eller sökandens begäran. Sametingets beslut får inte överklagas.

En sameby kan som medlem anta same som är medlem i annan sameby trots att kravet på ursprung i samebyn inte är uppfyllt.

I stadgarna får föreskrivas att inträdesansökan skall göras skriftligen och att ansökningshandlingen skall vara försedd med sökandens bevittnade namnunderskrift.

I rennäringslagen regleras medlemskapet i 11 och 12 §§. Huvudregeln är att medlemskap i samebyn är automatiskt om någon uppfyller kriterierna i paragrafen. I 12 § finns en möjlighet för samebyn att bevilja medlemskap för den som har för avsikt att bedriva rensköttsel i samebyn.

Vi föreslår att den som är same och som kan härleda sitt ursprung till samebyn skall ha rätt att bli medlem. Det är i första hand samebyn som skall avgöra om sökanden uppfyller kravet. Vid oenighet kan frågan prövas av Sametinget. Våra grundläggande ställningstaganden när det gäller valet av denna lösning framgår av avsnitt 5.5.

I en speciell situation kan en person som inte är same bli medlem. Det är om han eller hon är gift eller sammanboende med en medlem. Syftet med detta tillägg är att förslaget inte skall innebära en försämring för makar i förhållande till vad som gäller enligt den nuvarande rennäringslagen. Om tillägget inte görs skulle det kunna innebära att makar, vanligen kvinnor, som i dag är medlemmar i samebyn skulle kunna förvägras medlemskap i samebyn. Av förarbetena till rennäringslagen framgår att motivet för att låta även make till medlem vara medlem var att maken inte bör ställas utanför delaktigheten i renskötselförhållandena. Samma resonemang bör gälla även för den som varaktigt sammanbor med medlem under äktenskapsliknande förhållanden, se avsnitt 5.5.2.

Medlemskap inträder först efter beslut av samebyn. Det är samebyn som i första hand skall ta ställning till om en sökande uppfyller kravet att vara same och kunna härleda sitt ursprung till byn. Denna bedömning kan dock inte ske godtyckligt från fall till fall. Den mest ändamålsenliga lösningen bör därför vara att i stadgarna bestämma efter vilka kriterier en sådan bedömning skall göras. Samebyn bör också i stadgarna bestämma vilket beslutsorgan, i första hand stämman eller styrelsen, som skall besluta i enskilda medlemsärenden.

Samebyn avviker i ett väsentligt avseende från en ekonomisk förening. Medlemskapet i samebyn är nödvändigt för att kunna bedriva rensköttsel. Renskötselförhållandena innebär också att visst arbete måste utföras gemensamt. För att renskötselförhållandena skall kunna bedrivas effektivt är det således viktigt att samarbetet mellan medlemmarna fungerar. Enligt rennäringslagen är medlemmarna tvungna att samarbeta med den som uppfyller kraven på automatiskt medlemskap även om denne betar sig illojalt.

Enligt vårt förslag kan samebyn i sina stadgar formulera de närmare krav som ställs på medlemmarna. Det kan gälla krav på viss ekonomisk prestation, arbetsplikt m.m. Vidare kan samebyns medlemmar i stadgarna besluta om sanktioner som kan komma att tillämpas om en medlem bryter mot någon bestämmelse i stadgarna.

För att bedriva renskötselförhållandena är det nödvändigt att vara medlem i sameby. Det medför att vägrat medlemskap är en allvarlig konsekvens för

den enskilde. Samebyns beslut bör därför kunna överklagas. När det gäller beslut om medlemskap bör det ske till Sametinget. Motivet för detta framgår av avsnitt 5.5.4.

15 § Den som genom bodelning, arv eller testamente har förvärvat en medlems andel skall ansöka om inträde i samebyn inom den tid som anges i 3 kap. 2 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.

Den som genom överlåtelse har förvärvat en medlems andel skall ansöka om inträde i samebyn inom sex månader därefter.

Om den, som genom bodelning eller överlåtelse har förvärvat en medlems andel, antas, inträder han som medlem i överlåtarens ställe.

Ansöker förvärvaren inte om inträde inom föreskriven tid, eller avslås hans ansökan, skall medlemmen därmed anses ha sagt upp sig till utträde. Förvärvaren har i sådana fall den rätt som tillkommer en avgången medlem vad gäller återbetalning av medlemsinsatser.

I rennäringslagen finns en bestämmelse om att renskötande medlems dödsbo får fortsätta den av medlemmen bedrivna renskötseln under tre år från dödsfallet (14 §). Är dödsbodelägare under 18 år, räknas tiden från det han fyller 18 år. Kravet på medlemskap i sameby gäller inte för rätt till renskötsel enligt den aktuella bestämmelsen.

Bestämmelsen innebär att dödsbo under en viss tid kan bedriva renskötsel inom samebyn utan att dödsbodelägarna är medlemmar i samebyn eller ens samer. Undantaget från kravet på medlemskap för att bedriva renskötsel hänger samman med att juridiska personer inte kan vara medlemmar. Eftersom dödsboet inte är medlem kommer det, om inte någon av delägarna är medlem, att sakna inflytande över de beslut som fattas i samebyn.

Vårt förslag utgår från att samebyn svarar för sina skulder med sin egen förmögenhet och att medlemmarna inte har något eget personligt betalningsansvar för samebyns skulder. Samebyn kommer i detta hänseende att fungera på ett sätt som motsvarar ekonomiska föreningar. Det innebär att en del av samebyns förmögenhet kan bestå av de insatser som medlemmarna betalar i samband med att de inträder i samebyn. Det innebär att en medlem som bedriver renskötsel på tillgångssidan inte enbart har värdet av renar, eventuella fordon och stugor utan även värdet av den insats han betalt till samebyn. Den som genom ett familjerättsligt förvärv övertar hans verksamhet behöver således inte betala ny insats till samebyn för att bli medlem.

I avsnitt 5.5 framgår våra motiv för att lagen skall innehålla vissa krav beträffande medlemskapet i samebyn. Dessa motiv gäller även i förhållande till den som förvärvar en medlems verksamhet genom ett familjerättsligt fång. Kan förvärvaren inte bli medlem i samebyn skall

medlemskapet upphöra med de följder, t.ex. utbetalning av insats, som det normalt innebär.

En medlems dödsfall jämföras med uppsägning av medlemskapet. Dödsboet blir därför provisoriskt medlem med alla rättigheter och skyldigheter under uppsägningstiden. Det innebär att det i vårt förslag inte behövs någon motsvarighet till 14 § rennäringslagen. Den praktiska följden av detta är att den tid som ett dödsbo kan agera som medlem i samebyn förkortas. Vidare innebär det att dödsboet under den tiden har samma inflytande över samebyns beslut som den avlidne medlemmen hade. Dessa skillnader kan enligt vår mening inte anses som en nackdel.

Bestämmelsen om överlåtelse av medlems andel är ny i förhållande till rennäringslagen. Den är en följd av att vårt förslag innebär att det automatiska medlemskapet tas bort och att medlemmarna bidrar till samebyns ekonomi genom bl.a. insatser i stället för genom årlig kostnadstäckning. Det innebär dock inte att den krets som kan bli medlemmar i samebyn utökas.

Den som bedriver renskötsel kan redan i dag överlåta sina renar och sitt renmärke samt ytterligare tillgångar i rörelsen. För att förvärvaren skall kunna fortsätta att bedriva renskötsel krävs att han är eller blir medlem i samebyn. Detta förhållande förändras inte enligt vårt förslag. Skillnaden består enbart i att överlåtelsen enligt vårt förslag även omfattar den insats säljaren har gjort i samebyn.

Denna bestämmelse kommer bara att tillämpas i de fall överlåtelsen av t.ex. ett renskötsel företag verkligen omfattar även andelen i samebyn. En sådan överlåtelse blir endast aktuell om överlåtaren inte längre är intresserad av att vara medlem i samebyn. Enligt vårt förslag är det möjligt för andra än den som aktivt bedriver renskötsel att vara medlem i samebyn. Det vanligaste kommer således sannolikt vara att renskötsel företaget överläts utan att andelen i samebyn ingår. I den situationen kvarstår överlåtaren som medlem i samebyn och förvärvaren måste i samband med att han ansöker om medlemskap betala den insats och eventuellt andra avgifter som krävs av en ny medlem.

16 § En medlem har rätt att säga upp sig till utträde ur samebyn. I stadgarna får föreskrivas att en uppsägning skall göras skriftligen och att uppsägningshandlingarna skall vara försedd med medlemmens bevittnade namnunderskrift.

Medlem som beviljats medlemskap i annan sameby skall anses ha sagt upp sig till utträde.

I stadgarna får även föreskrivas att uppsägning inte får göras förrän efter viss tid, högst två år, från inträdet. Tiden får utsträckas till högst fem år, om registermyndigheten medger det. Föreskrifter i stadgarna

enligt detta stycke gäller inte i fall som avses i 7 kap. 15 § tredje stycket och 12 kap. 4 § andra stycket lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.

Bestämmelsen är ny i förhållande till rennäringslagen. Den motsvarar 3 kap. 4 § lagen om ekonomiska föreningar. Avsikten är att göra tydligt att det är möjligt att utträda som medlem ur samebyn. Vi har därför valt att skriva in bestämmelsen i vårt förslag i stället för att hänvisa till motsvarande bestämmelse i lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.

Rennäringslagen saknar bestämmelser om möjlighet för medlem att utträda. Det enda sätt att avsluta ett medlemskap som framgår av rennäringslagen är att genom att övergå till annat huvudsakligt förvärvsarbete diskvalificera sig från fortsatt medlemskap. Sannolikt är det dock så att det är möjligt att utträda trots att det inte framgår av rennäringslagen. Anledningen till det är att det i vissa situationer kan vara enda sättet för en medlem att undvika ansvar för åtaganden som han inte accepterat.

I praktiken är frågan om utträde ur sameby inte vanlig. Medlemskapet i sameby kommer även i vårt förslag att vara en förutsättning för att kunna nyttja renskötselrätten. För att undvika oklarhet beträffande om utträde ur samebyn är möjligt anser vi dock att det bör framgå direkt av lagtexten.

Det bör endast vara möjligt att vara medlem i en sameby. Därför inför vi en bestämmelse om att den som beviljas medlemskap i en annan sameby skall anses ha sagt upp sig till utträde ur sin tidigare sameby.

Samebyn bör, precis som en ekonomisk förening, kunna föreskriva att utträde får ske först efter en viss tid, karenstid. Syftet med karenstiden är att skapa stabilitet i samebyn eftersom verksamheten i viss utsträckning bygger på medlemmarnas deltagande. De fall som undantagits från karenstidens giltighet gäller rätten att utträda som en del av minoritetsskyddet i samebyn. Sådan rätt uppstår när bystämman fattat beslut om en stadgeändring som innebär att skyldigheten att betala insats eller avgifter ökar eller att rätten till vinstutdelning minskar. Rätten till omedelbart utträde inträder även vid en fusion för de medlemmar i den sameby som skall försvinna som inte samtyckt till fusionen. I båda dessa fall är uppsägningstiden, oavsett vilka stadgebestämmelser som finns, en månad.

En sameby kan enligt rennäringslagen inte utesluta en medlem. Det kommer att gälla även enligt vår förslag. Våra överväganden i den delen framgår av avsnitt 5.5.4.

17 § Avseende tidpunkt för när avgång ur samebyn sker gäller 3 kap. 5 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar i tillämpliga delar.

Bestämmelsen är ny i förhållande till rennäringslagen. Den innehåller en hänvisning till motsvarande bestämmelse i lagen om ekonomiska föreningar.

Bestämmelsen innebär att avgång ur samebyn sker vid utgången av det räkenskapsår som slutar näst efter en månad eller den längre tid, högst sex månader som har bestämts i stadgarna, sedan medlemmen har sagt upp sig till utträde eller någon annan omständighet som föranlett avgången har inträffat. Detta gäller dock inte i de fall när en medlem utnyttjar sin rätt att utträda som en del av minoritetsskyddet. En sådan möjlighet uppstår när bystämman ändrar stadgarna så att medlemmarnas skyldigheter att betala insats eller avgift ökar eller deras rätt att få del i vinst minskar. Den andra situationen där det blir aktuellt är vid fusion för medlem i den sameby som skall försvinna om han inte samtyckt till fusionen.

En medlem avgår efter uppsägning antingen under ett räkenskapsår eller vid utgången av ett sådant. Den första situationen uppstår när någon inträder i medlemmens ställe efter att ha förvärvat hans andel. Skälet till att tidpunkten för avgången kopplas till räkenskapsåret är att balansräkningen vid avgången ligger till grund för rätten till insatsåterbetalning, där sådan skall ske. Med "annan omständighet" i 3 kap. 5 § lagen om ekonomiska föreningar avses bl.a. fall då medlem avlider utan att arvinge inträder som medlem i den avlidnes ställe. Stadgarna kan inom lagens ram föreskriva olika uppsägningstider för olika avgångssituationer.

Skyldigheterna för medlem mot samebyn kvarstår till avgången. Genom bestämmelse i stadgarna kan föreskrivas att vad lagen om ekonomiska föreningar anger om utesluten medlems rätt att delta i överläggningar och beslut även skall gälla medlem som sagt upp sig.

18 § Beträffande samebys medlemsförteckning skall 3 kap. 6 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar äga motsvarande tillämpning.

Kravet på att samebyn skall ha medlemsförteckning är nytt jämfört med rennäringslagen. Det har av myndigheter som skall ha kontakt med samebyar ansetts som otillfredsställande att medlemsförteckning saknas för en del byar.

Enligt vår uppfattning saknas det skäl för att samebyn i detta avseende skall avvika från ekonomiska föreningar. Det finns inga speciella bestämmelser om vilken verkan medlemsförteckningen har. Den utgör

ett bevis om medlemskap. Förteckningen kan även innehålla andra uppgifter än de som är obligatoriska.

19 § Beträffande återbetalning av medlemsinsatser gäller 4 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar i tillämpliga delar.

Bestämmelsen är ny. Den är en följd av att vårt förslag innebär att samebyn skall ha en egen förmögenhetsmassa.

Reglerna i lagen om ekonomiska föreningar innebär att en medlem som avgått ur föreningen har rätt att sex månader efter avgången få ut sina inbetalda eller genom insatsemission tillgodoförda medlemsinsatser. Detta gäller dock bara om föreningens insatskapital är intakt. Om så inte är fallet har en avgående medlem bara rätt till en proportionell andel av det totala insatskapitalet. Orsaken till detta är att skydda kvarvarande medlemmar och samebyns borgenärer.

En avgående medlem har vidare rätt att i samma ordning som övriga medlemmar få ut vad som belöper på honom av beslutad vinstutdelning.

Rätten för avgående medlem att få tillbaka sin insats eller ta del av beslutad vinstutdelning kan begränsas i stadgarna. Det gäller dock inte i de fall möjligheten att utträda anses vara en del av minoritetsskyddet. Så är fallet om medlem begär utträde på grund av att stämman beslutat om stadgeändring som innebär att medlemmarnas skyldigheter att betala insats eller avgifter ökar eller deras rätt att få vinstutdelning minskar. Motsvarande gäller vid fusion för medlem i den sameby som skall upphöra om han inte samtyckt till fusionen.

Vidare gäller enligt 4 kap. att avgående medlem är skyldig att betala tillbaka den insats han fått ut om föreningen försätts i konkurs på en ansökan som gjorts inom ett år från medlemmens avgång. Återbetalning behöver bara ske om det behövs för att kunna betala föreningens skulder.

Om en medlem deltar med högre insatsbelopp än han är skyldig att delta med kan han få ut det överskjutande beloppet efter uppsägning utan att utträda ur samebyn. Det gäller dock inte insatser som betalats genom insatsemission.

Eftersom inbetalda medlemsinsatser ingår i samebyns bundna egna kapital och inbetalda och förfallna men obetalda medlemsinsatser svarar för samebyns förpliktelser råder i princip förbud mot återbetalning under medlemskapet. Syftet med detta är att upprätthålla det skydd för borgenärerna som ett visst bundet kapital utgör. En samebys stadgar skall ange i vad mån en medlem får delta med insats utöver vad han är skyldig att delta med. Detta kallas vanligen överinsats. Rätten för medlem att få ut överinsatser kan begränsas genom stadgeregler, såväl

under medlemskapet som efter avgång. Medlem som har flera överinsatser kan säga upp vissa och behålla övriga, förutsatt att stadgarna inte hindrar det. En medlems skyldighet att betala insats kan enligt stadgarna variera över tiden. Den kan t.ex. ske genom att stadgarna knyter insatsen storlek till hur mycket medlemmen deltar i verksamheten.

Skälet till fristen på sex månader innan utbetalning är att balansräkningen per avgångsdagen skall hinna fastställas av ordinarie bystämma påföljande år. Inbetalda avgifter återbetalas inte.

Möjligheterna att i stadgarna ta bort eller försämra medlemmarnas rätt till återbetalning av insatser, t.ex. genom förlängd återbetalningstid, har utnyttjats i många ekonomiska föreningar. Det blir en fråga för de enskilda samebyarna att bedöma i vilken utsträckning det är nödvändigt för deras verksamhet. Oskäligen bestämmelser kan jämkas enligt 36 § avtalslagen.

Samebyns ledning

20 § För samebyns ledning gäller bestämmelserna i 6 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar i tillämpliga delar.

21 § Saknar samebyn styrelse, kan Sametinget på yrkande av någon vars rätt är beroende av att behörig styrelse finns förordna syssloman att handha angelägenheter och företräda byn såsom styrelse. Sysloman har rätt att av byn erhålla arvode som bestäms av Sametinget.

Vårt förslag innebär att samma regler skall gälla för samebyns ledning som för en ekonomisk förening. Det innebär i vissa fall att större krav kommer att ställas på samebyns ledning än vad som gäller enligt rennäringslagen. Motivet för detta är att även samebyn bör motsvara de krav som modernt affärsliv ställer, se vidare avsnitt 5.4.

Styrelsens sammansättning

Vi har övervägt att införa en regel som anger att ett visst antal styrelseledamöter alltid måste representera renskötseln i samebyn. Syftet skulle vara att tillförsäkra företrädare för renskötseln ett avgörande inflytande över besluten i samebyn.

Vi har dock stannat för en lösning som är mindre inskränkande för samebyns valfrihet. Vi föreslår att val av majoriteten av styrelseleda-

möterna skall kunna vara en sådan fråga där en medlem vid bystämman kan begära att röstning skall ske efter renantal, se 22 § tredje stycket 2.

I en ekonomisk förening skall styrelsen bestå av minst tre ledamöter. Styrelsen för en sameby behöver enligt 49 § rennäringslagen endast bestå av två ledamöter. Det finns enligt vår mening ingen anledning att upprätthålla den skillnaden.

Det är stämman som utser styrelsen. Genom hänvisningen till lagen om ekonomiska föreningar införs dock en möjlighet att i stadgarna bestämma att en eller flera styrelseledamöter skall utses på annat sätt.

Hänvisningen till lagen om ekonomiska föreningar innebär att det klart framgår att alla styrelseledamöter inte måste väljas vid samma bystämma. Det blir möjligt att i stadgarna besluta att styrelseledamot väljs för t.ex. två år och att bara hälften av ledamöternas platser skall väljas vid årlig stämma.

Av rennäringslagen framgår att en styrelseledamot kan skiljas från sitt uppdrag i förtid (49 § andra stycket). Det saknas dock en bestämmelse om att styrelseledamot på egen begäran får frånträda ett uppdrag. Eftersom utträde ur styrelsen i vissa fall kan vara enda sättet att undvika personligt betalningsansvar på grund av styrelsens beslut är det sannolikt så att styrelseledamot redan i dag kan utträda på egen begäran. Genom hänvisningen till reglerna för ekonomiska föreningar kommer det nu att framgå direkt av lagtexten.

Verkställande direktör

Hänvisningen till lagen om ekonomiska föreningar innebär att reglerna om verkställande direktör kommer att bli tillämpliga på samebyn. För att det skall råda tvång att ha verkställande direktör måste det finnas i medeltal 200 anställda. Det kommer kanske inte att inträffa så ofta för en sameby. Men reglerna om verkställande direktör innebär också att samebyn i stadgarna kan besluta att sådan skall finnas. Det saknas enligt vår mening anledning att ta bort den möjligheten för samebyn.

Verkställande direktör utses av styrelsen. Denne skall ha hand om den löpande förvaltningen enligt de riktlinjer och anvisningar som styrelsen meddelar. Vidare skall verkställande direktören sörja för att bokföringen fullgörs i överensstämmelse med lag och att medelsförvaltningen sköts på ett betryggande sätt.

Krav på styrelseledamöterna

Hänvisningen till lagen om ekonomiska föreningar innebär ett krav på att minst hälften av styrelseledamöterna skall vara bosatta inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Vidare innebär det, vilket även följer av rennäringslagens regler, att styrelseledamoten inte får vara underårig eller ha förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken.

Enligt rennäringslagen är inte den som är i konkurs diskvalificerad som styrelseledamot. Så kommer däremot att vara fallet enligt vårt förslag. Det är enligt vår mening den enda rimliga lösningen om regler om ekonomiska sanktioner mot styrelseledamöter, t.ex. personligt betalningsansvar i vissa fall eller skadeståndsskyldighet, skall få någon verkan.

Rennäringslagen innehåller ingen bestämmelse om att styrelseledamöterna måste vara medlemmar av samebyn. För ekonomiska föreningar gäller att styrelseledamöterna skall vara medlemmar om inte stadgarna tillåter något annat. Kravet på medlemskap gäller dock inte ställföreträdare för medlem, eller, om medlemmen är juridisk person, styrelseledamot eller delägare i den juridiska personen. Det saknas enligt vår mening skäl att reglera frågan annorlunda för samebyarna. Det innebär t.ex. att en underårig medlems förälder kan vara styrelseledamot utan att själv vara medlem.

Styrelsens uppgifter

Enligt lagen om ekonomiska föreningar svarar styrelsen för föreningens organisation och förvaltningen av föreningens angelägenheter. Styrelsen skall vidare se till att organisationen beträffande bokföringen och medelsförvaltningen även innefattar en tillfredsställande kontroll.

Rennäringslagen innehåller i vissa delar ganska detaljerade bestämmelser om styrelsens ansvar. Styrelsen skall leda renskötseln inom byns betesområde, ombesörja de gemensamma arbeten som behövs för byn, tillse att medlemmarnas gemensamma intressen tas till vara, utdebitera de medel som renskötande medlem är skyldig att betala och i övrigt handha byns angelägenheter. Styrelsen skall vidare företräda samebyn mot tredje man och föra byns talan inför domstolar och andra myndigheter. Styrelsen kan uppdra åt en särskild arbetsledare att under styrelsens överinseende leda renskötseln.

Vårt förslag innebär att samebyns lagstadgade ändamål är att förvalta renskötselrätten inom sitt område. När det gäller styrelsens ansvar innebär det en stor skillnad i förhållande till rennäringslagen som anger att ändamålet är att ombesörja renskötseln. Även i vårt förslag kan

detta vara samebyns ändamål men i så fall följer det av samebyns stadgar. Vårt förslag innebär dock att det inte tvunget måste vara samebyn som svarar för renskötseln. Då kan det inte heller finnas några bestämmelser i lag om att styrelsen har ansvar för praktiskt renskötselarbete. Av samma skäl saknas det behov av en lagbestämmelse som ger styrelsen möjlighet att utse en arbetsledare.

Styrelsens sammanträden

Enligt lagen om ekonomiska föreningar skall styrelsens ordförande se till att sammanträden hålls när det behövs. På begäran av styrelseledamot skall styrelsen sammankallas. Vid sammanträdena skall protokoll föras. Styrelseledamöterna har rätt att få avvikande mening antecknad till protokollet.

Rennäringslagen saknar bestämmelser om att det är ordföranden som kallar till sammanträde och att sammanträde skall hållas om styrelseledamot begär det. Vidare saknas bestämmelser om att protokoll skall föras. En förklaring kan vara att rennäringslagen utgår från att styrelsen skall fatta beslut som är viktiga för det praktiska renskötselarbetet och att det därför är viktigt att snabbt kunna fatta beslut.

Denna utgångspunkt gäller inte för vårt resonemang. Det ankommer på samebyn att avgöra hur verksamheten skall organiseras. Vi anser därför inte att det finns skäl att avvika från reglerna i lagen om ekonomiska föreningar när det gäller när sammanträde skall hållas. Beträffande kravet på protokoll finns det ytterligare skäl att även för samebyn hålla sig till ett krav på protokoll. Eftersom styrelseledamöter i vissa situationer kan drabbas av personligt betalningsansvar eller skadeståndsansvar är det viktigt att de i samband med beslut kan anmäla en avvikande mening och få den dokumenterad.

Styrelsens beslut

Enligt lagen om ekonomiska föreningar är styrelsen beslutsför om mer än hälften av styrelseledamöterna är närvarande. Stadgarna kan föreskriva att fler skall vara närvarande för att styrelsen skall vara beslutsför. Bestämmelsen innehåller också ett krav på att alla skall ha fått möjlighet att ta del av materialet inför sammanträdet. En sådan bestämmelse saknas i rennäringslagen. Det saknas skäl att i detta hänseende göra skillnad mellan sameby och ekonomisk förening.

Rennäringslagens röstregler avviker från de för ekonomiska föreningar. Enligt rennäringslagen gäller som styrelsens beslut den mening

som de flesta röstande biträder. Vid lika röstetal gäller den mening som ordföranden biträder. Den finns ingen möjlighet att justera bestämmelsen genom bestämmelser i samebyns stadgar.

Enligt lagen om ekonomiska föreningar gäller som styrelsens beslut, om inte stadgarna innehåller annat, den mening för vilken mer än hälften av de närvarande röstar, eller, vid lika röstetal, den mening som ordföranden biträder. Det finns enligt vår mening inget skäl att låta något annat gälla för samebyn. Det skall också enligt vår mening vara möjligt för samebyn att i stadgarna besluta om annan röstmajoritet.

Jäv

Enligt rennäringslagen gäller att styrelseledamot inte får ta befattning med angelägenhet vari han har ett väsentligt intresse som strider mot samebyns. Jävsbestämmelsen i lagen om ekonomiska föreningar är mera vidsträckt. En styrelseledamot får aldrig delta i handläggningen av frågor som rör avtal mellan honom och föreningen. Här ställs alltså inte upp något krav på motstående intressen. Vidare får inte styrelseledamoten delta i handläggningen av frågor om avtal mellan föreningen och en utomstående om han i frågan har ett väsentligt intresse som kan vara stridande mot föreningens. Enligt vår uppfattning saknas det skäl för att ha en lindrigare syn på jäv i samebys styrelse än i en ekonomisk förenings styrelse.

Förhållanden som begränsar styrelsens beslutsbefogenheter

Det aktuella kapitlet i lagen om ekonomiska föreningar innehåller i 13 § den associationsrättsliga likhetsprincipen. Den innebär i princip att medlemmarna är likställda i den mån stadgarna inte föreskriver annat. Lagtexten har utformats för att möjliggöra en inte alltför restriktiv tillämpning. Överträdelse av likhetsprincipen kan medföra skadeståndsskyldighet för styrelsen och annan ställföreträdare.

Av rennäringslagen framgår att likhetsprincipen gäller även för samebys styrelse. Enligt 48 § andra stycket skall styrelsen bl.a. tillse att medlemmarnas gemensamma intressen tas tillvara utan att någon medlem missgynnas. För att så långt möjligt undvika skillnader mellan samebyn och en ekonomisk förening anser vi att samma formulering bör gälla i båda fall. Det medför också att de rättsfall och liknande som finns beträffande likhetsprincipens tillämpning i ekonomiska föreningar kan vara till ledning även när det gäller samebyn.

Enligt rennäringslagen får styrelsen inte verkställa ett stämmobeslut som strider mot lag eller samebyns stadgar. Det samma gäller för styrelsen i en ekonomisk förening. Hänvisningen till lagen om ekonomiska föreningar innebär således ingen förändring i denna del.

Syssloman

Vårt förslag innehåller en bestämmelse om att Sametinget skall kunna förordna syssloman i sameby som saknar behörig styrelse. Motsvarande bestämmelse finns i dag i 50 § rennäringslagen. Den är en följd av samebyns offentlighetsliga inslag.

Om en ekonomisk förening saknar behörig styrelse är det grund för tvångslikvidation. Det innebär att en likvidator utses och att denne har till uppgift att avveckla föreningen. Sedan likvidationen avslutats är föreningen upplöst.

För samebyn gäller att den skall finnas enligt lag. Enligt vårt förslag skall den bara kunna upplösas i en speciell situation; när konkurs avslutas med brist. En följd av detta är att likvidation inte är möjligt för en sameby som saknar styrelse. En sameby utan styrelse kan, precis som en ekonomisk förening, inte fungera. Det krävs således en annan lösning för att åtgärda problemet.

Bestämmelsen om att syssloman skall förordnas när styrelse saknas finns, enligt lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter, även för samfällighetsföreningar. En bestämmelse om syssloman är enligt vår mening den bästa lösningen även för samebyn. Eftersom Sametinget är registermyndighet bör det vara den myndigheten som utser sysslomannen. En av sysslomannens viktigaste uppgifter bör vara att sammankalla bystämman så att ny styrelse kan utses.

Bystämman

22 § Samebymedlemmarnas rätt att besluta i samebyns angelägenheter utövas vid bystämman.

För stämman gäller i tillämpliga delar reglerna i 7 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar utom såvitt avser medlems rösträtt.

I fråga om rösträtt på bystämma gäller att

1. varje myndig medlem har en röst,
2. en medlem kan begära att röstning skall ske efter renantal vid val av en majoritet av styrelsens ledamöter, i frågor som avser användningen av byns betesområde för renbete, anläggningar för renskötseln,

flyttning av renar eller på annat sätt rör renskötsearbetet och därmed sammanhängande ekonomiska frågor, jakt och fiske, intrångs- och upplåtelseersättningar, samt ändring av sådana föreskrifter i stadgarna som avses i 12 § 3–4, 5 om föreskriften avser avgifter i renskötseln, 7 och 11–12,

3. vid röstning enligt 2 har medlem en röst för varje ren som enligt gällande renlängd innehas av medlemmen, dock inte för fler renar än samebyn bestämt för denne med stöd av stadgarna.

Ingen får för egen eller annans del rösta för sammanlagt mer än en femtedel av det på stämman företrädde röstetalet.

Rösträtt

För ekonomiska föreningar gäller som huvudregel att varje medlem har en röst vid stämman. Röstreglerna kan dock utformas annorlunda i föreningens stadgar. Ekonomiska föreningar som är öppna och där varje medlem har en röst vid stämman gynnas i skattehänseende på så sätt att överskottsutdelning endast beskattas hos medlemmarna. Föreningen undviker således dubbelbeskattning.

I avsnitt 5.5.3 har vi redogjort för varför vi föreslår att rösträttsreglerna för samebyn bör avvika från de för ekonomiska föreningar. Sammanfattningsvis beror det på att det är viktigt att renskötseutövarna tillförsäkras ett bestämmande inflytande över de frågor som rör deras verksamhet.

Förslaget avseende rösträtt liknar i viss utsträckning reglerna i rennäringslagen. I rennäringslagen är dock röstregeln tvingande. Vårt förslag innebär att röstning enligt renantal endast skall äga rum om någon begär det. Begränsningen i punkt ett till att endast myndiga medlemmar har rösträtt finns även i rennäringslagen. Motivet är att även underåriga barn kan vara medlemmar i samebyn och att rösträtt för dem skulle ge barnfamiljerna ett omotiverat merinflytande.

Förslaget beträffande röstning efter renantal har justerats i förhållande till rennäringslagen eftersom vårt förslag innebär att begreppet renskötande medlem tas bort ur lagstiftningen. Rösträtten knyts i stället till varje enskild medlems reninnehav. Under denna punkt utgör således även underårigas reninnehav grund för rösträtt. Rösträtten utövas av den underåriges förmyndare, dvs. normalt föräldrarna tillsammans. I praktiken innebär det ingen större praktisk skillnad jämfört med dagens regler. Enligt rennäringslagen utgör den underåriges reninnehav en del av underlaget för en renskötande medlems rösträtt.

Förslaget beträffande röstning efter renantal har justerats i förhållande till 59 § 2 rennäringslagen i ytterligare ett hänseende. Det är

en följd av att vårt förslag innebär att möjligheten att begränsa enskilda medlemmars renantal inte behöver framgå utav lagen utan i stället bör framgå av byns stadgar.

Fjärde stycket i förslaget överensstämmer med 59 § 4 rennäringslagen.

Ombud

Enligt rennäringslagen får en medlems rösträtt utövas genom ombud. Sådant ombud måste vara medlem. Hänvisningen till lagen om ekonomiska föreningar innebär ingen större förändring. Det blir dock möjligt för medlems make eller sambo att vara ombud utan att denne är medlem.

Jäv

Hänvisningen till lagen om ekonomiska föreningar innebär att bestämmelsen om jäv vid stämman får en delvis annan lydelse än enligt rennäringslagen. Enligt rennäringslagen får en medlem, varken själv eller som ombud för annan, delta i behandlingen av fråga där han har ett väsentligt intresse som strider mot samebyns. Jävsbestämmelsen i lagen om ekonomiska föreningar är mera inskränkt. Enligt den får en medlem inte rösta i fråga om talan mot honom eller hans befrielse från skadeståndsansvar eller annan förpliktelse gentemot föreningen. Förbudet gäller således själva omröstningen, inte att delta i diskussioner som föregår röstningen. En utvidgning av jävet i förhållande till rennäringslagen är dock att medlem inte heller får delta i beslut om att väcka talan mot någon annan eller någon annans skadeståndsansvar eller annan förpliktelse om medlemmen i frågan har ett väsentligt intresse som kan strida mot föreningens.

Tidpunkt för ordinarie stämma

Enligt lagen om ekonomiska föreningar skall ordinarie föreningsstämma hållas inom sex månader efter utgången av varje räkenskapsår. Motsvarande bestämmelse saknas i rennäringslagen. Det framstår som lika angeläget för medlemmarna i en sameby som för de i en ekonomisk förening att en stämma hålls inom rimlig tid så att de har möjlighet att utöva sin beslutanderätt.

Årsredovisning och revisionsberättelse

Vid stämman i en ekonomisk förening skall styrelsen lägga fram årsredovisningen och revisionsberättelsen. Stämman skall fatta beslut om att fastställa resultaträkning och balansräkning, om hur vinst eller förlust skall disponeras, om ansvarsfrihet för styrelsen och om andra ärenden som följer av lag eller stadgar. Vårt förslag till sameby innebär att de ekonomiska förhållanden kommer att bli de samma som för en ekonomisk förening. Det innebär att samebyn måste tillgodose samma krav på insyn och kontroll från medlemmar, långivare och det allmänna när det gäller ekonomiska förhållanden som en ekonomisk förening.

I det sammanhanget är rennäringslagens bestämmelser om förvaltningsberättelse inte tillräckliga. Av propositionen till rennäringslagen (prop. 1971:51 s. 179) framgår att det förutsatts att endast samebyns medlemmar är intresserade av styrelsens redogörelse för den ekonomiska ställningen och sin förvaltning. Sannolikt bör utomstående, t.ex. långivare och det allmänna, ha intresse av dagens samebyars ekonomiska ställning. Detta behov kommer att understrykas ytterligare, eftersom vi föreslår att medlemmarna inte längre skall ha något personligt betalningsansvar för samebyns skulder samt att begränsningarna för att ta upp lån tas bort.

Extra stämma

Möjligheten för styrelsen, revisorerna eller en minoritet av medlemmarna att få till stånd en extra stämma finns såväl i rennäringslagen som i lagen om ekonomiska föreningar. Hänvisningen till lagen om ekonomiska föreningar innebär i sak endast att storleken på den minoritet som kan kräva extra stämma minskar. Enligt rennäringslagen kan en femtedel av samtliga myndiga medlemmar eller det mindre antal som framgår av stadgarna kräva extra stämma. I en ekonomisk förening har en tiondel av samtliga röstberättigade, eller det mindre antal som kan vara bestämt i stadgarna, den möjligheten. Enligt vår mening finns det inget skäl att bibehålla det strängare kravet i rennäringslagen. Kravet på att det skall vara en tiondel av samtliga röstberättigade medlemmar innebär att det även i vårt förslag endast är de myndiga medlemmarna som räknas.

Motionsrätt och frågerätt

Hänvisningen till lagen om ekonomiska föreningar innebär två viktiga nyheter för medlemmarnas möjlighet att verka vid stämman. Det gäller rätten att få ett ärende behandlat vid stämman. Någon sådan rätt finns inte enligt rennäringslagen. Vidare skall styrelsen om det kan ske utan väsentlig nackdel för samebyn, på stämman lämna upplysningar om förhållanden som kan inverka på bedömningen av föreningens årsredovisning och dess ställning i övrigt eller av ett ärende på stämman.

Kallelse till stämman

Precis som enligt rennäringslagen innebär förslaget att det är styrelsen som kallar till stämma. Vidare kan länsstyrelsen utfärda sådan kallelse om det av någon anledning inte sker i föreskriven ordning. Den krets som kan begära det hos länsstyrelsen utvidgas dock något, förutom röstberättigad medlem och revisor gäller det även styrelseledamot och verkställande direktör.

Bestämmelserna om hur kallelse till stämma skall ske är mera omfattande i lagen om ekonomiska föreningar än i rennäringslagen. Samtidigt är det möjligt för en ekonomisk förening att besluta om egna regler för kallelse i sina stadgar. Lagen om ekonomiska föreningar innehåller också regler om vad som händer om kallelse inte skett på rätt sätt. Det innebär att beslut i det ärende där reglerna åsidosatts inte får fattas utan att alla medlemmar som berörs av felet samtycker. Eftersom stämman är den enda möjligheten för medlemmarna att utöva sin bestämmanderätt i samebyn anser vi att det är lika viktigt för dem som för medlemmarna i en ekonomisk förening att kunna utöva denna rätt under så säkra former som möjligt. Det saknas således skäl att ha avvikande regler för samebyn.

Protokoll och röstlängd

Både i rennäringslagen och lagen om ekonomiska föreningar finns bestämmelser om röstlängd och protokoll. Reglerna om protokoll är dock mera detaljerade för ekonomiska föreningar. Förutom de beslut som fattas vid stämman skall protokollet innehålla röstlängden och, om röstning skett, resultatet av denna.

Fullmäktige

En ekonomisk förening får i stadgarna besluta att föreningsstämmans befogenheter helt eller delvis skall utövas av särskilt valda fullmäktige. Rent praktiskt kan det vara en lösning för ekonomiska föreningar med ett mycket stort antal medlemmar, t.ex. konsumentkooperationen. Som vi angett tidigare anser vi dock att det inte är ändamålsenligt att förenkla reglerna för samebyn endast av det skälet att man inte kan tänka sig att vissa bestämmelser kan komma att tillämpas. Mot den bakgrunden bör hänvisningen till lagen om ekonomiska föreningar även omfatta bestämmelserna i 7 kap. 12 § om fullmäktige.

Beslut vid stämman

Bestämmelsen om vad som skall anses utgöra stämmans beslut är olika utformad i lagen om ekonomiska föreningar och i rennäringslagen. Enligt rennäringslagen skall den mening som erhållit det högsta röstetalet gälla som stämmans beslut. I en ekonomisk förening utgörs föreningsstämmans beslut av den mening som har fått mer än hälften av de avgivna rösterna. Sannolikt beror skillnaden på att rennäringslagen utformats med 1951 års lag om ekonomiska föreningar som förebild. Där formulerades majoritetskravet på samma sätt.

Med den formulering som finns i lagen om ekonomiska föreningar framgår klart att det ställs upp ett krav på absolut majoritet. I en situation där det finns mer än två förslag till beslut innebär det att det blir nödvändigt att ställa förslagen mot varandra så att det i den slutliga omröstningen endast finns två förslag kvar. Sannolikt var detta avsikten även med den äldre formuleringen i 1951 års lag (Mallmén, 1989). Vi föreslår att samma regler i denna del skall gälla för samebyn som för ekonomiska föreningar. Det kommer således tydligt framgå att samma ordning gäller även för samebyn.

En följd av att vi föreslår en hänvisning till reglerna för ekonomiska föreningar är att samebyn i stadgarna kan ställa upp avvikande krav för beslut av stämman. I de fall lagen föreskriver viss kvalificerad majoritet, t.ex. två tredjedelar av de röstande, får avvikelser i stadgarna inte innebära ett lindrigare krav utan endast gå längre än lagens krav.

Enligt lagen om ekonomiska föreningar krävs kvalificerad majoritet för att ändra stadgarna. Det innebär att beslutet blir giltigt om samtliga röstberättigade i föreningen är eniga om det. Om det inte är möjligt blir beslutet giltigt om det har fattats på två på varandra följande stämmor och på den senare stämman biträts av minst två tredjedelar av de röstande. Detta krav är strängare än det i rennäringslagen. Enligt ren-

näringslagen är det tillräckligt att ett beslut om stadgeändring vid en stämma biträds av minst två tredjedelar av det på stämman av renskötande medlemmar företrädda röstetalet och, för vissa frågor, flertalet av byns myndiga medlemmar.

När det gäller förändringar av stadgarna som innebär att en medlems förpliktelse att betala insatser eller avgifter till föreningen ökas eller att hans rätt till vinst inskränks krävs en ännu större majoritet vid den andra stämman, tre fjärdedelar av de röstande. Om ändringen innebär inskränkning i en medlems rätt att återfå insatser eller att en medlems utträde ur föreningen försvåras och ändringen skall gälla även dem som var medlemmar i föreningen när frågan avgjordes måste beslutet på den senare stämman biträdas av samtliga röstande.

Enligt vårt förslag kommer det ekonomiska engagemanget i samebyarna att vara av samma typ som i ekonomiska föreningar. Medlemmarna i samebyn kommer således att ha samma behov av skydd mot att åtagandet alltför enkelt kan öka i omfattning. Enligt vår uppfattning bör det således vara en naturlig följd av samebymedlemmarnas skyldigheter mot samebyn att majoritetskravet är detsamma som i en ekonomisk förening.

Den associationsrättsliga generalklausulen

Enligt lagen om ekonomiska föreningar får stämman inte fatta beslut som är ägnade att bereda otillbörlig fördel åt en medlem eller någon annan till nackdel för föreningen eller annan medlem. Motsvarande bestämmelse saknas i rennäringslagen. Sannolikt gäller principen dock redan i dag även samebyarna, eftersom ett stämmobeslut får överklagas om det kränker den enskildes rätt. Genom en hänvisning till reglerna i lagen om ekonomiska föreningar blir det dock tydligt att så är fallet.

Klander av stämmobeslut

Ett beslut av stämman kan enligt lagen om ekonomiska föreningar klandras om det inte tillkommit i behörig ordning eller i övrigt strider mot lagen eller stadgarna. Sådan talan får föras av föreningsmedlemmar, styrelsen, styrelseledamöter eller verkställande direktör. Talan skall föras vid allmän domstol, dvs. i första instans tingsrätten.

Enligt rennäringslagen får medlem i samebyn klaga på ett beslut av stämman till länsstyrelsen. Klagorätt föreligger om beslutet inte tillkommit i behörig ordning eller i övrigt strider mot lag eller annan författning eller mot samebyns stadgar. Klagorätt föreligger även om

beslutet kränker medlemmens enskilda rätt. Enligt samma bestämmelse får en medlem klaga på styrelsens beslut om att begära in förskott från de renskötande medlemmarna.

Möjligheten att överklaga styrelsens beslut saknas i lagen om ekonomiska föreningar. Enligt vårt förslag försvinner konstruktionen med förskott för att täcka samebyns löpande utgifter. Styrelsen i samebyn kommer således inte att vara skyldig att fatta beslut som innebär krav på ekonomiska prestationer från enskilda medlemmar. Enligt vår mening finns det därför inte längre någon grund för att kunna överklaga några beslut av styrelsen.

När det gäller stämmobeslut finns det tre viktiga skillnader mellan rennäringslagen och lagen om ekonomiska föreningar. Den ena gäller sättet för att angripa beslutet. Enligt rennäringslagen skall beslutet överklagas till länsstyrelsen, vars beslut sedan kan överklagas till länsrätten. Ett beslut av stämman i en ekonomisk förening angrips genom att man väcker talan mot föreningen vid allmän domstol. Denna skillnad motiverades i förarbetena till rennäringslagen med att det var billigare med ett skriftligt förfarande hos länsstyrelsen samt att ett sådant kunde anses innebära mindre risk för det fortsatta samarbetet inom byn. Det är således inte samebyns offentlighetsliga karaktär som motiverat denna lösning.

Enligt vår uppfattning finns det starka skäl som talar för att även stämmobeslut i samebyn skall klandras till allmän domstol. Några stämmobeslut som överklagas rör allmänna föreningsrättsliga frågor, t.ex. likhetsprincipens tillämpning. Det innebär att samma frågor med nuvarande ordning kan komma att avgöras i olika instansordningar, allmän domstol för ekonomiska föreningar respektive statlig förvaltning för samebyn, vilket innebär risk för olikheter i rättstillämpningen. Ett annat skäl är att en medlems angrepp mot stämmobeslut är en tvist mellan två enskilda personer, föreningen/samebyn och medlemmen. För den typen av tvister finns de allmänna domstolarna. Rent principiellt passar således den aktuella typen av tvister bättre i allmän domstol.

En nackdel med domstolsförfarandet är, som påpekas i förarbetena, att det kan innebära kostnader. Förfarandet hos länsstyrelsen är i princip skriftligt och enklare än det i domstol. Dessutom riskerar man inte att behöva betala motpartens kostnader om man skulle förlora.

Kostnaderna skall dock inte enbart ses som en nackdel. När det gäller alla typer av processer brukar man diskutera kostnadernas handlingsdirigerande effekt. Det innebär att den som planerar att starta en process måste väga det han kan vinna mot de kostnader han riskerar, dels sina egna, dels motpartens om han förlorar. Ett sådant resonemang får till följd att man bara ger sig in på en process som man har chans att

vinna och som inte skulle kosta mer än den smakar. Det är uppenbart att saker som inte kostar mycket att utnyttja riskerar att överutnyttjas.

Det andra argumentet i förarbetena till rennäringslagen för att stämmobeslut skulle överklagas till länsstyrelsen var att det skriftliga förfarandet kunde anses innebära mindre risk för det fortsatta samarbetet inom byn. Enligt vår uppfattning kan resonemanget ifrågasättas. Den grundläggande konflikten bör vara den samma oavsett vilket förfarande som väljs för att slita tvisten. Dessutom är det så att lagstiftningsarbetet under senare år varit inriktat på att öka de muntliga inslagen även inom den statliga förvaltningen för att underlätta för människor att få sin rätt.

Sammanfattningsvis anser vi således att de skäl som talar för att även stämmobeslut i sameby skall klandras till allmän domstol överväger.

En annan skillnad är att stämmobeslut i sameby endast kan angripas av medlemmar, alltså inte av styrelsen eller styrelseledamöter. Enligt vårt förslag kan även styrelsen och styrelseledamöter klandra stämmobeslut. I och för sig kan man säga att styrelseledamöter normalt är medlemmar och således kan komma till tals även enligt rennäringslagens regler. Men det finns inget krav på att styrelseledamöter skall vara medlemmar. Ett viktig skäl för att styrelsen eller styrelseledamöter bör kunna angripa ett stämmobeslut i egenskap av just styrelse eller styrelseledamot har sin grund i förvaltningsorganens uppbyggnad. Styrelsen skall verkställa stämmans beslut. Det kan hända att stämman fattar ett beslut som på något sätt strider mot lagen eller andra regler. Är beslutet sådant att det inte får fattas ens med samtliga medlemmars samtycke får styrelsen inte verkställa det. Oklarhet beträffande om ett beslut är sådant att det inte får verkställas kan innebära allvarliga konsekvenser för styrelsens arbete och verksamheten i byn. Styrelsen bör därför ha möjlighet att undanröja tveksamheter genom att klandra stämmobeslutet.

Den tredje skillnaden är att enligt rennäringslagen kan stämmans beslut angripas inte bara om det tillkommit på fel sätt eller strider mot lag utan även om det kränker en enskild medlems rätt. Denna möjlighet saknas i ekonomiska föreningar. Motivet för att beslut skulle kunna angripas om de kränker den enskildes rätt var, enligt förarbetena till rennäringslagen, att besluten direkt påverkar den enskildes ekonomi och att den enskilde i praktiken inte kan undandra sig följderna av majoritetsmissbruk genom att utträda ur samebyn. Ett beslut anses således kränka den enskildes rätt om det åsidosätter hans rätt att åtnjuta lika behandling med övriga medlemmar vid nyttjandet av renskötselrättens befogenheter, t.ex. genom att beslutet otillbörligt gynnar någon eller några medlemmar på de andras bekostnad.

I det här sammanhanget kan det vara intressant att jämföra med reglerna för förvaltningen av allmänningskogar som har samma offentligt-rättsliga inslag som samebyn. Enligt dessa kan delägare som menar att beslut som fattats på delägar- eller allmänningsstämma inte tillkommit i rätt ordning eller strider mot lag eller mot reglementet (allmänningens författning) överklaga beslutet till länsstyrelsen. Inte heller för denna typ av sammanslutning finns således en grund för överklagande som gäller den enskildes rätt.

Vårt förslag innebär att beslut av samebyns stämma kan klandras på samma sätt som beslut av en ekonomisk förenings stämma. Det medför således att grunden att beslutet kränker den enskildes rätt inte längre skall finnas kvar. Grunden har inte någon direkt anknytning till tvånget att vara medlem i samebyn. Motsvarande tvång gäller för delägarna i allmänningskogarna utan att det ansetts nödvändigt med en motsvarande klagogrund.

Den situation som i förarbetena till rennäringslagen anges som motiv för grunden om kränkning av den enskildes rätt är ett brott mot likhetsprincipen. Likhetsprincipen, dvs. att vissa medlemmar inte otillbörligt får gynnas till förfång för andra medlemmar, gäller såväl för samebyar som för ekonomiska föreningar. Trots att motsvarande grund för klander saknas för ekonomiska föreningar kan ett brott mot likhetsprincipen ändå utgöra grund för en klandertalan eftersom beslutet då strider mot lag. Således anser vi att det saknas skäl att formulera grunderna för när stämmobeslut kan angripas annorlunda i samebyn än i en ekonomisk förening.

Skiljeförfarande

Hänvisningen till lagen om ekonomiska föreningar gör att det blir möjligt för samebyn att i sina stadgar ta in en bestämmelse om att tvister mellan föreningen och styrelsen, styrelseledamot, verkställande direktör eller föreningsmedlem skall hänskjutas till skiljemän. Enligt vår uppfattning saknas det skäl att ta bort denna möjlighet. Den kan snarare vara en fördel för samebyn eftersom det kan finnas vissa typer av tvister inom samebyn där det är lämpligt att de som skall avgöra tvisten har djupgående samisk kunskap om renskötsel och historiska förhållanden.

Revision och särskild granskning

23 § För revision och särskild granskning gäller i tillämpliga delar reglerna i 8 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.

Enligt rennäringslagen skall en eller flera revisorer årligen granska samebyns styrelses förvaltning och räkenskaper. Revisorerna utses på bystämman. Revisorerna skall upprätta en revisionsberättelse över sin granskning. Rennäringslagen innehåller inget om att revisionen skall ske enligt ”god revisionsred”. Det saknas också särskilda regler om revisors kompetens och om jäv. Sådana regler har, enligt förarbetena, ansetts onödiga. Förhållandet liknar alltså det som anses gälla för revisorer i ideella föreningar som inte bedriver näringsverksamhet.

Kompetenskrav

I en association ligger revisionen till grund för många viktiga beslut på stämman. Av denna anledning innehåller de flesta lagar ett kompetenskrav för revisorn. Detta är vanligen utformat så att revisorn skall ha den insikt och erfarenhet av redovisning och ekonomiska förhållanden, som med hänsyn till arten av och storleken på associationens verksamhet krävs för att uppdraget skall kunna fullgöras. Ett sådant krav finns bl.a. i lagen om ekonomiska föreningar.

Skälet till att rennäringslagen saknar kompetenskrav för revisorer tycks vara att det inom samebyn inte skulle vara möjligt att uppbringa revisorer som uppfyllde kravet (SOU 1968:16 s. 220). En sådan motivering utgår från att samebyarna huvudsakligen skulle hämta sina revisorer från den egna organisationen. Detta förutsätts inte beträffande någon annan associationsform och överensstämmer sannolikt inte heller med förhållandena i de flesta samebyarna.

Jäv

Revisorerna tillsätts och entledigas normalt av associationen genom dess egna organ. De avlönas också av associationen. De kan därför finnas risk för att de när de utför sitt uppdrag tar sådana hänsyn till de maktgivande i associationen att granskningen inte blir så objektivt kritisk som den borde vara. För att motverka denna risk innehåller lagen om ekonomiska föreningar regler om jäv. Den vars verksamhet i associationen skall granskas anses jävig, t.ex. styrelseledamöter. Vidare anses vissa närstående till sådana personer, den som är anställd eller

annars underordnad associationen eller någon som skall granskas, som jäviga.

Revisorernas uppdrag

Revisorernas utåt mest uppmärksammade aktivitet är deras granskning av associationens årsredovisning jämte räkenskaperna och företagsledningens förvaltning. I princip skall de dessutom utöva en kontinuerlig kontroll över associationens verksamhet. Omfattningen av granskningen skall vara enligt ”god revisionsred”. Det innebär att granskningskyldigheten anpassas till utvecklingen inom revisionsväsendet. Revisorerna skall enligt lagen om ekonomiska föreningar särskilt granska att skyldigheterna avseende vissa skatter och avgifter fullgjorts. Som ett resultat av sin granskning skall revisorerna varje år lägga fram en revisionsberättelse. Denna skall bli offentlig på samma sätt som årsredovisningen.

Beträffande revisorer kan man konstatera att rennäringslagens regler i viktiga avseenden är starkt förenklade i förhållande till reglerna för ekonomiska föreningar. Mot bakgrund av revisionens betydelse för samebymedlemmarnas och utomståendes kontroll av den ekonomiska förvaltningen är dessa förenklingar enligt vår uppfattning inte motiverade. Vi anser därför att det bör gälla samma regler för revision i en sameby som i en ekonomisk förening. Sannolikt innebär det för de flesta samebyar inte någon förändring i praktiken, eftersom dessa redan anpassat sin ekonomiska redovisning till moderna krav. Jävsreglerna i lagen om ekonomiska föreningar utesluter dock inte att en medlem är revisor, om samebyn önskar det, men fyller samtidigt en funktion när det gäller förtroendet för revisionen.

Medrevisor och särskild granskning

I rennäringslagen finns en regel om att en medlem har rätt att på lämpligt sätt få del av samebyns böcker, räkenskaper och andra handlingar. Motsvarande möjlighet har bolagsmän i handelsbolag och aktieägare i aktiebolag med få aktieägare. Denna möjlighet finns inte kvar i vårt förslag. I stället innebär förslaget att bestämmelserna om medrevisor och särskild granskning blir tillämpliga för samebyn.

Bestämmelserna om medrevisor och särskild granskning är en del av minoritetsskyddet. Medrevisor skall utses av länsstyrelsen om en tiondel av samtliga röstberättigade eller en tredjedel av de på stämman närvarande röstberättigade begär det. Hans uppdrag är det samma som

övriga revisorers. Särskild granskning innebär att länsstyrelsen skall utse en granskare för särskild granskning av förvaltning och räkenskaper under viss förfluten tid eller av vissa åtgärder eller förhållanden om minst en tiondel av samtliga röstberättigade eller en tredjedel av de närvarande röstberättigade begär det. Regeln bygger på att granskning är en extraordinär åtgärd som avses komma i fråga när oegentligheter misstänks eller andra missförhållanden bör utredas. Man bör observera att minoritetens storlek beräknas efter röstberättigade medlemmar. Det innebär att i samebyn så har i dessa frågor samtliga myndiga medlemmar en röst. Redan enligt rennäringslagen har frågan om kontrollen av förvaltningen ansetts vara sådan att samtliga myndiga medlemmar bör ha rösträtt.

Överskottsutdelning och annan användning av samebyns egendom

24 § För överskottsutdelning och annan användning av samebyns egendom gäller i tillämpliga delar reglerna i 10 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.

Rennäringslagen bygger på principen om årlig kostnadstäckning. Det innebär att vinst inte anses uppkomma i verksamheten. Följaktligen saknas bestämmelser om hur samebyn skall förfara med en eventuell vinst.

Vårt förslag innebär att enskilda samebymedlemmars skyldighet att varje år betala in ett tillräckligt stort belopp för att samebyns kostnader skall kunna täckas försvinner. I stället kommer medlemmarnas ekonomiska skyldigheter att bestå i att betala de insatser och medlemsavgifter som samebyn beslutar. För det fall samebyns intäkter, t.ex. avgifter och intrångsersättningar, är större än kostnaderna kommer det således att uppstå ett överskott. Eftersom medlemmarna i samebyn inte har personligt ansvar för byns skulder behövs, precis som för ekonomiska föreningar, ett visst skydd för borgenärer genom föreskrifter om bundet kapital i samebyn. Samebyns medel får betalas ut till medlemmarna endast i form av överskottsutdelning, återbetalning av medlemsinsatser och utbetalning vid nedsättning av medlemsinsatser. För ekonomiska föreningar finns ytterligare en möjlighet, nämligen utskiftning vid föreningens upplösning. Detta kommer inte att vara möjligt i samebyn, eftersom den inte på frivillig väg kan upplösas av medlemmarna.

Av hänsyn till skyddet för borgenärerna är möjligheterna att betala ut medel till medlemmarna begränsade på olika sätt. Överskottsutdelning kan ske dels i förhållande till hur mycket medlemmen deltagit i verksamheten, dels som vinstutdelning från årsresultatet. Utdelningens

storlek begränsas av bestämmelser om avsättning till reservfond och av att den inte får överstiga det fria kapitalets storlek.

Konkurs och företagsrekonstruktion

25 § Om en sameby är försatt i konkurs och denna avslutas utan överskott, är samebyn upplöst när konkursen avslutas.

Om det finns överskott, skall bystämman inom en månad från det att konkursen avslutades förordna ny styrelse, verkställande direktör och revisorer.

26 § Om en sameby försätts i konkurs eller beslut om företagsrekonstruktion enligt lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion meddelas för samebyn, skall tingsrätten för registrering underrätta registreringsmyndigheten om beslutet, vem som har utsetts till konkursförvaltare och vilken tillsynsmyndighet som utövar tillsyn över förvaltningen.

Under konkursen företräds samebyn som konkursgäldenär av den styrelse och verkställande direktör som finns vid konkursens början. Även under konkursen gäller dock bestämmelserna i denna lag om rätt att avgå, om entledigande och om nytillsättning.

När en konkurs har avslutats eller en företagsrekonstruktion enligt lagen om företagsrekonstruktion har upphört, skall tingsrätten genast för registrering underrätta registermyndigheten och i det förra fallet ange om något överskott finns eller inte. Tingsrätten skall även för registrering underrätta registreringsmyndigheten när högre rätt har upphävt ett beslut att försätta samebyn i konkurs eller ett beslut om företagsrekonstruktion.

Motsvarande regler saknas i rennäringslagen. De föreslagna reglerna motsvarar de för ekonomiska föreningar utom när det gäller effekterna av att en konkurs avslutas med överskott. Vi föreslår att samebyn inte skall upplösas om en konkurs avslutas med överskott. Eftersom samebyn enligt lag måste finnas bör det endast vara möjligt att upplösa den under speciella omständigheter. Motivet för vårt förslag har utvecklats i avsnitt 5.4.1.

När en sameby försätts i konkurs betyder detta inte att den därigenom upplösts eller att byns organ upphört att existera. Organen förlorar dock rätten att befatta sig med de rättigheter och skyldigheter som tillkommer konkursboet. Konkursförvaltaren övertar ansvaret för samebyns förvaltning enligt konkurslagen.

Fusion m.m.

27 § Beträffande fusion mellan samebyar eller mellan sameby och ett helägt dotteraktiebolag gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i 12 kap. 1–8 §§ lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.

Genom ett avtal om fusion kan också

1. en ekonomisk förening (den överlåtande parten) gå upp i en sameby (den övertagande parten), eller

2. en eller flera ekonomiska föreningar förenas med en eller flera samebyar (de överlåtande parterna) genom att bilda en ny sameby (den övertagande parten).

Beträffande inlösen av aktier i ett dotteraktiebolag gäller bestämmelserna i 12 kap. 9–13 §§ lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.

Bestämmelsen saknar motsvarighet i rennäringslagen. Enligt förarbetena till rennäringslagen (prop. 1971:51 s. 173) har det ansetts möjligt att samebyar skall kunna slås ihop. Hur detta skall ske rent praktiskt diskuteras dock inte.

I associationsrättslig lagstiftning har det ansetts nödvändigt att bevaka vissa intressen i samband med fusioner. De skyddsvärda intressena är främst medlemmarnas och fordringsägarnas. Enligt vår uppfattning har dessa intressen behov av skydd även vid sammanslagning av samebyar. En tolkning av att det saknas regler för sammanslagning av samebyar är att det krävs att samtliga fordringsägare i båda byarna samtycker eller att de som inte samtycker får betalt. Vidare är det sannolikt så att beslutet av bystämmorna måste fattas med samma kvalificerade majoritet som vid stadgeändringar. Det innebär bl.a. att det inte finns några regler om att genom kungörelse försöka nå även okända fordringsägare samt att kravet på majoritet är lindrigare för samebyar än för ekonomiska föreningar.

Fusion mellan samebyar bör kunna ske antingen genom absorption eller genom kombination. Absorption innebär att fusionsavtalet innehåller att en sameby (den överlåtande) skall gå upp i en annan sameby (den övertagande). Sedan fusionen genomförts blir medlemmarna i den överlåtande samebyn medlemmar i den övertagande samebyn, den överlåtande samebyn anses upplöst och dess tillgångar och skulder övertas av den övertagande samebyn.

Kombination innebär att två eller flera samebyar (de överlåtande) förenas genom att bilda en ny sameby (den övertagande). När fusionen genomförts är medlemmarna i de överlåtande byarna medlemmar i den övertagande samebyn, de överlåtande samebyarna anses upplösta och deras tillgångar och skulder övertas av den nya samebyn.

I vårt förslag har vi ansett att det är nödvändigt att det framgår av texten att sameby genom fusion kan förenas med en ekonomisk förening. Vi anser att den möjligheten måste stå öppen för samebyarna för att flexibiliteten i organisationen skall bli så stor som möjligt. I de fall det kan bli aktuellt att fusionera en ekonomisk förening med en sameby är medlemmarna i den ekonomiska föreningen sannolikt ofta redan medlemmar i samebyn. När så inte är fallet krävs det för att fusionen skall vara möjlig att medlemmarna i den överlåtande parten uppfyller de krav som lag och stadgar ställer upp för medlemskap i den övertagande parten. I annat fall strider fusionsavtalet mot samebyns ändamål på ett sådant sätt att det måste anses vara ogiltigt och inte får verkställas.

För en ekonomisk förening är det möjligt att låta ett helägt dotteraktiebolag gå upp i föreningen genom fusion. Skälen till detta är flera (Mallmén, 1995, s. 464). Den verksamhet som drivs av ett helägt dotteraktiebolag kan likväl drivas av moderföreningen direkt, om denna skulle finna det lämpligt. Vidare ansågs en möjlighet till fusion gynna arbetskooperativ, eftersom dessa ekonomiska föreningar ofta övertagit en verksamhet som i aktiebolagsform drivits av de gamla ägarna. Även för samebyn kan man tänka sig en motsvarande situation. Det kan t.ex. bli aktuellt för samebyn att förvärva ett slakteri som bedrivs i aktiebolagsform. Det bör då finnas en valfrihet mellan att fortsätta driva aktiebolag eller låta verksamheten ingå i samebyns verksamhet.

Möjlighet föreligger för en ekonomisk förening att inlösa aktier i ett dotteraktiebolag. Skälet härtill är att möjligheterna för en moderförening att nyttja de organisatoriska fördelar som en koncernbildning innebär ökar om moderföreningen äger samtliga aktier i ett dotteraktiebolag. En aktieägarminoritet som inte kommer upp till en tiondel av alla aktier i ett bolag går, enligt aktiebolagslagen, miste om ett betydande antal minoritetsrättigheter. När en moderförening, eventuellt jämte dotterföretag, förvärvat mer än nio tiondelar av aktierna och röstetalet i ett dotteraktiebolag har det därför ansetts att moderföreningen bör vara skyldig att lösa in minoritetsaktierna i dotteraktiebolaget. (se Mallmén, 1995, s. 466)

Vårt förslag innebär att samebyn skall ha samma möjligheter att äga dotterföretag som en ekonomisk förening. De organisatoriska fördelar som nämns ovan kan således uppkomma även i detta fall. Förhållandena för minoritetsaktieägarna i ett sådant dotterbolag till en sameby är desamma som när modern är en ekonomisk förening. Mot denna bakgrund bör reglerna om inlösen av aktier i ett dotteraktiebolag gälla även för samebyn.

För att verkställa avtal om fusion mellan ekonomiska föreningar krävs tillstånd av domstol. Domstolen underrättar samtliga kända ford-

ringsägare genom brev och de okända genom kungörelse i tidningar om fusionsavtalet. Om ingen motsätter sig fusionen eller om de som motsätter sig den får betalt eller tillräcklig säkerhet meddelar tingsrätten tillstånd till fusionen. Det innebär att den förening som skall försvinna anses upplöst utan att likvidation behöver ske. Vårt förslag innebär att denna process bör tillämpas även för samebyarna. Den viktigaste orsaken är att behovet av skydd för borgenärerna är lika stort i de fall samebyar skall gå samman som när ekonomiska föreningar skall göra det.

Skadestånd m.m.

28 § I fråga om skyldighet för styrelseledamot, verkställande direktör, revisor eller samebymedlem att ersätta skada som vållats samebyn, medlem eller tredje man och i fråga om talan om sådan ersättning tillämpas 13 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.

Bestämmelsen motsvarar 64 § rennäringslagen.

I 13 kap. 1–3 §§ lagen om ekonomiska föreningar finns en beskrivning av under vilka förutsättningar styrelseledamot, verkställande direktör, revisor eller medlem kan ådra sig skadeståndsskyldighet. I 4 § finns en möjlighet att under vissa förutsättningar jämka skadeståndet och i 5 och 6 §§ regleras under vilka förutsättningar skadeståndstalan kan väckas för föreningens räkning.

Talan om skadestånd till föreningen kan väckas, om vid en stämma majoriteten eller en minoritet bestående av minst en tiondel av samtliga röstberättigade har biträtt ett förslag om att väcka skadeståndstalan eller, såvitt gäller en styrelseledamot eller verkställande direktören, har röstat mot ett förslag om att bevilja ansvarsfrihet. När denna regel tillämpas i samebyn blir följden att de röstberättigade är samtliga myndiga medlemmar (jmf. vårt förslag 22 §).

Samebyns firma

29 § En samebys firma skall innehålla ordet ”sameby”. I firman får inte ordet ”bolag” eller något annat som betecknar ett bolagsförhållande tas in på ett sådant sätt som kan leda till missförståndet att ett bolag innehar firman. Firman skall tydligt skilja sig från andra ännu bestående firmor som är införda i samebyregistret. Registreringen av en samebys firma gäller för hela landet. I övrigt finns bestämmelser om registrering i firmalagen (1974:156).

Om samebyns firma skall registreras på två eller flera språk, skall varje lydelse anges i stadgarna.

Samebyns styrelse kan anta bifirma. Bestämmelserna i första stycket gäller även bifirma. Uttrycket sameby får dock inte tas in i en bifirma.

Endast sameby får i sin firma använda uttrycket sameby.

I fråga om skriftliga handlingar som utfärdas för en sameby gäller 14 kap. 2 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.

Rennäringslagen saknar bestämmelser om samebys firma. Motivet för detta framgår inte av förarbetena.

Firma är den benämning under vilken en näringsidkare driver sin verksamhet. Om näringsidkaren är en juridisk person, t.ex. en ekonomisk förening, är firman den juridiska personens namn. Firmans fyller olika funktioner för olika näringsidkare. För vissa är den enbart som en benämning för näringsidkaren i samband med avtal och i andra privata och offentliga sammanhang. Andra näringsidkare däremot, särskilt sådana som bedriver en omfattande marknadsföring, använder den ofta som ett kännetecken i stil med varumärket. Mot denna bakgrund har det utformats regler om ensamrätt till firma. Det innebär att ingen annan än den som har rätt till firman får använda denna eller en därmed förväxlingsbar firma.

På det offentlighetsrättsliga planet har firman den viktiga uppgiften att identifiera en enskild näringsidkare. Firman fyller där samma funktion som det personliga namnet genom att identifiera sin bärare i olika sammanhang, som part i rättegång eller som skattebetalare.

Firmarätten reglerar skyddet för det namn under vilket en näringsidkare driver sin rörelse och är en del av det rättsområde som kallas immaterialrätt. Firmalagen (1974:156) reglerar firmaskyddet för alla slag av näringsidkare. Lagstiftning om olika former för näringsutövning, t.ex. aktiebolagslagen och lagen om ekonomiska föreningar hänvisar till firmalagen och innehåller i övrigt huvudsakligen bara regler om registrering. (Beskrivningen av firmans betydelse och firmarättens innehåll bygger helt på Essén, 1998.)

Enligt vår uppfattning är det rimligt att samebyarna har samma skydd för sina namn som andra näringsidkare. Vidare innebär vårt förslag att samebyns medlemmar inte har något personligt betalningsansvar för samebyns skulder. Det är således viktigt att utomstående inte behöver tveka om vilken typ av organisation det gäller. I dag förekommer ideella föreningar som av olika skäl använder ordet "sameby" i sitt namn. Det kommer inte längre att vara tillåtet enligt vårt förslag. Vidare kommer förbudet att vara straffsanktionerat, se 7 kap. 2 § i förslaget. Detsamma gäller även för motsvarande förbud i lagen om ekonomiska föreningar.

Registrering m.m.

30 § Sametinget är registreringsmyndighet för en sameby.

Registreringsmyndigheten skall för registrering enligt denna lag föra ett samebyregister för hela landet.

I fråga om förfarandet hos registreringsmyndigheten och verkan av registrering gäller bestämmelserna i 15 kap. 2–5 §§ lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.

Om någon anmälan rörande en sameby inte har kommit in till registreringsmyndigheten under de fem senaste åren, skall registreringsmyndigheten undersöka om samebyn har upphört med sin verksamhet. Detta skall ske genom brev till den i samebyregistret registrerade adressen samt genom kungörelse i ortstidning.

Om det två månader efter kungörandet enligt föregående stycke inte framgår att verksamhet fortfarande bedrivs inom samebyn, skall registreringsmyndigheten vidta åtgärder i syfte att förvaltningen av renskötselrätten inom samebyns område återupptas. Registreringsmyndigheten kan i samband med sådana åtgärder avföra samebyn ur registret. Samebyn är därmed upplöst.

Enligt rennäringslagen är respektive länsstyrelse registreringsmyndighet för samebyarna. Vi har tidigare redogjort för våra överväganden kring varför Sametinget bör ha ansvar för att lagens krav på bildande av organisationer som förvaltar renskötselrätten uppfylls. En följd av det ställningstagandet är att Sametinget bör vara registreringsmyndighet motsvarande vad Patent- och registreringsverket är för ekonomiska föreningar. Bestämmelserna om vad som rent praktiskt skall gälla vid registrering finns i förordning (1987:978) om ekonomiska föreningar. Motsvarande bestämmelser, t.ex. om registreringsavgifter och vad en anmälan skall innehålla bör meddelas i förordning.

Rennäringslagen saknar bestämmelser om kungörelse av vad som registreras om sameby eller vilken verkan det skall anses ha gentemot tredje man. Eftersom det även beträffande samebyarna är fråga om ekonomisk verksamhet som inte är av obetydlig omfattning framstår det som en brist att lagstiftningen är otydlig på den punkten. Vårt förslag medför således att registrering av t.ex. vem som har rätt att företräda föreningen skall innebära att det registrerade anses vara känt för tredje man.

De två sista styckena saknar motsvarighet i rennäringslagen. I lagen om ekonomiska föreningar finns en bestämmelse om att om någon anmälan rörande en förening inte har kommit in till registermyndigheten under de tio senaste åren så skall registreringsmyndigheten vidta åtgärder som motsvarar de vi föreslår. Om det efter ett sådant för-

farande inte framgår att en ekonomisk förening fortfarande består skall den genast avföras ur föreningsregistret och anses därigenom upplöst utan likvidation.

Vårt förslag innebär att det skall finnas samebyar som svarar för förvaltningen av renskötselrätten inom sitt område. Om det efter en viss längre tid inte skett några anmälningar till registreringsmyndigheten av t.ex. ny styrelse finns det anledning att misstänka att verksamheten i samebyn upphört. Enligt vårt förslag bör därför registreringsmyndigheten vid sådana misstankar undersöka hur det ligger till. Skulle det visa sig att verksamheten i samebyn upphört, bör det åligga registreringsmyndigheten att vidta åtgärder för att förvaltningen av renskötselrätten inom det aktuella området skall återupptas. Vilken typ av åtgärder som bör vidtas kan sannolikt variera med hänsyn till omständigheterna. En lösning är att slå ihop samebyn med en angränsande by. En annan är att försöka intressera ett lämpligt antal renägare för att starta verksamhet i byn. Eftersom det är angeläget att renskötselrätten förvaltas på ett ändamålsenligt sätt bör den tid under vilken anmälningar inte skett kortas i förhållande till lagen om ekonomiska föreningar. Vi föreslår därför att tiden skall sättas till fem år.

7 kap. Ansvar och överklagande m.m.

1 § Till böter döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet, i strid med bestämmelserna i denna lag,

1. stänger av flyttningsväg för renar eller vidtar åtgärder på eller invid vägen så att dess framkomlighet väsentligt försämras,
2. skrämmar eller på annat sätt ofredar renar som uppehåller sig på ett område där renskötsel då är tillåten,
3. driver bort renar från ett område där renskötsel då är tillåten eller hindrar renar från att beta på ett sådant område,
4. bryter mot 3 kap. 4 § första eller tredje stycket.

Bestämmelsen motsvarar delvis 94 § rennäringslagen.

Vid våra överväganden beträffande översynen av straffbestämmelserna i rennäringslagen har vi haft som utgångspunkt att kriminalisering bör användas med försiktighet för att straffhotet inte skall förlora den tyngd det är avsett att ha.

Systematiskt genomförande av de beteenden som beskrivs i förslaget kan innebära att renskötsel åtminstone temporärt blir omöjlig på det aktuella området. Det leder till att renskötselrätten i praktiken kommer att upphävas trots att något beslut om detta inte fattats. Även mindre omfattande gärningar kan innebära stora kostnader för samebyn, t.ex.

genom att renar sprids och måste samlas igen, eller produktionsbortfall på grund av att renarna inte får betesro. Beteendena är således sådana att de bör vara kriminaliserade.

Frågan vi därefter ställt oss är om de kanske redan är kriminaliserade genom bestämmelserna i brottsbalken. Beträffande punkterna 1 och 3 skulle det i första hand kunna vara fråga om egenmäktigt förfarande enligt 8 kap. 11 § andra stycket brottsbalken. När det gäller punkten 2 skulle det eventuellt kunna vara fråga om skadegörelse, 12 kap. 1 § brottsbalken.

Egenmäktigt förfarande enligt 8 kap. 11 § andra stycket brottsbalken innebär bl.a. att den som obehörigen skiljer någon från hans besittning av fastighet eller del av fastighet kan dömas för egenmäktigt förfarande. Renskötselrätten är en särskild rätt till fast egendom. Det framstår dock som oklart vilket förhållande som råder när det gäller frågan om besittning till fastighet mellan renskötselrätten och äganderätten eller nyttjanderätter som upplåtits av markägaren (jmf. Hovrätten för Övre Norrland, dom 2001-04-24, B 305/99). Mot denna bakgrund anser vi att det är nödvändigt att behålla en kriminalisering i specialstraffrätten för de aktuella beteendena.

Ansvar för skadegörelse skulle kunna uppkomma om ett ofredande av renar innebär att renarna skadas. Enligt vår uppfattning är det dock inte enbart den effekten som är så allvarlig att beteendet bör kriminaliseras. Att skrämja eller på annat sätt ofreda renar som betar kan innebära arbete för samebyn med att samla dem på nytt eller minskad köttproduktion som en följd av att renarna inte får beta i fred. Dessa följder kan uppstå även om renarna inte skadas rent fysiskt. Mot denna bakgrund anser vi att även dessa beteenden bör vara kriminaliserat i speciallagstiftningen.

Straff enligt den föreslagna bestämmelsen skall enligt vår uppfattning kunna dömas ut dels för den som begår gärningen och är ägare eller på annat sätt har rätt till den fastighet där renarna finns, dels för den som utan att ha sådan rätt begår gärningen. Renskötsel bedrivs med stöd av renskötselrätten på mark där även annan kan ha rätt till marken. Det kan t.ex. vara frågan om markägare eller nyttjanderättsinnehavare. Förhållandet mellan renskötselrätten och andra rättigheter regleras i vårt förslag till lag om renskötselrätt. En markägare eller annan som är jämställd med honom bör naturligtvis inte riskera att drabbas av straff för åtgärder som är tillåtna. Straff kan däremot bli aktuellt om en åtgärd enligt punkterna 1–3 överskrider det intrång i renskötselrätten som samebyn måste tåla enligt lagen.

I 3 kap. 4 § finns en bestämmelse om att hund skall hindras från att ofreda ren. Om en hund påträffas medan den jagar eller på annat sätt ofredar ren får den som äger eller vårdar ren döda hunden, om den inte

låter sig fångas. Den som på det sättet dödat hund skall så snart som möjligt anmäla det till polismyndigheten. Fjärde punkten i bestämmelsen innebär att den som inte följer bestämmelsen kan drabbas av straff. Motsvarande straffstadgande finns för den som håller hund lös i strid med lagen (1943:459) om tillsyn över katter och hundar.

I 95 § rennäringslagen finns bestämmelser om att medlem i sameby i vissa fall kan dömas till böter. Det gäller bl.a. om han tar virke i strid med lagen. Straff skall dock inte dömas ut enligt rennäringslagen om den är belagd med straff enligt brottsbalken. Straff kan följa om gärningen begås med uppsåt eller av oaktsamhet.

De brottsrubriceringar som i första hand borde kunna bli aktuella i brottsbalken är stöld, snatteri, skadegörelse och åverkan. Stöld och snatteri innebär att man olovligen tager vad annan tillhör med uppsåt att tillägna sig det. Det krävs också att tillgreppet innebär skada. Skadegörelse och åverkan innebär att man förstör eller skadar egendom till men för annans rätt till egendomen. Det kan också vara åverkan att i skog eller mark ta bl.a. växande träd om brottet med hänsyn till det tillgripnas värde och övriga omständigheter är att anse som ringa.

Uppsåtligt brott enligt 95 § rennäringslagen bör enligt vår uppfattning normalt vara att bedöma som i vart fall åverkan (12 kap. 2 § andra stycket brottsbalken). Frågan är om det finns ett sådant behov av kriminalisering av eventuella övriga uppsåtliga gärningar och de oaktsamma beteenden som kan bli aktuella att det bör finnas en särskild bestämmelse om straff i lagen om renskötselrätt.

Enligt vår uppfattning är det svårt att tänka sig uppsåtliga beteenden som, trots att de inte är straffbara som åverkan, är så straffvärda att de bör vara kriminaliserade. När det gäller oaktsamhet kan man konstatera att det i brottsbalken inte har ansetts lämpligt att straffbelägga oaktsamma motsvarigheter till stöld och skadegörelse. Vi gör bedömningen att de oaktsamma beteenden som nu är kriminaliserade enligt 95 § rennäringslagen har så ringa straffvärde att det saknas skäl för kriminalisering.

Sammanfattningsvis föreslår vi således inte någon motsvarighet till 95 § rennäringslagen i denna del. Övriga straffstadganden i rennäringslagen diskuteras i specialmotiveringen till 19 § förslag till lag om bedrivande av rennärning.

2 § I fråga om gärningar som är straffbara enligt lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar och som på grund av hänvisning i denna lag kan komma i fråga även för sameby gäller i tillämpliga delar 16 kap. 1 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar. Till böter döms den som uppsåtligt eller av oaktsamhet bryter mot 6 kap. 29 § fjärde stycket.

I fråga om vite i samband med beslut enligt bestämmelser i lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar som på grund av hänvisning i denna lag gäller även för sameby, gäller bestämmelsen i 16 kap. 2 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.

Sametinget får meddela föreläggande för sameby att fullgöra sin skyldighet enligt 6 kap. 13 §. Sådant föreläggande får förenas med vite.

I rennäringslagen saknas straffbestämmelser beträffande organisatoriska förhållanden. För ekonomiska föreningar har dock vissa förhållanden ansetts så viktiga att de förenats med straffsanktioner. Det gäller dels vissa regler kring styrelsearbetet, dels skyldigheten att föra medlemsförteckning.

Straffsanktionerna beträffande styrelsearbetet har kommit till för att främja ett effektivt deltagande i styrelsearbetet från ledamöternas sida. Det som är straffbart är att styrelseordföranden uppsåtligt eller av oaktsamhet underlåter att kalla till styrelsesammanträde trots att ledamot eller verkställande direktör begärt det. Vidare är det straffbart att uppsåtligt eller av oaktsamhet underlåta att bereda samtliga ledamöter respektive suppleanter tillfälle att delta i behandlingen av styrelseärenden eller att inte ge dem tillfredsställande beslutsunderlag.

Lagen om ekonomiska föreningar innehåller en straffsanktion av förbudet mot att använda beteckningen "ekonomisk förening" för andra organisationer än just ekonomiska föreningar. Vi anser att motsvarande sanktion bör finnas för förbudet mot att använda beteckningen "sameby" i strid med lagen.

Revisorerna i en ekonomisk förening har enligt 8 kap. 16 § första stycket lagen om ekonomiska föreningar tystnadsplikt. Denna är inte straffsanktionerad utan det har ansetts tillräckligt med skadeståndsansvar vid brott mot tystnadsplikten. Därför anger lagen om ekonomiska föreningar att revisorerna inte heller kan straffas för brott mot tystnadsplikten enligt 20 kap. 3 § brottsbalken. Vårt förslag innebär att tystnadsplikten och skadeståndsansvaret gäller även för revisorer i sameby. Undantaget från brottsbalken bestämmelser bör således gälla även dem.

Möjligheten att vid vite förelägga verkställande direktör eller styrelseledamöter att fullgöra sina skyldigheter enligt lag, t.ex. i registreringsärenden, saknas i rennäringslagen. Enligt vår mening är det dock rimligt att t.ex. anmälningar kan tvingas fram av registreringsmyndigheten genom hot om vite. Behovet av att använda vite är något större beträffande samebyn än den ekonomiska föreningen. Det beror på att underlåtenhet att fullgöra vissa skyldigheter, t.ex. anmäla vilka som utsetts till styrelseledamöter, i ekonomiska föreningar leder till tvångslikvidation. Den möjligheten saknas i förhållande till samebyn, efter-

som det finns ett tvång att ha sameby för förvaltningen av renskötselrätten.

Om en ekonomisk förening inte registreras i rätt tid anses frågan om dess bildande förfallen. En sameby måste bildas. Därför skulle en sådan lösning vara mindre lyckad. Det bör därför vara möjligt för Sametinget att meddela föreläggande om att samebyn skall registreras. Ett sådant föreläggande bör kunna förenas med vite.

I övrigt saknas det enligt vår uppfattning skäl att kunna förena beslut enligt förslaget till lag om renskötselrätt med vite. Inget av de övriga beslut som enligt vårt förslag bör fattas med stöd av lagen om renskötselrätt kan i dag, enligt rennäringslagen, förenas med vite.

3 § Länsstyrelsens och Sametingets beslut enligt denna lag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Beslut om upplåtelse enligt 5 kap. 2 § överklagas dock hos regeringen om beslutet rör annat än samebys renskötselrätt.

Beslut enligt 5 kap 2 § som avser upplåtelse av rätt till jakt eller fiske får överklagas endast av sameby.

I fråga om överklagande av myndighets beslut som genom hänvisning i denna lag fattats med stöd av lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar gäller i tillämpliga delar 15 kap. 6 § samma lag.

Bestämmelsen motsvarar i huvudsak 99 § rennäringslagen. En förändring är dock att beslut om upplåtelser av nyttjanderätter på kronomarken ovanför odlingsgränsen och på renbetesfjällen enligt 5 kap. 2 § skall överklagas till förvaltningsdomstol om de berör renskötselrätten. Som framgår av den allmänna motiveringen är skälet till detta att sådana överklaganden berör en civil rättighet, renskötselrätten, och skall därmed enligt Europakonventionens artikel 6:1 prövas av domstol.

Vidare har en ny typ att beslut som kan överklagas tillkommit. Det är beslut som genom hänvisning i bestämmelser i vårt förslag skall fattas enligt lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.

Beslut som avses är undantag från bestämmelserna om verkställande direktör (6 kap. 3 och 4 §§ lagen om ekonomiska föreningar), undantag från vissa bestämmelser om revisorer (8 kap. 3–5 §§ lagen om ekonomiska föreningar) samt undantag från bestämmelserna om avsättning till reservfond (10 kap. 6 § femte stycket lagen om ekonomiska föreningar). Sådana ärenden prövas enligt förordningen (1987:978) om ekonomiska föreningar av Patent- och registreringsverket och skall enligt lagen om ekonomiska föreningar överklagas till regeringen.

Den ovan beskrivna typen av ärenden kommer troligen att vara sällsynta beträffande samebyar. Vi anser således inte att det är någon uppenbar nackdel att vår hänvisning innebär att just dessa frågor kommer att prövas av Patent- och registreringsverket, trots att övriga myndighetsfrågor beträffande samebyn i princip skall prövas av Sametinget.

Bestämmelsen i 15 kap. 6 § lagen om ekonomiska föreningar innehåller vidare regler för överklagande av registreringsärenden. Dessa skall överklagas hos allmän förvaltningsdomstol inom två månader från beslutets dag. Vidare innehåller bestämmelsen att länsstyrelsens beslut enligt lagen skall överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Hänvisningen till 15 kap. 6 § lagen om ekonomiska föreningar innebär att registreringsärenden överklagas till samma instans som övriga beslut av Sametinget. Överklagandetiden är dock normalt längre än de tre veckor som enligt förvaltningslagen gäller för övriga beslut.

Den typ av befogenheter som länsstyrelsen har när det gäller ekonomiska föreningar är bl.a. att kalla till stämma om styrelsen inte gör det och utse medrevisor om en minoritet av medlemmarna begär det. Vi har gjort bedömningen att dessa uppgifter enbart har anknytning till associationsrättsliga regler om t.ex. skydd för en minoritet bland föreningens medlemmar. Vi anser därför inte att det är något hinder att länsstyrelsen fattar dessa beslut även för samebyarna, trots att vår utgångspunkt är att så många beslut som möjligt i interna samiska angelägenheter skall fattas av samiska organ.

Sammantaget gör vi den bedömningen att när det gäller överklagande av beslut som har att göra med samebyn som organisation bör samma regel gälla som för ekonomiska föreningar.

Enligt vårt förslag skall Sametinget vara beslutsmyndighet när det gäller frågan om indelning i byområden. Sametinget har sitt säte i Kiruna. Den allmänna regeln i 14 § andra stycket lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar medför därmed att Länsrätten i Norrbottens län kommer att vara första instans vid överklagande. Det kan ses som en fördel att samtliga mål av en viss typ som inte är så vanligt förekommande prövas av samma domstol. Det långa geografiska avståndet från vissa delar av renskötseområdet behöver inte innebära någon större nackdel, eftersom handläggningen i länsrätten i huvudsak är skriftlig.

4 § Myndighets beslut enligt denna lag skall gälla omedelbart, om inte den beslutande myndigheten bestämmer något annat.

Bestämmelsen motsvarar 101 § rennäringslagen. I sak har den dock fått ett annat innehåll. Vi föreslår att beslut som fattas med stöd av lagen om renskötse rätt skall gälla omedelbart, dvs. utan hinder av att de över-

klagats. Motsvarande bestämmelse finns i rennäringslagen. I rennäringslagen saknas dock en möjlighet för den beslutande myndigheten att för ett enskilt beslut bestämma att det inte skall gälla omedelbart.

Vårt förslag till lag om renskötselrätt innehåller följande beslut som kan komma att överklagas.

– Länsstyrelsens beslut vid tvist om var en anläggning får uppföras (1 kap. 7 § fjärde stycket).

– Länsstyrelsens beslut om att förordna viss person att förlika parterna beträffande rotvärdesersättning (1 kap. 11 § andra stycket).

– Länsstyrelsens beslut att förlänga vinterbetestiden (2 kap. 3 §).

– Sametingets beslut om indelning i byområden (2 kap. 2 §).

– Länsstyrelsens beslut om undantag från kopplingstvång för hund (3 kap. 4 §).

– Beslut om upplåtelser med stöd av 5 kap. 2 §.

– Sametingets beslut att förordna syssloman om samebyn saknar styrelse (6 kap. 21 §).

Rättsläget är oklart när det gäller om ett beslut kan anses gälla innan tiden för överklagande gått ut eller, om det överklagats, innan överklagandet prövats. Om ett beslut säkert skall anses gälla omedelbart behövs ofta en uttrycklig föreskrift om det.

Besvärssakkunniga gjorde i sitt slutbetänkande (SOU 1964:27 s. 465–471) en principiell genomgång av när olika typer av individuella beslut kan anses börja gälla. Av denna kan man bl.a. dra slutsatsen att en aspekt av om ett beslut skall anses gälla direkt är vilket syftet med beslutet är och om rättsverkningarna för enskilda är sådana att de innebär ett mindre problem att de börjar gälla direkt än att de kan komma att upphävas genom bifall till ett överklagande.

Av de typer av beslut som det här är frågan om är i vart fall beslut om placering av anläggning, förlängning av vinterbetestid och förordnande av syssloman sådana att det normalt bör vara viktigt att de gäller direkt. Den bedömningen gör vi mot bakgrund av att de två första typerna av beslut kan komma att bli aktuella mitt under pågående arbete med renhjorden och att den tredje typen av beslut blir aktuell i en situation där samebyn inte fungerar på grund av att den saknar styrelse.

Beträffande Sametingets beslut om indelning i byområden framstår det som mindre självklart att besluten bör gälla direkt. Här är det fråga om vem som i ett längre perspektiv skall ha ansvar för förvaltningen av ett visst område. I praktiken är det normalt fråga om indelning av vinterbetesmarker. Om beslutet inte gäller omedelbart skulle det innebära att det äldre förhållandet, dvs. att flera byar nyttjar samma vinterbetesmark, består tills frågan slutligt avgjorts. Skulle beslutet börja gälla omedelbart innebär det att samebyarna måste inrätta sig efter den

indelning beslutet innebär, trots att den kan komma att ändras. Innebär det att anläggningar uppförs skulle det kunna medföra negativa konsekvenser. Å andra sidan skulle det innebära att man genast kan komma till rätta med ett eventuellt överutnyttjande av ett betesområde.

När det gäller beslut om upplåtelser är dessa sinsemellan mycket olika. Det är därför svårt att göra några generella uttalanden om dessa bör gälla direkt eller inte. En vanlig form av upplåtelser är dock länsstyrelsens beslut om upplåtelse av jakt och fiske. Sådana beslut kan endast överklagas av samebyn. Det är således frågan om en viss upplåtelse kommer i konflikt med renskötseln som kan bli fråga för prövning. I de allra flest fall bör dock enskilda beslut om upplåtelse av jakt eller fiske vara oproblematiska och det är således ett värde för den som får upplåtelsen att kunna nyttja den direkt.

Förutom möjligheten för myndigheten att förordna att beslutet inte skall gälla förrän det vunnit laga kraft finns det ytterligare en möjlighet att undvika att ett beslut, som kan komma att ändras leder till stora olägenheter för berörda enskilda. Denna möjlighet är att den myndighet eller domstol som skall pröva ett överklagande kan besluta om inhibition. Det innebär att myndigheten förordnar att det överklagade beslutet tills vidare inte får gälla. I dag framgår denna möjlighet direkt av rennäringslagen. Möjligheten för länsrätten att besluta om inhibition följer dock av 28 § förvaltningsprocesslagen och för förvaltningsmyndigheternas del av 29 § förvaltningslagen. Enligt vår uppfattning är det således onödigt att upprepa detta i vårt förslag till lag om renskötselrätt.

5 § Länsstyrelsens uppgifter enligt denna lag fullgörs såvitt avser Västernorrlands län av länsstyrelsen i Västerbottens län och såvitt avser Dalarnas och Gävleborgs län av länsstyrelsen i Jämtlands län.

Bestämmelsen överensstämmer med 102 § första stycket rennäringslagen.

6 § I 22 § lagen (2002:xx) om bedrivande av rennärning finns bestämmelser om expediering av beslut som angår många och beräkning av tiden för överklagande av sådana beslut.

Bestämmelsen motsvarar 100 § rennäringslagen.

Övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003, då rennäringslagen (1971:437) upphör att gälla.
2. Beslut om indelning i byområde enligt rennäringslagen (1971:437) eller motsvarande beslut enligt äldre bestämmelser skall anses som beslut om indelning i byområde enligt denna lag.

Vårt förslag innebär att de gränser som fastställts när de nya reglerna träder i kraft skall fortsätta gälla. Det gäller såväl beslut som fattats med stöd av rennäringslagen och äldre beslut, t.ex. i byordningar. Det bör uttryckligen framgå av övergångsbestämmelserna, eftersom den nuvarande rennäringslagens övergångsbestämmelser fått en sådan lydelse att det är oklart vad som gäller för äldre beslut.

3. Vad i lag eller annan författning betecknas som områden som blivit anvisade till lapparnas uteslutande begagnande skall i stället avse sådan kronomark ovanför odlingsgränsen som står under statens omedelbara disposition och renbetesfjällen.

Bestämmelsen är samma som punkt 2 i övergångsbestämmelserna till rennäringslagen (1971:437). Syftet med bestämmelsen var att förtydliga att bytet av begrepp mellan renbeteslagen och rennäringslagen inte skulle innebära en inskränkning i förhållande till gällande rätt. Eftersom renskötselrätten bygger på urminnes hävd och således är beroende av hur den historiskt utövats, bedömer vi att övergångsbestämmelsen alltjämt bör finnas kvar.

4. Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till föreskrift som ersatts genom bestämmelse i denna lag, tillämpas i stället den nya bestämmelsen.
5. Sameby enligt denna lag skall bildas genom beslut av bystämman i sameby enligt rennäringslagen (1971:437). För sådan stämma skall bestämmelserna i rennäringslagen tillämpas utom såvitt avser reglerna om röstning. Beträffande röstning skall reglerna i 6 kap. 22 § denna lag tillämpas. Samebyn skall registreras enligt reglerna i denna lag inom tre år från det att denna lag trätt i kraft. Har samebyn inom den tiden inte bildats skall Sametinget starta ett förfarande enligt 6 kap. 5–11 §§ denna lag. Sedan den nya samebyn registrerats skall den gamla anses upplöst och samtliga tillgångar och skulder skall anses ha övergått till den nya samebyn.

Den föreslagna övergångsbestämmelsen beträffande samebyns bildande innebär att det är medlemmarna i den ursprungliga samebyn som genom beslut på stämma skall bilda den nya samebyn. Det innebär att det är medlemmarna i den gamla samebyn som skall fatta beslut om hur stadgarna skall formuleras och utse den nya samebyns första styrelse. Det innebär att medlemmarna i den gamla samebyn har ett mycket stort utrymme för att utforma den nya samebyn på ett ändamålsenligt sätt. Det gäller t.ex. frågor om kompletterande ändamålsbestämmelser och hur olika verksamheter skall förhålla sig till varandra inom den nya samebyn samt vad som skall gälla för den gamla samebyns skulder och tillgångar.

En sameby i rennäringslagens mening är en ekonomisk sammanslutning för att bedriva renskötsel. Genom att låta medlemmarna i denna utforma den nya samebyn blir renskötselns behov av inflytande över processen tillgodosett.

Vårt förslag till regler om samebyn innebär att begreppet rensköttande medlem avskaffas. Det är dels en följd av att det personliga betalningsansvaret försvinner, dels en följd av att konstruktionen tycks ha missgynnats kvinnorna. I stället anser vi att när röstning skall ske efter renantal bör var och en rösta för sitt renantal. För att denna förändring av röstreglerna skall få genomslag direkt föreslår vi att den skall tillämpas vid den stämma där den gamla samebyn beslutar att bilda den nya samebyn.

Den nya samebyns ändamål enligt vårt förslag är att förvalta renskötselrätten inom sitt område. Det är således mycket viktigt att den bildas. Samtidigt är det viktigt att medlemmarna i den gamla samebyn får god tid på sig att sätta sig in i vad de nya reglerna kräver och att formulera ändamålsenliga stadgar. Vi anser därför att det är rimligt att processen skall vara avslutad och den nya samebyn registrerad inom tre år.

För att sätta press på medlemmarna i den gamla samebyn att bilda den nya samebyn föreslår vi att Sametinget skall ta över ansvaret för bildandet om den gamla samebyn inte kunnat slutföra det inom den angivna tiden. Det bör vara en nackdel för medlemmarna i den gamla samebyn, eftersom de då förlorar den totala kontroll över förfarandet som de annars skulle ha haft. Enligt vår uppfattning måste man dock undvika att ha olika typer av samebyar parallellt under allt för lång tid. Det blir särskilt angeläget att de gamla samebyarna har avvecklats inom en viss tid, eftersom medlemmarna i dessa till skillnad från i de nya har personligt betalningsansvar för samebyns skulder.

6. Sameby enligt denna lag skall utge ersättning till medlem i sameby enligt rennäringslagen (1971:437) om förvaltningen av renskötselrätten medför att medlemmen inte längre kan utöva sådan enskild rättighet som före denna lags ikraftträdande utövades med stöd av rennäringslagen (1971:437).

Bestämmelsen är en följd av att vi föreslår att beskrivningen av renskötselrätten skall ändras så att enskilda samebymedlemmars rättigheter inte framgår direkt av lag. I stället skall samebyns medlemmar genom gemensamma beslut fördela resurserna mellan sig. Denna lagändring kan strida mot 2 kap. 18 § regeringsformen om samebyns beslut leder till att medlem som i dag har viss rätt förlorar den.

Vi anser dock att det är angeläget att samebyn kan fördela sina resurser mellan medlemmarna på ett ändamålsenligt sätt. Det är särskilt viktigt mot bakgrund av att vi föreslår att flera samer skall kunna bli medlemmar i samebyn än tidigare. För att undvika att vår lösning kommer i konflikt med egendomsskyddet föreslår vi att samebyn skall betala ersättning till den som på grund av samebyns beslut går miste om en enskild rätt som han i egenskap av medlem i samebyn innehaft med stöd av rennäringslagen.

12.2 Förslaget till lag om bedrivande av rennäring

Inledande bestämmelse

1 § Verksamheter som bedrivs med stöd av renskötselrätten skall bedrivas så att nyttjade naturresurser uthålligt ger en god avkastning samtidigt som den biologiska mångfalden behålls och samiska kulturvärden beaktas.

Bestämmelsen uttrycker de tre övergripande mål vi funnit bör finnas för rennäringspolitiken. Våra närmare överväganden kring dessa framgår av kapitel 4.

Bestämmelsen är en portalparagraf och kan således inte tillämpas direkt. Den är dock viktig för tolkningen av övriga bestämmelser i lagen. Dessa bör tolkas så att de målsättningar som kommer till uttryck i 1 § uppnås.

Hänsyn vid utövande av rennäring

2 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om den hänsyn som vid renskötsel skall tas till naturvårdens och kulturmiljövårdens intressen. Föreskrifterna får dock inte vara så ingripande att pågående markanvändning avsevärt försvåras.

Bestämmelsen motsvarar 65 a § andra stycket rennäringslagen.

3 § När rennäring bedrivs skall, utöver vad som sägs i 3 kap. 2 § lagen (2002:xx) om renskötselrätt, hänsyn tas också till allmänna intressen.

Renar skall såvitt möjligt hindras från att vistas på marker där det inte är tillåtet. Särskilt skall hänsyn visas för plantskog och aktivt brukad åkermark med växande gröda.

Den hänsyn som skall visas till allmänna intressen kan aldrig vara så ingripande att pågående markanvändning för rennäring avsevärt försvåras.

I den ömsesidiga hänsynsregeln 3 kap. 2 § lag om renskötselrätt är förhållandet mellan olika civila rättigheter, som renskötselrätten, äganderätten och annan särskild rätt till fast egendom, reglerat. Anvisningen i det nuvarande andra stycket, som anger att renar såvitt möjligt skall hindras från att vålla skada eller olägenhet, faller in under den ömsesidiga hänsynsregeln i 3 kap. 2 § lag om renskötselrätt.

I den nya bestämmelsen i 3 § lag om bedrivande av rennäring regleras den hänsyn som skall tas till andra allmänna intressen i samband med att rennäring bedrivs. Den överensstämmer med vad som gäller för skogsbruk enligt skogsvårdslagen. Angivandet av *allmänna* intressen är bara ett förtydligande av vad som gäller i dag.

De anvisningar som ges i den nuvarande bestämmelsen om flyttning av renar omfattas av den allmänna hänsyn som den som bedriver rennäring skall visa enligt första stycket i vårt förslag.

I det nya andra stycket finns en uttrycklig bestämmelse om att renar såvitt möjligt skall hindras från att vistas på marker där det inte är tillåtet. Ett av skälen för att ha kvar en bestämmelse om detta har vi utvecklat i den allmänna motiveringen i avsnitt 6.3. Det andra skälet till att det bör finnas en sådan bestämmelse är att det gör det tydligare att tillsynsmyndigheten kan ingripa i en situation där renar finns på platser där det inte är tillåtet. Se vidare angående skälet för att tillsynsmyndigheten bör ha en sådan möjlighet i avsnitt 7.3.

Tillägget om särskild hänsyn för plantskog och åkermark syftar till att markera att denna mark är särskilt skadepåverkad och att det därför

finns särskild anledning att iaktta hänsyn när rennäring bedrivs på eller i närheten av sådan mark. Skyddet för aktivt brukad åkermark med växande gröda tar sikte på skydd för sådan mark under såväl sommar- som vinterhalvåret, däremot inte på åkermark som ligger i träda.

I det nya tredje stycket erinras om att den hänsyn, som kan åläggas rennäringen enligt denna bestämmelse, aldrig kan vara så långtgående att pågående markanvändning för rennäring avsevärt försvåras. Detta överensstämmer med det egendomsskydd som rennäringen omfattas av enligt 2 kap. 18 § regeringsformen. Motsvarande begränsning finns i skogsvårdslagen när det gäller kravet på hänsyn till rennäringen vid bedrivande av skogsbruk.

Betesmarksredovisning

4 § För varje sameby skall det finnas en redovisning som anger tillståndet för betesmarkerna och vilka natur- och kulturmiljövärden som finns inom området.

Redovisningen skall upprättas enligt föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer.

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från första stycket.

Bestämmelsen saknar motsvarighet i rennärlagen. Syftet med bestämmelsen är att ge myndigheterna ett instrument för tillsynen av att förvaltningen av betesresursen når upp till de mål som finns. Vår motivering till detta framgår av avsnitt 7.3.5.

I avsnitt 4.4 har vi redogjort för Sametingets förslag att samebyarna skall upprätta miljöprogram. Sådana skulle vara ett naturligt underlag för en betesmarksredovisning enligt denna bestämmelse.

Av bestämmelsen framgår att närmare bestämmelser om redovisningen skall meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer. Detta kan bl.a. avse vilken tidsperiod som skall avses med redovisningen och hur ofta den skall uppdateras.

Renmärken och renmärkesregister

5 § Ren som förs på bete med stöd av renskötselrätten skall vara märkt på ett sådant sätt att det framgår vem som äger renen.

Anträffas inom samebyns betesområde omärkt ren och framgår det inte vem som är ägare tillfaller renen samebyn.

Anträffas inom betesområdet ren med förfalskat, förstört eller okänt märke eller med märke som inte är rätt utformat, skall renen tas om hand av samebyn. Den som inom två år från omhändertagandet styrker sig vara ägare till renen har rätt att av byn få ut renen eller ersättning för dess slaktvärde med avdrag för byns kostnader för renen.

Regeringen eller efter regeringens bemyndigande Sametinget får meddela föreskrifter om märkning av ren och renmärken.

6 § Sametinget skall för att uppfylla syftet i 5 § första stycket föra register över renmärken (renmärkesregister). Sametinget är personuppgiftsansvarigt för behandlingen av personuppgifter i registret. Registret skall innehålla renmärket, det område där märket får användas, märkesinnehavarens namn, personnummer och adress.

Renmärke får registreras endast om det tydligt skiljer sig från annat giltigt märke som får användas på renar med vilka sökandens renar kan sammanblandas.

Registrerat renmärke skall avlysas om märket under tio år inte använts vid renmärkning. Uppgifter om renmärket i registret skall då genast gallras.

Är två eller flera registrerade renmärken helt lika eller så lika att de lätt kan förväxlas eller genom ändring komma att överensstämma med varandra, kan Sametinget på ansökan av sameby eller märkeshavare för vilken likheten medför olägenhet förordna att något eller några av märkena skall avlysas eller ändras. Uppgifter om renmärket i registret skall gallras senast tio år efter beslutet om avlysning.

Bestämmelserna är i väsentlig utsträckning förenklade i förhållande till de regler som gäller enligt rennäringslagen. Våra överväganden beträffande renmärken och registret framgår av avsnitt 7.5.5. Vi föreslår att Sametinget skall ta över handläggningen av ärendena från länsstyrelsen och rätten att meddela föreskrifter från Statens jordbruksverk.

Renmärkesregistret innehåller, och kommer även enligt vårt förslag, att innehålla personuppgifter enligt personuppgiftslagen (1998:204). Registret förs av länsstyrelsen med stöd av rennäringslagen. De närmare föreskrifterna för registret, t.ex. vilka uppgifter som skall registreras och att det skall finnas ett namnregister över märkesinnehavarna, har meddelats av Statens jordbruksverk. Den behandling av personuppgifter som sker i renmärkesregistret har påbörjats före den 24 oktober 1998. Det innebär enligt övergångsbestämmelserna till personuppgiftslagen att den lagen började gälla för behandlingen den 1 oktober 2001. Personuppgiftslagen är sekundär i förhållande till lagar eller förordningar som innehåller avvikelser från lagen. Avvikelse kan således inte finnas i myndigheters föreskrifter. Personuppgiftslagen tillåter dock att

en allmänt hållen lagregel om att personuppgift skall registreras preciseras i föreskrifter.

Enligt rennäringslagen skall ett renmärke avlysas om innehavaren inte längre har rätt att ha renar i samebyn. Det tillämpas bl.a. när en koncessionshavares tillstånd till renskötsel och därmed hans rätt att ha renar upphört. Enligt vårt förslag finns inte den grunden för avlysning kvar. Den renskötsel som bedrivs av någon som inte har rätt att ha renar, t.ex. en koncessionshavare som förlorat sin koncession, är otillåten. Det förhållandet kan enligt vårt förslag angripas t.ex. med ett föreläggande vid vite att upphöra med renskötseln. Detta har inget omedelbart samband med frågan om renmärket skall fortsätta att vara registrerat eller inte. Enligt vår uppfattning kan det vara en fördel att ett renmärke som används för otillåten renskötsel förblir registrerat tills renskötseln upphört. På så sätt kan risken för att ett förväxlingsbart märke, som används för tillåten renskötsel, registreras minimeras.

Vi föreslår att det skall gälla olika regler om gallring vid avlysning beroende på grunden för beslutet. Om avlysning sker på grund av att märket inte använts vid renmärkning under tio år ligger redan i det antagande om att det inte finns några renar med det märket. Gallring kan således ske genast. Sker avlysning däremot på grund av att märket är förväxlingsbart kan det finnas renar med märket. Uppgifterna i registret om märket bör därför finnas kvar tills det inte längre finns renar med märket.

Renräkning och renlängd

7 § Räkning av samebys renar skall ske årligen vid ungefär samma tidpunkt. Om sameby begär det, kan Sametinget medge att räkningen får ske med större tidsmellanrum.

En sameby skall underrätta Sametinget om tid och plats för byns renräkning. Sametinget kan utse någon att närvara vid renräkningen. Finns anledning anta att samebyn inte följt meddelade föreskrifter, kan Sametinget besluta om kompletterande renräkning.

Den som av Sametinget förordnats att närvara vid renräkningen har rätt att få tillträde till område och anläggningar där renar hålls samt rätt att på begäran få de upplysningar och handlingar som behövs för att fullgöra uppdraget.

8 § På grundval av renräkning enligt 7 § första stycket skall renlängd upprättas.

I renlängden skall tas upp ägarna till de renar som hålls på byns betesområde och det räknade eller uppskattade antalet renar för varje ägare.

Bystämman fastställer renlängden och beslutar om rättelse i den.

Bestämmelserna motsvarar 66–68 §§ rennäringslagen. I avsnitt 7.3.5. redogör vi för de allmänna intressen av renräkning som är grund för att vi föreslår att detta fortfarande skall regleras i lag.

Vi föreslår inte någon motsvarighet till rennäringslagens bestämmelser om att medlem kan begära att länsstyrelsen skall förordna om extra renräkning. Möjligheten tycks knappast ha används. Vidare anser vi att det är en onödig detaljreglering av samebyns verksamhet. Visserligen kan uppgifterna i renlängden ha stor betydelse, t.ex. när det gäller röstning vid stämma och fördelning av kostnader eller ersättningar. I dessa situationer är det dock inte omöjligt att bortse från renlängden om det skulle visa sig att den är felaktig. Samebyn kan t.ex. i sina stadgar ta in bestämmelser om hur en sådan situation skall hanteras.

Vårt förslag innehåller inte heller någon bestämmelse om att kostnaden för renräkningen är en gemensam utgift för samebyn. Enligt vårt förslag om samebyns verksamhet och organisation är det tänkbart att en sameby organiserar sig så att det inte är samebyn i sin helhet som bedriver renskötsel. Eftersom den interna organisationen enligt vårt förslag i stort sett beslutas av samebyn själv är det inte möjligt att i lagen bestämma vissa kostnaders karaktär.

Rennäringsregister

9 § Sametinget skall med renlängden som underlag föra ett rennäringsregister. Syftet med registret är att använda uppgifterna vid handläggning av ärenden som rör rennäringen, för statistiska ändamål och för planering som rör rennäringen. Sametinget är personuppgiftsansvarigt för behandlingen av personuppgifter i registret.

Regeringen eller efter regeringens bemyndigande Sametinget får meddela närmare föreskrifter om användningen av renlängd som underlag för ett rennäringsregister och om skyldighet att lämna renlängden och andra uppgifter om renskötseln av betydelse för registret till Sametinget.

Enligt 68 § rennäringslagen får regeringen, eller den myndighet regeringen bestämmer, meddela närmare föreskrifter om användningen av

renlängd som underlag för ett företagsregister och om skyldighet att lämna renlängden och andra uppgifter om renskötseln till den myndighet som för registret. I rennäringsförordningen finns bestämmelser om företagsregistret. Registret skall föras av och förvaras hos Statens jordbruksverk. Uppgifterna får användas vid handläggning av frågor enligt rennäringslagen och rennäringsförordningen samt om stöd, för statistiska ändamål och för planering som rör rennäringen.

I kapitel 9 föreslår vi att Sametinget skall vara central förvaltningsmyndighet för rennäringen. Det medför enligt vår uppfattning att det är Sametinget som bör ha ansvar för registret och för de närmare föreskrifter som krävs. I praktiken innebär vårt förslag ingen annan ändring i förhållande till rennäringslagen. Vi föreslår dock att registret skall kallas rennäringregister, eftersom begreppet företag upplevs som oklart bl.a. av rennäringens utövare.

Registret innehåller och kommer att innehålla personuppgifter enligt personuppgiftslagen (1998:204).

Främmande renar

10 § Om främmande renar kommit in på samebys betesområde, skall de skiljas ut så snart det kan ske. Underrättelse om tid och plats för skiljningen skall i god tid dessförinnan lämnas till sameby till vilken renarna kan antagas höra. Sådan sameby är skyldig att avdela den arbetspersonal som behövs för skiljningen och för att återföra renarna.

Uteblir sameby som underrättats om skiljning och kan renarna inte återföras utan väsentlig olägenhet, får den by som ombesörjer skiljningen låta slakta renarna och försälja dem för ägarnas räkning.

Om inte annat avtalats, är den by till vilken renarna hör skyldig att utge ersättning för kostnaden för renarnas omhändertagande samt återförande eller slakt och försäljning.

Bestämmelsen motsvarar 70 § rennäringslagen. Vi föreslår dock vissa språkliga justeringar.

Bestämmelsen rör ett civilrättsligt förhållande, nämligen samebyarnas skyldigheter gentemot varandra när renar blandats samman. Vi har således övervägt om bestämmelsen bör placeras i lagen om renskötselrätt. I lagen om renskötselrätt regleras i första hand renskötselrätten, dvs. en särskild rätt till fast egendom. Vi anser därför att bestämmelsen bättre passar i lagen om bedrivande av rennäring.

Vid rennäringslagens tillkomst ansågs ett av de största problemen för den moderna renskötseln vara den rikliga förekomsten av främmande renar, dvs. renar som uppehöll sig utanför den egna byns betes-

marker. Så länge renarna befann sig utanför ägarens räckhåll kunde inte kalvarna märkas och renarnas tamhetsgrad minskade med tiden så att de till slut blev mer eller mindre förvildade. Även för den by inom vars betesområde strövrenarna uppehöll sig ansågs de medföra problem genom att tära på betesmarkerna, försvåra hopsamlingen av byns egna renar och lätt dra dem med sig på nya strövningar. En lösning på problemen ansågs vara att renarna ofta skulle samlas ihop och att de främmande renarna skiljas ut. (prop. 1971:51 s. 188)

För att komma till rätta med de problem som de främmande renarna gav upphov till ansågs det nödvändigt att ge värdbyarna långtgående befogenheter att förfoga över renarna. I första hand skulle värdbyn försöka återföra renarna till sin hemby. I många fall, särskilt när det var fråga om renar som vid vårflyttning lämnats kvar på vinterbeteslanden, ansågs det dock i praktiken omöjligt att ordna med ett återförande. Värdbyn borde då vara berättigad att slakta renarna och försälja dem för ägarnas räkning. (prop. 1971:51 s. 188f)

Ersättningen till värdbyn bör motsvara värdbyns kostnader för nödigt arbete med renarna samt gottgörelse för utlägg, exempelvis för resor. Hur stor del av kostnaderna för renarnas hopsamlade som skall kunna tas ut av hembyarna måste bli beroende av omständigheterna i varje särskilt fall. Ofta medför samlingen nytta också för värdbyn. I förarbetena ansågs att det kunde var lämpligt att ingå avtal t.ex. avseende normer för beräkning av ersättningsbeloppens storlek i dessa frågor för att minska risken för tvister mellan byarna. (prop. 1971:51 s. 189)

Koncessionsrenskötsel

11 § Den som är same kan få tillstånd (koncession) att driva renskötsel i Norrbottens län nedanför lappmarksgränsen inom område där renskötsel av ålder förekommer under hela året. Koncession innefattar rätt för koncessionshavaren att driva renskötseln även med skötesrenar som tillhör

1. den som äger eller brukar jordbruksfastighet, vilken helt eller delvis är belägen inom den del av länet där koncessionsrenskötsel får bedrivas, om denne är bosatt på fastigheten eller inom Norrbottens län,

2. den som tidigare har haft koncession inom området, om denne är bosatt inom Norrbottens län och inte har övergått till annat huvudsakligt förvärvsarbete,

3. make, hemmavarande barn, efterlevande make eller efterlevande underårigt barn till koncessionshavare eller till sådan under 2 angiven förutvarande koncessionshavare som vid tidpunkten för dödsfallet ägde skötesrenar, om denne är bosatt inom Norrbottens län.

Koncession får lämnas endast om fortsatt renskötsel inom området är till övervägande nytta för orten och endast om den som söker koncession kan antas komma att driva renskötelsen på ett ändamålsenligt sätt.

Koncession meddelas för viss tid, högst 10 år.

Enligt vårt förslag utökas den möjliga kretsen av skötesrenägare något. Motivet för detta framgår av avsnitt 7.4.4.

Vi föreslår att även make och hemmavarande barn till koncessionshavaren skall finnas med i uppräkningslistan. Det är en följd av att vi föreslår att begreppet renskötande medlem skall avskaffas. Koncessionshavaren är enligt rennäringslagen renskötande medlem. Det innebär att hans renskötsel bedrivs dels med egna renar, dels med sitt husfolks renar. Makens och barnens renar ingår således enligt dagens rennäringslag i koncessionshavarens renantal.

Om begreppet renskötande medlem avskaffas utan att punkten 3 förändras skulle koncessionshavarens make och barn inte längre kunna ha renar. En sådan försämring av koncessionshavarens familjs ställning är inte önskvärd.

12 § Fråga om koncession prövas av länsstyrelsen.

13 § Beslut om att bevilja koncession skall ange

1. koncessionsområdet,
2. flyttningens sträckning,
3. det högsta antal renar som varje koncessionshavare får hålla inom området och det högsta antal skötesrenar som han får ta emot,
4. om koncessionshavare har rätt att anlägga stängsel, uppföra byggnader och taga virke inom koncessionsområdet,
5. de villkor som skall gälla för förhållandet mellan koncessionshavare och skötesrenägare,
6. övriga villkor för renskötelsen.

Koncessionshavare får ha högst trettio renar i vinterhjorden från varje hushåll. Länsstyrelsen kan, om det föreligger särskilda skäl, medge att koncessionshavare får ha fler än trettio renar i vinterhjorden från varje hushåll.

Länsstyrelsen skall samråda med Sametinget innan beslut om koncessionsområdet fattas.

Vårt förslag innebär att lagen inte längre ställer upp krav på att koncessionsrenskötelsen skall bedrivas i någon särskild form. Våra motiv för detta framgår av avsnitt 7.4.4. Det medför att vårt förslag inte innehåller någon bestämmelse som motsvarar 86 § rennäringslagen. I stället

kommer de regler att gälla som i allmänhet gäller för den organisationsform koncessionshavaren och skötesrenägarna valt. Vi föreslår i stället att länsstyrelsen i sitt beslut om koncession skall meddela villkor för förhållandet mellan koncessionshavare och skötesrenägare.

Vårt förslag motsvarar delvis 88 § rennäringslagen. Vissa språkliga ändringar har dock gjorts. Förslaget innebär dock att beslut om koncession skall innehålla en ny typ av villkor som reglerar organisationen av renskötseln inom koncessionsområdet.

Vidare innehåller förslaget en möjlighet att utöka antalet skötesrenar per hushåll. Våra motiv för den ändringen framgår av avsnitt 7.4.4.

Vi föreslår också att länsstyrelsen skall samråda med Sametinget innan beslut fattas om koncessionsområdets storlek. Vi utvecklar detta närmare i avsnitt 7.4.4.

Förslaget att beslut om koncession skall innehålla villkor om organisationen kan vid en första anblick framstå som svårt att tillämpa. Utifrån dagens förhållanden är det naturligt för skötesrenägarna inom ett koncessionsområde att organisera sig för att bedriva det gemensamma arbetet. Det gällde även innan rennäringslagens tvång på att ingå i en sameby infördes för koncessionsrenskötseln. Mot den bakgrunden framstår det som sannolikt att de flesta koncessionssamebyar ombildas till ekonomiska föreningar om tvånget att vara sameby tas bort. I den situationen blir det tillräckligt för länsstyrelsen att i beslutet ange att renskötseln i koncessionsområdet skall bedrivas inom den ekonomiska föreningen samt meddela vissa villkor för att garantera koncessionshavarens inflytande.

En avvikelse mot dagens förhållanden är att förslaget innebär att skötesrenägarna inte kommer att vara tvungna att vara medlemmar i en organisation av renägare. Skötesrenägaren har trots det med stöd av lagen rätt att, i mån av plats, mot betalning ha sina renar hos koncessionshavaren. Det kan upplevas som en nackdel för renskötseln i området, eftersom en sådan renägare inte kan tvingas delta i det gemensamma arbetet. Det kan dock kompenseras genom att den som inte deltar i arbetet måste betala en högre sköteslega. Inte heller med rennäringslagens regler finns det några effektiva medel för att tvinga en skötesrenägare att bidra med arbete, eftersom medlemskapet i koncessions-samebyn följer automatiskt av lag. Enligt vår uppfattning bör dock en skötesrenägare ha mer att förlora än att vinna på att stå utanför den ekonomiska förening där renskötseln bedrivs. Står han utanför har han ingen möjlighet att påverka skötseln av renarna och organisationens verksamhet genom att t.ex. rösta på stämman.

Att bilda en ekonomisk förening för renskötseln kommer inte att vara den enda tänkbara lösningen. Ett annat alternativ är att konces-

sionhavaren och skötesrenägarna inom ett koncessionsområde föredrar bolagsform. Det kan påverka länsstyrelsens beslut om koncession på så sätt att det kommer att innehålla ett villkor om att renskötseln skall bedrivas av koncessionshavaren som anställd av eller uppdragstagare till bolaget.

För att övergången från samebyar till andra organisationsformer skall gå så smidigt som möjligt bör det ske i samband med att nya beslut om koncession meddelas. Det medför att det är medlemmarna i koncessionssamebyarna som får det huvudsakliga ansvaret för att utveckla ändamålsenliga lösningar för verksamheten inom sitt område.

14 § Har förutsättningarna för koncessionen ändrats, kan länsstyrelsen återkalla koncessionen eller besluta om nya villkor.

Vårt förslag motsvarar 89 § fjärde stycket rennäringslagen. Övriga delar av 89 § rennäringslagen behandlar sanktionsmöjligheter mot koncessionshavare och skötesrenägare. Enligt vårt förslag regleras detta tillsammans med övriga sanktionsmöjligheter i 18 §.

Skyldighet att samla renar

15 § Samebys styrelse är skyldig att i den omfattning som behövs låta samla ihop renar som hör till byn eller skilja ut ren från dessa, om polismyndighet eller kronofogdemyndighet begär det. Koncessionshavare har motsvarande skyldighet beträffande renar som han får hålla inom koncessionsområde.

Myndigheten kan låta verkställa åtgärden på den ansvariges bekostnad om skyldigheten inte fullgörs.

Bestämmelsen överensstämmer med 96 § rennäringslagen. Den är dock justerad eftersom vi inte förutsätter att koncessionsrenskötsel måste bedrivas i viss form.

Praktiska situationer när det kan bli aktuellt att samla ihop renarna för polismyndighetens eller kronofogdemyndighetens räkning är t.ex. för att kunna genomföra förundersökning i fråga om renstöld eller för att verkställa utmätning mot enskild renägare.

Tillsyn

16 § Sametinget utövar tillsyn över efterlevnaden av bestämmelserna i 2–5, 7 och 8 §§ och med stöd av dessa meddelade föreskrifter.

Länsstyrelsen utövar tillsyn över att regler och meddelade villkor för koncessionsrenskötseln följs.

17 § Som ett led i tillsynen över förvaltningen av betesresursen skall Sametinget bestämma det högsta antal renar som får hållas på bete inom samebys betesområde.

Reglerna i vårt förslag till lag om bedrivande av rennäring ger upphov till en rad tillsynsuppgifter för att syftet med dem skall uppnås. Det gäller tillsyn över att den hänsyn som beskrivs i 2 och 3 §§ tas, att betsmarksredovisning lämnas, att renar är märkta, att renräkning görs, att renlängd upprättas och att regler och villkor för koncessionsrenskötseln följs.

När det gäller märkning av renar följer direkt av bestämmelsernas konstruktion att det är Sametinget som har ansvaret för kontrollen av att reglerna följs. Beträffande koncessionsrenskötseln är det lika naturligt att tillsynen utövas av länsstyrelsen, eftersom det är beslutsmyndigheten.

Övriga uppgifter hänger i stort sett samman. De är alla olika aspekter av att se till att rennäringen lever upp till de mål om ekologiskt, ekonomiskt och kulturellt långsiktigt hållbar rennäring som ställts upp. Våra överväganden beträffande denna tillsyn framgår av avsnitt 9.5.3.

Bestämmelsen i 17 § motsvarar 15 § andra stycket rennärlagen. Våra överväganden kring tillsynen över nyttjandet av betesresursen framgår av avsnitt 7.3.5.

Föreläggande och vite

18 § Länsstyrelsen och Sametinget får meddela de förelägganden och förbud som behövs för att denna lag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen skall efterlevas.

Ett föreläggande eller förbud får meddelas sedan det har visat sig att myndighetens råd inte har följts. I brådskande fall, eller när det annars finns särskilda skäl, får dock ett föreläggande eller förbud meddelas omedelbart.

Förelägganden och förbud kan förenas med vite.

Om någon inte rättar sig efter ett föreläggande, får beslutsmyndigheten besluta att åtgärden skall vidtas på den försumliges bekostnad.

Följer koncessionshavare eller ägare av skötesren inte föreläggande att minska sitt renantal får länsstyrelsen besluta om slakt och försäljning av de övertaliga renarna. Kostnaden för slakten och försäljningen skall tas ut ur köpeskillingen medan återstoden av köpeskillingen tillfaller renarnas ägare. Detsamma gäller om tidigare koncessionshavare inte följer ett föreläggande om att avveckla sitt reninnehav.

Bestämmelsen saknar direkt motsvarighet i rennäringslagen. Rennäringslagen innehåller dock bestämmelser som för flera olika typer av beslut innebär rätt att meddela förelägganden och förena dessa med vite.

Möjligheten att meddela förelägganden, med eller utan vite, är ett medel för att göra tillsynen av att lagen följs effektiv. I vårt förslag till lag om bedrivande av rennärning har vi samlat de bestämmelser som bör finnas för att miljöhänsyn och andra allmänna intressen skall kunna beaktas gentemot verksamheter som bedrivs med stöd av renskötselrätten. För tillsynen av att dessa bestämmelser följs bör det finnas en generell möjlighet för beslutsmyndigheten att meddela förelägganden och förbud som kan förenas med vite.

Andra stycket i förslaget har samma ordalydelse som 65 a § fjärde stycket rennäringslagen. Vi anser att det är en lämplig formulering, eftersom den ger uttryck för att myndigheten i första hand skall försöka lösa ett problem på frivillig väg och först, sedan detta misslyckats, använda föreläggnaden, med eller utan vite.

Vårt förslag innehåller en särskild sanktionsmöjlighet gentemot koncessionsrenskötsel. Där finns en möjlighet att tillämpa tvångsslakt om koncessionshavare, f.d. koncessionshavare eller skötesrenägare inte följer ett föreläggande om att minska sitt renantal. Möjligheten finns i dag beträffande koncessionshavare och skötesrenägare i 89 § rennäringslagen. Det är en följd av att koncessionsrenskötseln bedrivs på grund av ett offentligt tillstånd. Det finns således ett behov av att myndigheten kan se till att den bedrivs enligt sina villkor så att den inte medför olägenheter för andra intressen i området.

Vårt förslag innehåller också en förändring som innebär att länsstyrelsen kan ingripa även mot den som inte längre är koncessionshavare på grund av att hans koncession återkallats eller upphört. Rennäringslagens nuvarande lydelse har tolkats så att detta inte är möjligt eftersom bestämmelserna om föreläggande vid vite och tvångsslakt riktar sig till koncessionshavare, ägare av skötesrenar och samebyn.

Ansvar, överklagande m.m.

19 § Till böter döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet inte följer ett föreläggande eller bryter mot ett förbud som har meddelats med stöd av 2 § om inte föreläggandet eller förbudet förenats med vite.

Vårt förslag motsvarar 94 § 4 rennäringslagen. Det innebär att straff kan dömas ut för den som bryter mot ett föreläggande eller förbud som meddelats med hänsyn till naturvårdens och kulturmiljövårdens intressen. Det förutsätter dock att föreläggandet eller förbudet inte förenats med vite. Denna inskränkning är en följd av att vite ibland anses vara likartat med straffpåföljd och att man vill undvika att dessa dubbleras. En liknande straffbestämmelse finns för skogsbrukets del i skogsvårdslagen.

I rennäringslagen finns straffbestämmelserna i 94 och 95 §§. I 7 kap. 1 § förslag till lag om renskötselrätt har vi föreslagit att vissa beteenden som avser ofredande av ren och intrång i renskötselrätten alltså skall vara kriminaliserade. Dessa bestämmelser motsvarar 94 § 1–3 och 9 rennäringslagen. I specialmotiveringen till bestämmelsen har vi redogjort för varför vi anser att vissa av de straffsanktionerade beteendena i 95 § rennäringslagen inte längre bör vara kriminaliserade.

I 94 § 5–8 rennäringslagen finns straffbestämmelser som gäller renmärken. Till böter döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. använder registrerat renmärke i annan sameby än som anges i registreringsbeslutet,
2. vid märkning av egna renar använder märke som inte är registrerat för honom,
3. utför omärkning eller avbrottsmärkning i strid mot lagen, eller
4. märker renkalvar i strid med lagen.

Är det otillåtna förfarandet en del i ett brott som straffas enligt brottsbalken, t.ex. stöld eller häleri, skall dock de bestämmelserna tillämpas i första hand.

Vårt förslag innebär att inget av de straffbelagda beteendena längre kommer att regleras i lag. Redan av det skälet bör straffbestämmelsen tas bort.

Rent allmänt kan man vidare säga att kriminalisering som en metod för att söka hindra överträdelser av olika normer i samhället bör användas med försiktighet för att straffhotet inte skall förlora den tyngd det är avsett att ha. Om märkning sker i strid med gällande regler med uppsåt att tillägna sig renen eller att försvåra ett återställande av den till den rätte ägaren bör gärningen regelmässigt vara att bedöma som stöld respektive häleri. Om det inte förekommit något tillägnelseuppsåt eller om gärningsmannen inte haft kännedom om att renen frånhänts annan

genom brott föreligger inte något brott i brottsbalkens mening. Då kan man å andra sidan ifrågasätta om förfarandet överhuvudtaget bör vara straffbart. Beträffande situationen att någon av oaktsamhet förfarit på något av de sätt som anges i bestämmelsen kan det starkt ifrågasättas om sådana beteenden har tillräckligt straffvärde för att en kriminalisering skall vara nödvändig.

I 95 § rennärlingslagen stadgas bl.a. att medlem i sameby som uppsåtligen eller av oaktsamhet lämnar oriktig uppgift vid renräkning eller vid upprättande av renlängd döms till böter, om gärningen inte är belagd med straff i brottsbalken. I propositionen till rennärlingslagen konstaterades att sådana gärningar normalt ofta bör innefatta brott som är att bedöma enligt brottsbalken och då bör den balken tillämpas (prop. 1971:51 s. 209). Propositionen utvecklar dock inte närmare varför även sådan fall som inte omfattas av brottsbalken bör vara kriminaliserade och vilka typer av gärningar det skulle kunna vara frågan om. Detta utvecklas inte heller i det betänkande som låg till grund för propositionen (SOU 1968:16 s. 243).

Mot bakgrund av vad vi ovan anført om att undvika allt för omfattande kriminalisering, anser vi att de beteenden vid renräkning och upprättande av renlängd som eventuellt kan vara att bedöma enligt 95 § rennärlingslagen inte har ett sådan straffvärde att kriminalisering bör finnas kvar. Vi föreslår således inte någon bestämmelse som motsvarar den aktuella.

20 § Länsstyrelsens och Sametingets beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter meddelade med stöd av lagen får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Beslut att bevilja registrering av renmärke får dock inte överklagas. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Bestämmelsen motsvarar 99 § rennärlingslagen. Eftersom vårt förslag innebär att Sametinget skall överta myndighetsuppgifter från länsstyrelsen framgår det av bestämmelsen att även Sametingets beslut kan överklagas.

Formuleringen av bestämmelsen innebär att polismyndighets eller kronofogdemyndighetens beslut om att samla en renhjord med stöd av 15 § förslaget till lag om bedrivande rennärling inte omfattas. Det samma gäller enligt rennärlingslagen, 96 § andra stycket jämfört med 99 § rennärlingslagen.

21 § Länsstyrelsens och Sametingets beslut enligt denna lag skall gälla omedelbart, om inte respektive myndighet bestämmer något annat.

Bestämmelsen motsvarar 101 § rennäringslagen. Vårt förslag innebär dock att det införs en möjlighet för beslutsmyndigheten att för ett enskilt beslut bestämma att det inte skall gälla förrän det vunnit laga kraft. De principiella diskussionerna kring denna lösning framgår av specialmotiveringen till 7 kap. 4 § förslag till lag om renskötselrätt.

Vidare innebär det att vårt förslag inte innehåller något om att länsrätten har möjlighet att meddela inhibition. Denna möjlighet framgår redan av 28 § förvaltningsprocesslagen. Enligt vår uppfattning är det således överflödigt att reglera det här.

22 § Angår ett beslut som länsstyrelse eller Sametinget meddelar enligt denna lag så många att en kopia av beslutet inte lämpligen kan tillställas var och en av dem, skall beslutet sändas till samebyns styrelse, som skall hålla det tillgängligt för medlemmarna. För koncessionsrenskötseln skall beslutet sändas till koncessionshavare, som skall hålla det tillgängligt för skötesrenägarna.

Meddelande om detta skall tas in i ortstidning.

Tiden för överklagande skall räknas från den dag då kungörandet har skett.

Bestämmelsen är samma som i dag finns i 100§ rennäringslagen.

Vårt förslag till lag om bedrivande av rennäring saknar motsvarighet till 102 § första stycket rennäringslagen. Det beror på att endast Länsstyrelsen i Norrbottens län har uppgifter enligt lagen om bedrivande av rennäring.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003, då rennäringslagen (1971:437) upphör att gälla.
2. Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till föreskrift som ersatts genom bestämmelse i denna lag, tillämpas i stället den nya bestämmelsen.
3. Rennäringslagen (1971:437) skall tillämpas beträffande koncessioner som meddelats innan denna lag trädde i kraft.

12.3 Förslag till lag om ändring i skogsvårdslagen (1979:429)

14 § Skogsmarkens ägare är skyldig att enligt föreskrifter som meddelas av regeringen eller av den myndighet som regeringen bestämmer underrätta skogsvårdsstyrelsen om

1. avverkning och uttag av skogsbränsle som skall äga rum på hans mark,

2. sådan dikning i samband med avverkning som inte kräver tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken,

3. vad han avser göra för att tillgodose naturvårdens och kulturmiljövårdens intressen i samband med avverkning på hans mark,

4. vad han avser att göra för att trygga återväxten, och

5. *för det fall marken ligger inom renskötseområdet, vad han avser att göra för att tillgodose rennäringens intressen i samband med avverkning på hans mark.*

På motsvarande sätt som en skogsägare i avverkningsanmälan skall ange vad han avser göra för att tillgodose naturvårdens- och kulturmiljövårdens intressen i samband med avverkning skall en skogsägare som planerar en avverkning inom renskötseområdet ange vad han avser göra för att tillgodose rennäringens intressen. De hänsyn som bör iaktas och som skall anges i avverkningsanmälan framgår av 31 § skogsvårdslagen och de allmänna råd som utfärdats i anslutning till paragrafen. Överenskommelser som träffats i samband med lokala samråd/samverkan med samebyarna skall också iaktas och kan anges i avverkningsanmälan.

20 § Innan avverkning sker inom ett område där renskötsel får bedrivas enligt rennäringenslagen (1971:437) skall berörd sameby beredas tillfälle till samråd enligt föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Enligt den nya regeln utökas samebyns möjlighet att begära samråd till att gälla inom hela renskötseområdet. Berörd sameby skall beredas tillfälle till samråd innan avverkning med efterföljande skogsbruksåtgärder vidtas inom renskötseområdet (såväl året-runt-mark som vinterbetesmark).

Liksom nu skall Skogsstyrelsen i föreskrifter ange de närmare begränsningar i samrådsplikten som bör gälla. Syftet med sådana föreskrifter är att begränsa samråden till områden som är av betydelse för samebyarnas renbete (kommer huvudsakligen att gälla vinterbete efter-

som det främst är detta bete som finns i skogen) eller som annars är särskilt viktiga för renskötseln (se vidare i den allmänna motiveringen, avsnitt 6.4.5 och 6.4.6).

Protokoll från samråd, eller bevis om att samebyn beretts tillfälle till samråd men avstått att påkalla samråd, skall ges in till skogsvårdsmyndigheten i samband med avverkningsanmälan eller ansökan om tillstånd till avverkning.

Den yttre gränsen för renskötselområdet anges i lagen om renskötselrätt vara områden där renskötsel av ålder bedrivs. Det förekommer på vissa håll tvister om var denna gräns går. I avvaktan på att dessa tvister avgörs i domstol får skogsvårdsstyrelsen med utgångspunkt från det material som finns tillgängligt, exempelvis hos länsstyrelserna, ta ställning till var skogsvårdslagens regler om samråd och hänsyn för rennäringens intressen skall tillämpas (jfr liknande resonemang i prop. 1990/91:3 s. 54, angående tillämpningen av 31 § skogsvårdslagen).

21 § Om berörd sameby har motsatt sig en avverkning i samband med samråd enligt 20 §, skall regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer pröva om beslut om begränsning av, eller förbud mot avverkningen skall meddelas med hänsyn till rennäringens intressen.

Sådant beslut skall meddelas om avverkningen

1. medför sådant väsentligt bortfall av renbete att *samebyns möjlighet att bedriva rennäring inom berörd del av samebyns betesområde avsevärt försvåras*, eller

2. *avsevärt försvårar* sedvanlig samling och flyttning av renhjord inom berörd del av samebyns betesområde.

Skada till följd av beslut om begränsning av eller tillfälligt förbud mot skogsbruksåtgärd skall ersättas av allmänna medel enligt den bestämmelse som anges i 19 §.

Bestämmelsen öppnar en möjlighet för en sameby att få en planerad större avverkning med efterföljande skogsvårdsåtgärder (exempelvis markberedning eller anläggande av skogsbilväg) som omfattas av samråd enligt 20 § prövad av en oberoende myndighet, skogsvårdsstyrelsen.

Myndigheten skall göra en sådan prövning om det av protokoll från samråd enligt 20 § skogsvårdslagen framgår att samebyn har motsatt sig en viss avverkning eller efterföljande skogsvårdsåtgärd, men skogsägaren ändå avser att vidta avverkningen med efterföljande skogsvårdsåtgärder.

Om myndigheten i en sådan prövning finner att samebyns markanvändning inom den del av samebyn som berörs av avverkningen med efterföljande skogsvårdsåtgärd kommer att avsevärt försvåras, kan

myndigheten besluta om begränsning eller förbud mot avverkningen eller begränsning eller förbud mot den efterföljande skogsvårdsåtgärden. Vad som avses med berörd del av samebyns betesområde har behandlats i den allmänna motiveringen.

Bedömningen av när samebyns markanvändning för rennäring inom den del av samebyn som berörs av en avverkning med efterföljande skogsvårdsåtgärd skall anses avsevärt försvårad blir beroende av hur viktigt området är ur betessynpunkt eller annars ur renskötselsynpunkt. En avverkning med efterföljande kraftig markbehandling av skog med mycket god tillgång på marklavbete som regelbundet används i renskötseln kan innebära att pågående markanvändning för rennäring anses avsevärt försvårad i det område som berörs av avverkningen medan en avverkning på mark med mindre inslag av marklav troligen inte bedöms försvåra rennäringen avsevärt inom området. En avverkning som hindrar att ett visst område som används som kalvningsplats eller samlingsplats eller som flyttled, i fortsättningen kan användas för dessa ändamål, kan också innebära att pågående markanvändning för rennäring inom området anses avsevärt försvårad.

Myndigheten skall, om det är tillräckligt för att förhindra att pågående markanvändning för rennäring avsevärt försvåras inom berörd del av samebyns betesområde, i första hand fatta beslut om att begränsa avverkningen eller den efterföljande skogsvårdsåtgärden. Det kan röra sig om att besluta att den planerade avverkningsytan skall minskas, att besluta att träd skall lämnas för att underlätta hänglavspredning eller att förbjuda eller begränsa markbehandling som kan skada tillgången på marklav. När det gäller områden som är viktiga som flyttleder, områden kring arbetshagar och kalvningsplatser kan beslut om begränsning innebära att trädskärmar och tillräcklig tillgång till bete skall lämnas kring dessa platser.

Först om beslut om begränsning inte är tillräckligt för att hindra att pågående markanvändning avsevärt försvåras inom det berörda området, skall en avverkning eller efterföljande skogsvårdsåtgärd förbjudas. Ett beslut om förbud gäller till dess ny avverkningsanmälan eller ansökan om tillstånd till avverkning lämnas in. Om det av protokoll från samråd med samebyn framgår att samebyn inte längre motsätter sig avverkning eller efterföljande skogsvårdsåtgärd, skall inte avverkning hindras med hänsyn till rennäringens intressen.

Beslut om begränsning eller förbud mot avverkning eller efterföljande skogsvårdsåtgärd enligt denna bestämmelse, kan överklagas till Skogsstyrelsen och vidare till förvaltningsdomstol.

Enligt den bestämmelse som finns i dag kan ersättning inte utgå till skogsägare om skogsvårdsmyndigheten nekar en avverkning. Enligt vårt förslag skall ersättning utgå från staten om ett beslut från skogs-

vårdsstyrelsen om stoppad eller begränsad avverkning eller annan skogsbruksåtgärd medför att pågående markanvändning för skogsbruk avsevärt försvåras.

21 a § I ansökan om tillstånd enligt 16 § till avverkning skall sökanden redovisa vad han avser göra för att tillgodose rennäringens intressen. När tillstånd ges, skall skogsvårdsstyrelsen besluta om vilka hänsyn som skall tas till rennäringens intressen, såsom ifråga om hyggets storlek och förläggning samt tillåten avverkningsform.

Sådana villkor får dock inte *leda till att pågående markanvändning för skogsbruk avsevärt försvåras*.

Bestämmelsen motsvarar första, tredje och fjärde stycket i nuvarande 21 § skogsvårdslagen. Om berörd sameby i samråd har motsatt sig avverkningen skall skogsvårdsstyrelsen pröva om avverkningen skall ske med hänsyn till bestämmelsen i 21 § skogsvårdslagen. Om samebyn inte motsatt sig avverkningen, eller avverkningen inte omfattas av samrådsplikt enligt 20 § skogsvårdslagen, skall skogsvårdsstyrelsens beslut om tillstånd till avverkning, liksom i dag, innehålla föreskrifter om vilken hänsyn som skall tas till rennäringens intressen i samband med avverkningen.

31 § Vid skötsel av skog inom renskötseområdet skall hänsyn tas till rennäringens intressen, såsom ifråga om hyggens storlek och utläggning, beståndsanläggning, kvarlämnande av träd och trädsamlingar, markberedning gödsling, dikning och skogsbilvägars sträckning.

Därvid skall eftersträvas att samebyarnas tillgång till marklavbete och trädlavbete väsentligen kan bibehållas och samling och flyttning av renar inte onödigt förhindras.

Den hänsyn som skall visas till rennäringens intressen kan aldrig vara så ingripande att pågående markanvändning för skogsbruk avsevärt försvåras.

Bestämmelsen skall liksom nu gälla inom hela renskötseområdet. När det gäller graden av hänsyn har hänvisningen till vad som uppenbart påkallas tagit bort. Den infördes efter ett påpekande av lagrådet för att spegla förhållandet mellan rennäringen och skogsbruket som enskilda intressen. Lagrådet ansåg att bestämmelsen i 31 § skogsvårdslagen väsentligen rörde förhållanden mellan enskilda intressen vilket dock inte hindrade att bestämmelsen hade inslag av allmänna intressen. Departementschefen ansåg att bestämmelsen hade ett större inslag av allmänintresse (prop. 1990/91:3 s. 53).

Vi har valt att reglera förhållandet mellan rennäringen och andra enskilda intressen i lagen om renskötselrätt, genom den ömsesidiga och generella hänsynsregel vi föreslagit för alla som har rätt att bruka mark inom renskötselområdet. Den regeln omfattar också förhållandet mellan den som bedriver skogsbruk och den som bedriver rennäring.

Vår avsikt är att i skogsvårdslagens regler om hänsyn för rennäringen, i första hand reglera hänsynen till rennäringen som ett allmänt intresse, även om bestämmelsen också har betydelse för förhållandet mellan rennäringen och skogsbruket som enskilda intressen (jfr. Hänvisningen till skogsvårdslagens bestämmelser i 3 kap. 2 § andra stycket lag om renskötselrätt). Målsättningen med den nya bestämmelsen är att sådan hänsyn skall visas för vinterbetet och för områden som är viktiga för samling och flyttning av renar, att rennäring kan bedrivas utan för stora hinder i samtliga samebyar.

Det allmänna intresset av att rennäring bedrivs sammanfaller i många avseenden med det allmänna intresset av hänsyn till naturvården- och kulturmiljövården. Vi har därför strävat efter att utforma regler om hänsyn till rennäringen i så nära anslutning till reglerna om hänsyn för naturvården och kulturmiljövården.

Uppräkningen av skogsvårdsåtgärder i 31 § skogsvårdslagen överensstämmer med ett tillägg dem som finns i 30 § samma lag. Den bestämmelsen reglerar hänsynen till naturvårdens och kulturmiljövårdens intressen. Tillägget avser markbehandling. Samtliga dessa skogsvårdsåtgärder påverkar samebyarnas möjlighet att använda skogsmarken för renskötsel. Det innebär att markägaren måste ta hänsyn till rennäringens intressen när dessa åtgärder vidtas. Genom att det på detta sätt görs tydligt att såväl hänsyn för naturvårdens, kulturmiljövårdens som rennäringens intressen skall beaktas i samband med samma slags skogsvårdsåtgärder, kan hänsynen bättre samordnas.

I andra stycket anges vilken hänsyn som skall visas. Där framgår att hänsynen till tillgången på vinterbete är central. Visst intrång i vinterbetet måste samebyarna dock tåla. Det markeras av att det anges att tillgången på bete väsentligen skall bibehållas. Målsättningen skall vara att skogsbruket i så liten grad som möjligt skall minska samebyarnas tillgång till trädlav och marklav som kan användas för renbete. Vi har närmare utvecklat hur sådan hänsyn kan tas i olika avseenden i den allmänna motiveringen till bestämmelsen, avsnitt 6.4.6.

I övrigt bör hänsynen till möjligheten att samla och flytta renarna bibehållas från den nuvarande regeln i 31 § skogsvårdslagen. Det rör sig således bl.a. om att lämna skog och tillgång till marklav i samband med avverkning så att arbete med flyttning och samling av renar inte onödigtvis försvåras.

Det tredje stycket klargör att de hänsyn som åläggs skogsbruket enligt denna bestämmelse aldrig kan vara så långtgående att pågående markanvändning avsevärt försvåras. Stycket överensstämmer med vad som föreskrivs i 30 § skogsvårdslagen om att föreskrifter om hänsyn till naturvården och kulturmiljövården inte får vara så ingripande att pågående markanvändning avsevärt försvåras.

12.4 Förslag till Lag om ändring i konkurslagen (1987:672)

15 kap.

5 § Hos Patent- och registreringsverket skall, för de ändamål som anges i 6 §, med hjälp av automatisk databehandling föras ett för hela landet gemensamt register över fysiska personers och dödsbors konkurser.

I handelsregisterlagen (1974:157), aktiebolagslagen (1975:1385), lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar *och lagen (2002:xx) om renskötselrätt* finns bestämmelser om registrering av juridiska personers konkurser.

Se kommentaren till 6 kap. 25 och 26 §§ förslaget till lag om renskötselrätt.

Reservation från Birgitta Carlsson(c), Leif Marklund(s), Ola Sundell(m) och Gunilla Tjernberg(kd)

Inledning

Regeringen beslutade den 11 september 1997 att tillsätta en kommitté med uppgift att lämna förslag till ny rennäringspolitik, göra en översyn av stödet till rennäringen och samisk kultur, samt lämna förslag på hur den framtida rennäringslagstiftningen och rennäringsadministrationen skall se ut.

Vi har ansett det särskilt viktigt att åstadkomma en ändamålsenlig lagstiftning som både förenklar och avreglerar och därmed förtydligar, utan att de olika rättigheternas innehåll och omfattning förändras. Samverkan och lokala lösningar mellan skogsbruk och renskötsel måste vara utgångspunkten för bruk av mark inom renskötselområdet, som grundas på renskötselns bruksrätt och den rätt som följer av markägande. Det utesluter inte förändringar i lagstiftning eller slopande av regler. Men för att åstadkomma bättre förutsättningar för renskötseln krävs en helhetssyn som utgår ifrån de rättigheter som samerna har (skattefjälldomen) och de rättigheter som markinnehavet innebär. Vi anser det oklart hur dessa intressen förhåller sig till varandra och om det överhuvud är möjligt att i detalj, och med de förändringar som följer av att samhället förändras, reglera hur dessa rättigheter förhåller sig till varandra. Det är därför vi i våra utgångspunkter beträffande markanvändning anser att samverkansformen har rätt avstamp för att på ändamålsenligt och tidsenligt sätt lösa upp knuten hur samutnyttjandet av marken fortsättningsvis skall fungera.

Enligt vår mening borde det innebära att konfliktorsakerna mellan renskötsel och andra näringar elimineras och därmed skapas en solid grund för ett gott samarbetsklimatet inom renskötselområdet. Det har varit grundläggande för vårt arbete i kommittén att åstadkomma förslag som minskar konflikterna mellan berörda näringar och ge dem arbetsro inför framtiden. Det anser vi sker bäst genom samverkan, grundat på

respekt och kunskap om varandras näringar, och med en lagstiftning som är anpassad till de faktiska förhållanden som råder i renskötseområdet. Den nya skogsvårdslagen har tjänat som förebild för oss till ny lagstiftning för rennäringen, där man genom avreglering och ökat eget ansvar lyckats åstadkomma goda resultat från både miljömässig och produktionsmässig synpunkt.

Vi anser här att utredningens förslag inte på något avgörande sätt kommer att underlätta för berörda näringar att inom renskötseområdet sambruka mark, och ser med oro på effekterna av den regleringsiver som i vissa delar kännetecknar utredningen. Vår uppfattning är att utredningen inte tillräckligt lagt sig vinn om att åstadkomma lösningar som syftar till förenkling och avreglering.

Vidare har vi funnit att länsstyrelserna i de nordliga länen sköter sina uppgifter på ett för renskötelsen och övriga intressenter tillförlitligt sätt och anser inte att finns skäl att flytta ansvar och befogenheter till någon annan myndighet. Kännedom om lokala förhållanden, närhetsprincipen, och kompetensen är för vår del avgörande för var vi anser att förvaltningen även framgent skall ligga.

Kommittén har haft ett omfattande uppdrag att arbeta fram förslag till ny lagstiftning i enlighet med fastställda direktiv (dir.1997:102). Arbetet i kommittén har haft en ambitiös inriktning med resor och besök i fält för att kunna studera verkliga förhållanden. Det är en inriktning vi anser har varit bra och en absolut förutsättning för att förstå de problem som kan uppstå när olika näringar brukar mark utifrån sina rättigheter och behov.

Med facit i hand har omfattningen på utredningen inte stått i proportion till de resurser utredningen förfogat över. Som exempel kan nämnas bristen på skoglig/biologisk kompetens i sekretariatet, samt det faktum att storskogsbruket lämnats utanför utredningen. En medverkan från storskogsbruket hade specifikt ökat kommitténs kunskaper om certifiering och samråd vilket hade underlättat vårt arbete. Regeringens ställningstagande att inte låta storskogsbruket som expert delta i utredningens arbete är anmärkningsvärt och måste starkt ifrågasättas. Vidare ifrågasätter vi regeringens agerande när den i utredningens slutfas, några veckor innan utredningen skulle vara klar, beslutar utan kommitténs vetskap, att utöka kommittén med tre nya ledamöter samt förlänga utredningstiden fram till 31 december 2001. Beslutet har påtagligt försvårat kommitténs arbete samt lett till onödiga fördyringar.

Utredningsarbetet hade också underlättats om utredningen innan förslag presenterats för kommittén haft underlag som bättre speglat de förhållanden som råder. Arbetsmetoden borde ha varit det omvända nämligen, först utreda med analys och sedan presentera förslag till åtgärd. Enligt vår mening anser vi att de ständiga förändringarna av

kommitténs sammansättning och kanske framförallt tilläggsdirektivet om ILO, menligt har inverkat på kommitténs arbete.

Medlemsskap i sameby

Vi står bakom kommitténs förslag att öppna samebyarna för fler medlemmar än renägande samer. Detta får inte innebära att nya medlemmar som inte bedriver renskötsel får tillgång till de rättigheter som följer av renskötselrätten, som exempel att uppföra renvaktarstugor, ta bränsle, slöjdvike eller virke till uppförande eller ombyggnad av familjebostad samt jakt och fiske.

Det nya förslaget om att samebyn som medlem ska anta alla samer som kan härleda sitt ursprung från samebyn har vårt stöd. Även den nuvarande rätten som innebär att maka/make till samebymedlem kan bli medlem i en sameby har vårt stöd. Vi kan däremot inte stödja majoritetsförslaget som innebär en utvidgning till att även gälla sambo till samebymedlem.

Vårt skäl till detta ställningstagande ser vi som en naturlig följd av hur nuvarande lagstiftning gällande äktenskapslagstiftning samt sambolagstiftning är utformad vad det gäller ägande och rättighetsfrågor.

Förhållandet mellan samebyarnas och andras markanvändning

Grunden för ny politik

Vår kommitté har haft i uppdrag att lägga politiska förslag för att reglera förhållandet mellan samebyarnas och andras markanvändning inom den tredjedel av Sverige som kallas renskötselområdet. När nya regler övervägs vill vi understryka vikten av helhetssyn, ömsesidig respekt, avvägningar, gränsbestämningar av rättigheter, lokala lösningar samt ökade kunskaper. Det är nödvändigt att behandla renskötseln och övriga areella näringar i Norrland eftersom de griper in i och är beroende av varandra. Även om en översyn av markanvändningen initieras av ett behov av en ny rennäringspolitik kan man i politiken därför inte ensidigt utgå från rennäringens behov och önskemål.

Lokala lösningar

Vid beslut om nyttjandet av naturresurser i Norrlands inland under senare decennier har lösningarna ofta varit storskaliga och drivits igenom av organ med säte långt från inlandets verklighet. Som en reaktion har det vuxit fram en opinion för nya lokala lösningar. Praktiska och godtagbara avvägningar vid markanvändningen bör enligt vår uppfattning sökas på det lokala planet. Ofta kan ett kommunalt engagemang förstärka en lokal lösning. Inom renskötseområdet pågår idag utveckling av samverkansformer som i sig är lovande. Fjäll-agendan är ett projekt där lokalbefolkning och myndigheter tillsammans söker nya former för nyttjande av naturresurserna i fjällområdet. Lokal förvaltning av statens mark innebär att bygdens befolkning ges ett ökat inflytande över hur naturresurserna används i t ex skogsbruk, turism och vilt- och fiskevård. Lokal samverkan på frivillig grund mellan renägare och jord- och skogsbrukare skulle kunna öppna vägen för behovsanpassade avvägningar.

Samebyarnas markanvändning på statlig mark

Utredningen anser att samebyarnas behov av mark och annan traditionell markanvändning bör vara ett överordnat mål i förvaltningen av den statliga marken inom renskötseområdet. Det är en stark skrivning som radikalt kommer att förändra förutsättningarna för skogsbruk i inlandet och i områden som i dag har de sämsta förutsättningarna att skapa nya arbetstillfällen. Vi anser att ägardirektiv som utgår ifrån att staten som markägare skall agera som föredöme gentemot rennäringen är tillräckligt för att tillgodose rennäringens intressen i dessa områden. Vi anser inte att länsstyrelsernas förvaltning av kronomark ovanför odlingsgränsen och på renbetesfjällen skall delegeras till rennäringens delegationerna.

Beträffande länsstyrelsernas handläggning av upplåtelser på kronomark (32 § RNL) har det visat sig att tillämpningen är restriktiv. Vi tycker det är bra och anser därmed att nuvarande formulering i RNL är tillräcklig för att tillgodose rennäringens intressen. En ytterligare skärpning av 32 § är inte enligt vår mening förenligt med kravet på tillgänglighet till de svenska fjällen

Ändamålsenliga avvägningar

Det ingick i kommitténs uppgifter att utreda rennäringens rättigheter och skyldigheter och minimera risken för konflikter mellan rennäringen

och andra markanvändare. Kommittén gav representanter för renägare och markägare i uppgift att identifiera respektive näringars behov och önskemål om ytterligare hänsyn från andre parten. Dessa förslag skulle kunna följas upp med anpassningar i rennäring- och skogsvårdslagstiftningen. Vi anser att staten – med respekt för markägarnas äganderätt och renägarnas bruksrätt – har ett ansvar för tillkomsten av ändamålsenliga avvägningar i lagstiftningen mellan rennäring och jord- och skogsbruk. Vi vill dock understryka att sådana avvägningar inte går att genomdriva om staten samtidigt förskjuter gällande rätt.

Utredningen går motsatt väg

Det är med stor oro vi konstaterar att utredningens majoritet väljer att gå motsatt väg. Man riskerar goda möjligheter till ökad samverkan mellan olika näringar och intressen i Norrland. Den norrländska befolkningens befogade krav på politiskt inflytande i frågor som specifikt berör dem kan komma på skam. Vi kan följaktligen inte stödja den inställning som ligger bakom de politiska förslagen till framtida förhållanden mellan samebyarnas och andras markanvändning.

Tudelat direktiv

Markanvändningen i norra Sverige måste baseras på en väl avstämd politik. En sådan borde varit möjlig att uppnå med de direktiv som Rennäringspolitiska kommittén ursprungligen fick. Det ingick däremot inte i den tidigare ILO-utredningens uppdrag att söka avvägningar mellan olika markanvändningsintressen eller göra regionalpolitiska överväganden. När ILO-utredningens betänkande överlämnades till vår kommitté under pågående arbete innebar detta därför i sak att direktivet i dessa avseende blev tudelat.

Renskötselområdets omfattning

Det är av flera skäl nödvändigt att nå enighet om renskötselområdets omfattning. Vi välkomnar därför regeringens beslut att tillsätta en gränsdragningskommission med experter inom juridik, lantmäteri och rättshistoria. Uppgiften måste vara att närmare identifiera var renskötsel av ålder bedrivits under vintern. Renskötselområdets omfattning måste också klargöras innan en ny svensk-norsk renbeteskonvention kan antas. Vi anser att uppdraget skall läggas ut utan anspelning på en

ratificering av ILO:s konvention nr 169. Vi delar inte heller utredningens tankar om att med kommissionen skulle följa ändrade bevisregler om betesrätt.

Brist på bakgrundsfakta

Arbetet i kommittén har kännetecknats av en brist på bakgrundsfakta och data. Viktiga kartunderlag om betestillgångar m.m. har inte varit tillgängliga förrän i mycket sent skede. Utredningens bakgrundsbeskrivning har blivit mycket ojämn. Vi saknar t.ex. information om den vikande jordbruksnäringen i inlandet, det småskaliga familjeskogsbruket samt renskötelsens expansion i rummet under senare decennier. Utredningen vill satsa på en naturbetesbaserad renskötelsen, som anses vara försvårat av modern infrastruktur och andra näringar. Denna syn är svårförenlig med det faktum att rennäringen är en tidsenlig näring som utnyttjar både modern infrastruktur och teknik. Vi anser att denna brist på bakgrundsfakta blivit förödande för utredningsarbetet.

Ingen analys av rättigheter

Utredningen markerar hur viktigt det är att reglera förhållandet mellan de civila rättigheterna renskötelsrätt och äganderätt. Den föreslår en ny, generell och ömsesidig hänsynsregel för alla som brukar mark inom renskötelsområdet. Man utvecklar denna tanke om ömsesidig hänsyn utan att närmare analysera eller förklara i vilken grad den förändring av gällande rätt som härmed uppkommer är förenlig med renskötelsrätt enligt urminnes hävd. Det nya rättsläget blir inte lättare att förutse då ömsesidigheten dessutom är tänkt vara relativ. Utredningen exemplifierar med att i områden med gott renbete kan redan små ingrepp i renbetet innebära ett brott mot hänsynsregeln och medföra skadestånd. Vi finner det högst anmärkningsvärt att utredningen så medvetet lämnar denna fundamentala analys för äganderätten och renskötelsrätten därhän.

Starka restriktioner på skogsbruk

När relationen mellan samebyarnas och andras markanvändning skall ses över kommer av naturliga skäl skogsbruket att särskilt uppmärksammas. Utredningen tar fasta på samebyarnas krav på tryggade, naturbetesbaserade vinterbetesmarker. Man föreslår därför ytterligare

restriktioner i skogsvårdslagen med speciell udd mot skogsbruket på vinterbetesmarkerna.

En stor andel av dessa marker finns i familjeskogsbrukares ägo. Utredningen har tendens att se på skogsbruket som en helhet då man motiverar och drar konsekvenser av sina lagförslag. Detta leder bl.a. till att man drar fel slutsatser om ekonomiska och andra konsekvenser för ett mycket stort antal enskilda familjeskogsbruk. I grunden anser vi att skogsbruk med dagens kunskaper och metoder går att förena med modern renskötsel. Vi anser, som ovan nämnts, att senare års rationaliseringar i rennäringen och skogsbruket ändå kan motivera vissa anpassningar i lagstiftningarna. Vi kan också instämma med utredningen i att det finns fog för viss kritik mot myndigheternas tillämpning av hänsynsreglerna. De restriktioner för markägarna som utredningen nu yrkar på skadar emellertid skogsbruket i landsändan och försvårar en positiv samverkan mellan skogsbruk och rennäring.

Utredningen vill utveckla samrådsplikten (20§) och utvidga den till att gälla hela renskötselområdet. Motsätter sig sameby en avverkning skall, i något som kan liknas vid ett tillståndsförfarande, skogsmyndigheten pröva en begränsning av eller förbud mot avverkningen (21§). I svårföryngrad skog tänker man sig att tillstånd inte kan ges om sameby motsätter sig avverkning (21a). Hänsynsreglerna (31§) ansluter bara delvis till reglerna om hänsyn till naturvård och kulturminnesvård. Paragrafens tyngdpunkt flyttas till att bli en administrativ bedömning av myndigheten om eller när en enskild skogsbruksåtgärd inom samebys område innebär att skogsbruket gör intrång på samebys tillgång till bete. I förslaget till lag om bedrivande av rennäring har hänsynsparagrafen ändrats och Sametinget utnämns till regionalt tillsynsorgan. Trots att kommittédirektiven talar om avreglering ger utredningen skogsvårdsstyrelserna och Sametinget nyckelroller i en upptrappad byråkratisering av skogsbruket i norra Sverige. En sådan utveckling skulle också strida mot en av grundtankarna i gällande skogspolitik. Med undantag för 14 § SVL avvisar vi dessa förslag till ändringar genom de aktuella lagarna.

Lokal samverkan en andrahandsfråga

Efter det att man lagt förslag att reglera markrättigheterna talar utredningen i ett kortare stycke om att gynna lokal samverkan genom att bl.a. utbilda om de nya reglerna och ge ett visst initialt stöd till den sameby, som tar initiativ till lokalt samråd. Som ett alternativ föreslås att skogsvårdsstyrelsen arrangerar lokal samverkan mellan parterna. Utredningen har med sitt politiska grepp visat att den förordar central

styrning, nya regler och ökad byråkrati och ser lokal samverkan som en andrahandsfråga. Vi anser tvärtom att staten borde eftersträva de bästa förutsättningarna för lokal samverkan och komplettera med de anpassningar av brukslagstiftningen som kan behövas. Vi vill stödja framväxten av en lokal samverkan som kan bygga på årliga möten mellan representanter för renägarna och markägarna. I detta forum kan man diskutera problem och möjligheter, rekommendera lösningar för skogs- och renskötseln i området samt följa upp tidigare insatser och överenskommelser. Inom ramen för detta lokala forum kan man ta initiativ till lokala markanvändningsavtal mellan skogsägare och renägare. Som ett uttryck för den politiska särbehandlingen av samerna borde då staten under vissa villkor svara för renföretagens avtalskostnader.

Glömda kostnader

Utredningen tar bara med administrativa kostnader för information och utbildning i beräkningen. De merkostnader som uppkommer för både små och stora skogsföretag samt statens kostnader för att ersätta markägarna när verksamhet begränsas till följd av lagförslagen har inte bedömts på ett seriöst sätt. Utredningen hyser åsikten att förslagen till att reglera markanvändningen ger samhällsekonomiska vinster. När vi lägger ihop kostnaderna och den osäkerhet som förslagen för med sig har vi svårt att dela den åsikten.

Rennäringen i samhällsplaneringen

Denna fråga som berör såväl kommunerna som andra myndigheter har blivit blott marginellt behandlad i kommittén. Utredningen vill ge Sametinget en nyckelposition rörande markanvändningen i renskötselområdet. Det föreslås att länsstyrelsen alltid skall inhämta yttrande från Sametinget i ärenden som kan påverka rennäringen. Det framgår emellertid inte hur stor tyngd detta yttrande skall ha vid enskilda tillståndsärenden då mark behöver tas i anspråk för olika arbetsföretag. Enligt vårt förmenande måste utredningens målsättningar med detta viktiga avsnitt framgå tydligt.

Utredningen kommenterar hur deras förslag förhåller sig till ILO-utredningens slutsatser. Vi drar slutsatsen att utredningen inte anser sig lägga förslag som ligger i nivå med de krav som ILO-utredaren kommit fram till att konventionen kräver. Utredningen nämner dock inte om man anser att deras förslag kan ligga till grund för en ratificering av ILO:s konvention nr 169 eller om det krävs fler förändringar.

Den statliga rennäringsadministrationen

I beslut som berör renskötseln i t.ex. skogsvårdssyrelser, Skogsstyrelsen, Statens Fastighetsverk och Riksantikvarieämbetet är det tillräckligt att adjungera medlem från sameby eller motsvarande som beslutet berör.

Jakten och fisket

Rätten att jaga anges vara av stor betydelse för många som är bosatta inom renskötselområdet. Jakten anses också ha betydelse för turistnäringen i området. Andras önskan om att ur ett jaktligt perspektiv få ta del av de enorma landarealer varom är fråga beaktas dock inte utan blir endast en del i hänsynen till turistnäringen. Det bör noteras att exempelvis fjälljaksreformen årligen nyttjas av uppskattningsvis tiotusen jägare, varav en stor del inte är bosatta inom renskötselområdet. Även andras än samer och inom renskötselområdet bosattas intressen borde beaktas i det framtida utredningsarbetet om jakträttigheterna i berörda områden.

Reformen om jakten på småvilt på statens mark ovan odlingsgränsen och i renbetesfjällen i Jämtland har nu verkat sedan 1993. Genom reformen blev enorma arealer mark tillgängliga för jakt. En jakt som dittills varit förbehållen ett fåtal men som nu är åtkomlig för landets alla jägare inklusive den stora majoritet av samer som inte är medlemmar i en sameby. Fjälljaksreformen har dessutom inneburit ett uppsving för turistnäringen. Farhågorna om att fjälljaksreformen skulle leda till ett för högt jakttryck på ripstammarna har inte besannats, vilket aktuella forskningsresultat visar. Inte heller har några konflikter mellan renskötseln och jakten kunnat beläggas. Inget har framkommit i vare sig denna utredning eller tidigare utvärderingar som motsäger detta. Tvärtom framhålls i utredningen att berörda länsstyrelser är restriktiva i sin tillämpning av upplåtelser av småviltjakt om det bedöms finnas risk för att jakten kan störa renskötseln eller naturmiljön. Dagens rennäringslag 32 § tillgodoser på ett tillfredställande sätt renskötselns intressen i förhållande till upplåtelser av småviltjakt. Mot bakgrund av den redan i dag restriktiva tillämpningen av upplåtelser av småviltjakt torde den föreslagna ändringen av nämnda bestämmelse – upplåtelser får inte riskera att försämra förutsättningarna för att bedriva renskötsel och annan samisk markanvändning - kunna helt undanröja den av riksdagen beslutade fjälljaksreformen från 1993.

Allt övervägande skäl talat för att fjälljaktreformen även framgent skall administreras av länsstyrelsen på sätt som sker i dag. Vi anser det vara en garant för en fortsatt god viltvård.

Det anges genomgående i utredningen att det jakträttsliga förhållandet mellan samebymedlemmar och markägare inte är klarlagd. Det bortses närmast i sammanhanget från att det föreligger en av riksdagen beslutad lagstiftning som reglerar förhållandet.

Den s.k. dubbelregistreringen av älgjaktlicensområden är en källa till irritation mellan samebymedlemmar och enskilda markägare. Samebyarna har rätt att registrera hela området ovan odlingsgränsen för älgjakt. Samma rätt har enskilda markägare och marken blir alltså dubbelregistrerad med negativa konsekvenser för både säkerhet och viltförvaltning. Det är sedan länsstyrelsernas uppgift att bedöma avskjutningens storlek och fördelning av älgarna mellan de enskilda markägarna och samebyarna. På statens mark ovan odlingsgränsen sker ingen formell dubbelregistrering. Däremot fördelas älgjaktlicenser till både samebyar och andra jakträttshavare. Detta system skapar liknande problem som föreligger på den dubbelregistrerade marken. Problemen med dubbelregistreringen har uppmärksammats av riksdagens revisorer i deras rapport Informationsrapport 1999/2000:2 och måste åtgärdas.

Därför välkomnar vi en särskild utredning om jakt och fiske.

Reservation av Maggie Mikaelsson (v)

Jag står bakom merparten av det betänkande som den rennäringspolitiska kommittén har överlämnat, men vill reservera mig på två punkter. Det gäller dels rösträtten i samebyn och dels förslaget om utvidgade befogenheter för rennäring delegationerna.

Rösträtt i den nya samebyn

Det är ett framsteg för det samiska folket att ge alla samer rätt att vara medlemmar i samebyn och därmed rätt att delta i förvaltningen av renskötselrätten. Tillsammans med rätten att bedriva annan verksamhet än renskötsel ger det samebyn nya möjligheter att utveckla ett samiskt näringsliv. Detta kommer att ge dels nya förutsättningar för de samiska kvinnornas deltagande i samebyns arbete, dels skapa underlag för en positiv regional utveckling med nyföretagande grundat på samiska traditionella verksamheter.

En "plump i protokollet" är emellertid förslaget att ge de renskötande samerna vetorätt i alla frågor som rör renskötselrättens förvaltning, dvs. rennäring, jakt och fiske. Den graderade rösträtten, som innebär att samebyns medlemmar får röster i förhållande till renantal om någon medlem kräver det, innebär i praktiken att en av de viktigaste förutsättningarna för en ny struktur omintetgörs. Jag anser att kommittén med detta förslag missar chansen att göra alla samer likvärdiga och undanröja det misstag som begicks vid utformandet av 1928 års renbeteslag. Det var då icke renskötande samer fråntogs sina rättigheter till bl.a. jakt och fiske. Om den nya utvidgade samebyn skall få en rimlig chans att utveckla nya verksamheter måste alla samer i samebyn ha samma rösträtt. Renens betydelse som kulturbärare i det samiska samhället är så viktig att även renskötsel måste bli en angelägenhet för hela samebyn.

Det innebär inte att ett antal nya samebymedlemmar får möjlighet att bedriva renskötsel. Utrymmet för antalet renar är begränsat och de nuvarande renskötarna måste naturligtvis få fortsätta med sina renskötsselföretag, men den nya samebyn måste vara öppen för nya verk-

samheter där renen spelar en annan roll än hittills. Inriktningen på i stort sett enbart livsmedelsproduktion med åtföljande krav på storleksrationalisering och ökat användande av terrängfordon m.m. har också negativa konsekvenser. Antalet renskötsel företag och antalet aktivt renskötande samer minskar liksom lönsamheten. Här kan den nya samebyn finna nya verksamhetsområden där renens lönsamhet inte bara räknas i slaktvärdet. En sådan utveckling försvåras av kommitténs förslag till graderad rösträtt. Det samiska samhället får inte innebära frizoner för vissa verksamheter. Även andra modeller där de samiska medlemmarna i samebyn som inte är renägare kan vara med på lika villkor och utforma förvaltningen av andra delar av renskötselrätten, som t.ex. jakt och fiske omöjliggörs – eller fördröjs i onödan. Jag motsätter mig därför förslaget i denna del och förordar en modell med en kvinna/man en röst, som modell för röstning i samebyns angelägenheter.

Utvidgade befogenheter för rennäringsdelegationerna

Jag vill också reservera mig emot förslaget att utvidga rennäringsdelegationernas mandat så att de skall behandla frågor som rör bl.a. tillsyn, uppföljning och utvärdering av nationella mål som rör fjällområdet. Skälen är i huvudsak två. Dels är frågan för tidigt väckt, dels är rennäringsdelegationernas roll och funktion otydlig och bör ses över.

I kommittén föreslår vi en särskild utredning om omfattningen av samebymedlemmars, markägares och statens rätt till jakt och fiske i dag. Det är bra. De oklarheter som finns i dag ligger till grund för en del av de konflikter och motsättningar som finns, framför allt i Västerbottens län och en utredning med den inriktning vi föreslår kan bidra till en lösning på dessa konflikter. Den utredningen bör dock göras innan större förändringar genomförs i rennäringsdelegationernas mandat.

Ett annat skäl är den konstruktion som rennäringsdelegationerna har i dag. Tre av ledamöterna tillsätts på politisk grund av de största partierna med personliga suppleanter från andra partier. Det innebär att det politiska mandatet är oklart. Praxis skiljer sig dessutom åt vad gäller icke tjänstgörande suppleanters närvarorätt mellan de olika länen, liksom vilka frågor man behandlar. Jag anser det inte lämpligt att utvidga mandatet för en sådan församling. Det behov som finns av ett samiskt deltagande i förvaltningen av fjällområdena bör enligt min mening lösas i ett sammanhang när omfattningen av samiska rättigheter i området är klarlagda. Privata markägares liksom lokalbefolk-

ningens medverkan är dessutom nödvändig om medinflytandet skall gå utöver renskötelsens behov.

Övrigt

När det gäller omfattningen av olika rättigheter på statlig och enskild mark är både den utredning kommittén föreslår och den gränsdragningskommission som planeras avgörande för lösandet av de konflikter som finns inom renskötelsområdet. I Västerbottens län har frågan en särskild betydelse eftersom andelen privat/enskild mark i fjällområdet är så stor: 30 procent av marken väster om odlingsgränsen i Västerbottens län är privat-, bolags- eller enskilt ägt medan motsvarande siffra för Norrbottens län är 10 procent. Det finns även frågetecken beträffande den geografiska omfattningen av rättigheterna. T.ex. kan rennärlagens begrepp "renbetesland" tolkas på olika sätt. Det är därför viktigt, vilket även kommittén påpekar att gränsdragningskommissionens uppdrag omfattar både inre och yttre gränser och hela renskötelsområdet. Avgörande för att resultatet skall bli trovärdigt är också att lokala intresseorganisationer är representerade i utredningen.

Reservation av Per Mikael Utsi

Renskötselrätten grundas på urminnes hävd. Förslagen i detta betänkande tar sikte på att förtydliga innebörden och regleringen av renskötselrätten, förtydliga regleringen av förhållandet mellan renskötselrätten och äganderätten, skapa förutsättningar för en kulturellt, ekonomiskt och ekologiskt långsiktigt hållbar rennäring, öka inflytandet för samebymedlemmarna, samebyarna och Sametinget och ge alla samer möjlighet att genom medlemskap i sameby utöva renskötselrätten. Förslagen är dock inte tillräckliga för att ge skydd för renskötselrätten, möjliggöra för samerna att fritt förfoga över renskötselrätten och ge renskötselrätten ett fullt erkännande i den svenska rättsordningen lika med andra markrättigheter.

ILO-konventionen nr 169

Regeringen överlämnade vissa delar av utredningen SOU 1999:25, Samerna ett ursprungsfolk i Sverige, till kommittén för vidare bearbetning och förslag. Min bedömning är i likhet med ILO-utredarens att Sverige kan ansluta sig till ILO:s konvention nr 169.

För att samernas rättigheter skall nå upp till den nivå som konventionen kräver föreslås i detta betänkande

- bestämmelser för att minimera konflikterna mellan rennäringen och andra markanvändare inom renskötselområdet,
- att lika stor hänsyn skall tas till renskötselrätten som till andra markrättigheter,
- förtydligas att kronomarken ovanför odlingsgränsen som står under statens omedelbara disposition, sådana året-runt-marker nedanför odlingsgränsen som antingen tillhör eller vid utgången av 1992 tillhörde staten och renbetesfjällen i första hand är avsedd för samebyarnas bruk,
- att länsstyrelsen skall vara skyldig att inhämta yttrande från Sametinget i ärenden som rör markanvändning inom renskötselområdet och

- regler för hur skogsbruket skall ta hänsyn till rennäringen så att tillgången till renbete bibehålls.

Regeringen

- bedriver en nationell informationskampanj om samerna som ursprungsfolk och
- avser tillsätta en gränsdragningskommission för att identifiera den mark som samerna har rättigheter till.
Följande frågor återstår att klara ut för att samernas rättigheter skall nå upp till den nivå som konventionen kräver.
- Åtgärder bör vidtas för att säkerställa att samerna har tillräckligt med mark för att kunna fortsätta bedriva rennäring. Samerna kan förlora en del marker som de i dag utnyttjar för renskötsel, bl.a. till följd av de rättsprocesser som pågår i dag.
- Det bör finnas möjlighet till ersättning från staten för rättegångskostnader i principiellt viktiga mål rörande samernas markrättigheter. Som det är i dag finns det en risk för att samerna av ekonomiska skäl inte kan få sina anspråk på mark rättsligt prövade och klarlagda.
- Omfattningen av samernas jakt- och fiskerätt inom den mark som de traditionellt innehar måste leda till att de bör få rätt att förvalta marken, bl.a. upplåta sin jakt- och fiskerätt till andra mot betalning.
Samtliga dessa åtgärder är nödvändiga för att Sverige skall kunna ansluta sig till konventionen. Dessa åtgärder är så angelägna att de bör genomföras oavsett om en ratificering kommer till stånd eller inte.

Renskötselrätten

Bostad i någon form har samer haft sedan urminnes tider och detta är en del i renskötselrätten. Rätt att uppföra bostad åt sig var medtagen i 1928-års renbeteslag. 1971-års lag reducerade den rätten. Rätt till bostad skall åter införas i lagstiftningen (1 kap. 2 § i förslag till lag om renskötselrätt).

Rätten till bete, slåtter, grustäkt eller annan därmed jämförlig nytighet var angiven i 1928-års renbeteslag. 1964-års rennäringssakkunniga konstaterade att stadgande härom knappast hade sin rätta plats i en lag om rennäringen. I en lag om renskötselrätt får sådana inskränkningar inte finnas (1 kap. 2 § i förslag till lag om renskötselrätt).

Strikt skadeståndsansvar för samebyarna för skador på åker, äng eller trädgård kan inte bli aktuell om särskild hänsyn visats i enlighet med betänkandet (3 kap. 5 § i förslag till lag om renskötselrätt och 3 § i förslag till lag om bedrivande av rennäring).

Upplåtelse av renskötselrätten, bl.a. jakt och fiske

I detta betänkande föreslås att sameby eller medlem i sameby inte får förvalta hela renskötselrätten förrän förbudet från 1886-års renbeteslag för samerna att upplåta rätt till jakt, fiske och renbete utretts. Fråga om upplåtelse prövas av staten.

Omfattningen av samernas jakt- och fiskerätt inom den mark som de traditionellt innehar är tillräckligt klarlagd för att samerna själva skall få förvalta marken, bl.a. upplåta sin jakt- och fiskerätt till andra. Uppfattningen att staten skulle ha en egen jakt- och fiskerätt vid sidan av samernas rätt på dessa marker är ogrundad.

På sådana marker som samerna traditionellt innehar skall sameby få upplåta nyttjanderätt (5 kap. 1 och 3 §§ i förslag till lag om renskötselrätt).

Samebyn

Sambo skall inte jämföras med make/maka (6 kap. 14 § i förslag till lag om renskötselrätt). Renskötselrätten omfattar mer än gemensam bostad, bl.a. underhåll för sig m.m. och omfattar den skyldighet makar har gentemot varandra enligt äktenskapsbalken.

Det bör övervägas om skyldigheten att delta i kostnader för skilda verksamhetsgrenar, bl.a. att kostnaderna för den gemensamma renskötelsen fördelas mellan medlemmarna efter reninnehavet, bör regleras på samma sätt som i gällande rennäringslag och i lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter (6 kap. 3 och 12 §§ i förslag till lag om renskötselrätt).

Det bör övervägas om sameby skall likt trossamfund (lag 1999:291) kunna få hjälp av staten med bestämmande, debitering och redovisning av avgifter från medlemmarna (6 kap. 3 och 12 §§ i förslag till lag om renskötselrätt).

Skogs-samebyarnas året-runt-marker bör också i övergångsbestämmelserna räknas till de områden som blivit anvisade till lapparnas uteslutande begagnande (förslag till lag om renskötselrätt).

Koncessionsrenskötsel

Koncessionshavare skall också kunna ha i sin vård renar som tillhör barnen oavsett ålder och andra villkor (11 § i förslag till lag om bedrivande av rennäring). Det kan underlätta rekryteringen av nya koncessionshavare.

Villkoret om vem som är same kan endast prövas av samerna själva (12 § i förslag till lag om bedrivande av rennäring).

Länsstyrelsen får inte bemyndigas att med särskilda skäl bevilja den som äger eller brukar jordbruksfastighet renskötselrätt, dvs. att utan begränsning få ha fler renar på bete än trettio. Renskötselrätt tillkommer den samiska befolkningen och kan inte prövas av länsstyrelsen (13 § i förslag till lag om bedrivande av rennäring).

Länsstyrelsen skall samråda med Sametinget om allt som ingår i Sametingets myndighets- och tillsynsområde, renskötelsen (13 § i förslag till lag om bedrivande av rennäring).

Renskötelsen i Muonio sameby skall inte vara beroende av koncession. Byns område bör anses vara en del av renskötelsns året-runtmarker med rätt till renbete för samebyn och dess medlemmar (1 kap. 3 § i förslag till lag om renskötselrätt).

Särskilt yttrande av Olof T Johansson (mp)

I huvudsak ställer jag mig bakom betänkandet avgivet av Rennäringspolitiska kommittén. På några punkter anser jag emellertid att kommittén borde lämnat förslag som varit mer långtgående än det nu avgivna. Punkter jag framfört under kommittéarbetet utan att få majoritet bakom och som därför ej kommit med.

Det gäller dels i kapitel 6.6, samebyarnas markanvändning på statlig mark, angående samisk representation i rennärringsdelegationerna där jag anser att majoriteten i delegationerna skall utgöras av samer till skillnad mot i dag där de samiska ledamöterna är i minoritet.

Dels gäller det i samma kapitel, 6.6, där jag anser att Sametinget skall ges en vetorätt mot exploateringar på de marker som tillhör staten eller så gjorde när Domänverket bolagiserades 1 juli 1992, i Norrbottens och Västerbottens läns dels ovan odlingsgränsen, dels nedanför på skogssamebyarnas året-runt-marker samt inom de områden i Jämtlands och Dalarnas län som är renbetesfjäll eller särskilt upplåtna för året runt bete.

Jag anser också att kommittén borde ha föreslagit en förändring av nu gällande upplåtelse-system för småviltjakt och fiske på samebyarnas marker, med inriktning på att samebyarna själva får möjlighet att upplåta statens eventuella rätt till småviltjakt och fiske. Detta kunde mycket väl genomföras utan föregående ny utredning om samernas jakt- och fiskerätt vilket kommittén föreslår i kap 6.9, och utan att gå emot direktiven då länsstyrelserna även fortsättningsvis skulle ha det övergripande ansvaret för upplåtelse-erna.

Ovanstående frågor berörs också i kapitel 10 angående våra förslag i förhållande till ILO-konvention nr 169.

Med mina förslag enligt ovan genomförda, skulle Sverige bättre anpassa sig till vad som sägs i kapitel 8 j i konventionen om biologisk mångfald, angående ursprungsfolks inflytande över sina egna territorier, vilken Sverige har ratificerat, samt till ILO:s konvention 169 om ursprungsfolks rättigheter vilken Sverige avser att ratificera.

I övrigt ställer jag mig bakom betänkandet.

Särskilt yttrande av
Aina Jonsson, Lena Ruth-Jonsson och
Bror Saitton

Vi ansluter oss till innehållet i reservationen från ledamoten Per Mikael Utsi.

Särskilt yttrande av Bengt Oskarsson

Renskötselrätten

Vad jag tycker är förvånande är att kommittén föreslår att samebymajoritet eller sametingsmajoritet kan besluta om vem som äger renskötselrätt, trots att rätten tillhör den samiska befolkningen och grundas på urminnes hävd. Rätten ses som en kollektiv rätt trots att den är enskild egendom enligt HD. Jag stöder här Lars Wilhelm Svonnis yttrande när det gäller renskötselrätt.

Jag delar i vissa frågor Per-Mikael Utsis och övriga samiska experters inställning, men har en avvikande uppfattning på vissa punkter.

När det gäller röstning inom samebyn tycker jag det är märkligt att politiker från Sveriges riksdag vill stadfästa adeln, dvs. föreslå röstning efter renantal när det gäller jakt och fiske. Med ironi kan man undra över när förslaget läggs i Sveriges riksdag att man inför röstning efter sitt bankkonto. Tanken är skrämmande. Här återförs samer utan renar till 1928 års lag (den som inte har renar är inte lapp). Vårt ursprung, vår rätt finns inte längre. Var är vi i lagen om renskötselrätt och dess regler om röstning i samebyn? Vi står fortfarande utanför. Vi måste bevisa och slåss för vår rätt och vi kommer att förlora, eftersom det från statens sida kan anses vara en intern samisk konflikt. Min målsättning var att dessa stridigheter skulle lösas under denna utredning. Tyvärr står vi dock på ruta ett när det gäller majoriteten av den samiska befolkningen, vilka med största sannolikhet besitter urminnes hävd. Samer som bott och bor på sina fäders marker och vars ursprung kan härledas flera hundra år bakåt i tiden har sedan 1928 års rennäringslag fått sin kultur urholkad. 1971 års rennäringslag gjorde dem rättslösa, samebyarna och länsstyrelsen urholkade deras jaktmöjligheter med hänvisning till rennäringens behov, fiskerättigheterna togs för allmännyttan. Vad ger den nya lagstiftningen?

När det gäller avgifter till den nya samebyn vet jag att synen är olika på vilken rättsstatus man innehar. Det gäller bofasta samer som fått lämna sina traditionella rättigheter till samer som inflyttat under 1900-

talet och statens påstående om egna rättigheter. Olika inställningar i denna fråga kommer att påverka avgifterna till samebyn. Jag hävdar att samerna som folk äger rätten till jakt och fiske varför rätten till nyttjandet bör vila på samerna själva.

Som sista inlägg vill jag beklaga att det inte fanns tid för möten med den bofasta samiska befolkningen som saknar renar. Sådana möten hade med säkerhet lett till att många frågetecken rätats ut och att många nya sidor av saken hade kunnat diskuteras. Den viktigaste effekten hade dock blivit kunskap om vad konflikterna beror på.

Särskilt yttrande av Caroline Trapp och Henrik Sandström

Våra utgångspunkter

Inför Rennäringspolitiska kommitténs arbete tog LRF/Skogsägarna fram en ny policy, "Familjeskogsbruk och renskötsel – i samverkan för Norrland", som distribuerades till bl.a. kommitténs ledamöter och experter. Där utgår vi från att familjeskogsbrukets förutsättningar kommer att påverkas när rennäringens framtida villkor aktualiseras politiskt. Under några rubriker utvecklar vi närmare vår synpunkt på ämnen som kommittén skall behandla, särskilt förhållanden mellan samebyarnas och jord- och skogsbrukarnas markanvändning. Vi vill se en lösning som tar hänsyn till båda näringarna och som inte leder till inskränkningar i jord- och skogsbrukarna intressen. Vi kräver respekt för jord- och skogsbrukarnas äganderätt.

Under kommittéarbetet har vi tillsammans med företrädare för rennäringen deltagit i en konstruktiv arbetsgrupp som sammanställt de önskemål om ytterligare hänsyn som dagens rationella rennäring och skogsbruk kan ha på varandra. I två inlagor till kommittén har vi utifrån vår policy och grupparbetet kommenterat förslag från sekretariatet och lagt egna förslag till anpassningar av aktuell lagstiftning. Våra förslag är väl förankrade i en referensgrupp inom LRF och i Skogsägarnas Inlandsråd.

Vår syn på betänkandet

Kapitel 5: Förvaltning av renskötselrätten

Särskild lag om renskötselrätt

I betänkandet föreslås att rennäringslagen delas upp i två lagar, den ena benämnd *lag om renskötselrätt* och den andra *lag om bedrivande av rennärning*. Kommittén påpekar att rennäringslagen innehåller både civilrättsliga regler och regler om hur rennärning får bedrivas. Det förhållandet att renskötselrätten och rennärningen regleras i samma lag har kommittén uppfattat kan leda till oklarheter beträffande renskötselrättens karaktär. Det finns en risk att renskötselrätten endast uppfattas som en näringsrätt och inte som en särskild rätt till fastighet. Det kan enligt kommittén leda till att renskötselrättens ställning i förhållande till äganderätten och andra särskilda rättigheter till fast egendom missuppfattas.

Vi ifrågasätter bärkraften av de anförda skälen för den föreslagna uppdelningen. Även i de renbeteslagar som föregått rennäringslagen har funnits både civilrättsliga och näringsrättsliga regler. Vad vi känner till har detta inte lett till sådana konsekvenser som kommittén anført. Rennäringslagen har funnits i trettio år och är väl inarbetad. En uppdelning av bestämmelserna i två lagar är därför snarare ägnad att förvirra än att skapa ökad klarhet. Uppdelningen kan även leda till osäkerhet om renskötselrätten härigenom förändras till innehåll och omfattning. I verkligheten finns det inte heller alltid klara skiljelinjer mellan vare sig civilrätt och offentlig rätt eller mellan enskilda och allmänna intressen. I många fall är dessa rättigheter och intressen så sammanvävda att de inte går att särskilja. Ett närliggande exempel är skogsvårdslagens regler rörande förhållandet mellan skogsbruk och rennärning.

Sammanfattningsvis anser vi sålunda att bestämmelserna i rennäringslagen även i fortsättningen skall vara samlade i en och samma lag.

Renskötselområdets omfattning

Det är bra att regeringen nu beslutat att tillsätta en saklig och kompetent gränsdragningskommission. Det är viktigt att tillräckliga resurser avsätts för att avgränsa renskötselområdet genom att identifiera var renskötsel har bedrivits av ålder. Betydelsen av en gränsdragningskommission har ytterligare åskådliggjorts genom den Svensk-Norska Renbeteskommissionens förslag till konventionsområden. Att hänvisa till ILO-konventionen är egentligen ovidkommande i detta samman-

hang. Kommittén har haft synpunkter på både bevisregler och rättegångskostnader men lägger inga förslag. Vi avvisar den framlagda idén om att ändra bevisreglerna. Däremot hade vi gärna sett att utredningen tagit ställning för att staten står för parternas rättegångskostnader i principiellt viktiga mål om samernas markrättigheter.

Kapitel 6: Förhållandet mellan samebyarnas och andras markanvändning

Under kommittéarbetet har vi poängterat och framhållit vikten av samverkan mellan jordbruket och skogsbruket å ena sidan och rennäringen å den andra. Det framlagda förslaget utmärks endast i ringa utsträckning av detta synsätt. Istället föreslås bestämmelser och görs motivuttalanden som innebär tydliga rättighetsförskjutningar till förmån för renskötselrätten. Detta är ägnat att motverka samförståndslösningar. De bygder som ligger inom renskötselområdet tål inte ytterligare uppslitande konflikter och processer. Vi kan därför i flera avseenden inte ställa oss bakom de förslag och uttalanden som framförs i detta avsnitt. Inte heller kan vi finna att f.d. justitierådet professor Bertil Bengtsson i kapitel 2 om renskötselrätten ger stöd för de långtgående rättighetsförskjutningar som föreslås. Vi vill nedan utveckla detta närmare och härvid även komma med andra lösningar.

Bakgrund och statistik

Vi har under kommitténs arbete pekat på avsaknad av fakta som kunnat ge utredningen en plattform att utgå från. Detta har inneburit att bakgrundsbeskrivningen ligger öppen för kritik. Till en del har bristerna varit utan egen förskyllan eftersom viktigt kartunderlag om betestillgångar m.m. inte gjorts tillgängligt förrän i sent skede.

Historieskrivningen haltar. Man förbiser t.ex. förekomsten av en mycket gammal bondekultur i Jämtland och Härjedalen. Vi saknar den första stora exploateringsfasen i det norrländska skogsbruket under slutet av 1800-talet. Man borde ha noterat något om rennäringens utbredning under senare årtionden. Med tanke på att landsbygdens befolkning inom renskötselområdet minskat kraftigt blir inte beskrivningen av alla störningar helt trovärdig utan att underbyggas med siffror. Under 1900-talets två senaste decennier har dessutom metoder, teknik och hänsynstaganden inom skogsbruket genomgått stora förändringar som minskat störningarna för rennäringen. Den förändringen blir en bisats i betänkandet.

Vi reagerar mot att familjeskogsbruket, som kännetecknas av småskalighet och närhet till rennäringsnäringen, mer eller mindre beskrivs som ett hot. En belysande uppgift om familjeskogsbrukets driftsformer som kunde ha funnits med i betänkandet är medelhyggets areal. Enligt statistiken är detta i Västerbotten 3,8 ha i familjeskogsbruket att jämföra med 17,1 ha för storskogsbruket.

Mot bakgrund av kommitténs beskrivningar av det hotade vinterbetet förutsätter vi att de olika data som redovisas närmare kommer att analyseras. Enligt en källa har 20 procent eller motsvarande 1,5 milj. ha av barrskogen i renskötselområdet ett mycket gott vinterbete. Eftersom det samtidigt finns betesområden som är hårt nerbetade, välkomnar vi en studie som kan förklara orsaken till den ojämna betestillgången och kanske kan motivera en modifiering av kommitténs bild av vinterbetesmarkerna.

Vi anser att utredningen borde uttryckt sig mer objektivt då man kommenterar de befintliga certifieringssystem FSC och PEFC. Det är vår uppfattning att PEFC som system är bredare i sitt hänsynstagande till urbefolkningars rättigheter och är säkrare i sitt förhållande till gällande rätt.

En generell och ömsesidig hänsynsregel

Vi kan ställa oss bakom en allmän hänsynsregel av portalkaraktär som från de areella näringarnas synvinkel får sitt närmare innehåll genom hänvisning till skogsvårdslagstiftningen och till de regler i rennäringslagen som anger den närmare hänsyn som skall tas till andra intressen vid bedrivande av rennäringsnäring. Vi anser dock att regelns inledande stycke enbart skall ange att markägare och innehavare av renskötselrätt skall visa varandra hänsyn. Ett angivande av att ägare och brukare dessutom skall tåla viss grad av intrång leder inte till någon ökad klarhet. Det utgör snarare - i förening med vad som uttalas i motiven till regeln - en ansats till att stärka renskötselrätten på bekostnad av äganderätten. Det ifrågavarande uttrycket är dessutom ett negativt sätt att uttrycka en konkurrenssituation om mark. Det kan övervägas att ange någon form av mått på den grad av hänsyn som brukarna skall visa varandra. Härvid kan värderingsordet "skälig" övervägas. I belysning av det sagda föreslår vi att hänsynsregelns inledande stycke ges följande lydelse.

Markägare och innehavare av renskötselrätt skall visa skälig hänsyn för varandras rätt att bruka marken.

Vi anser det inte lämpligt att förena den ömsesidiga hänsynsregeln med en uttrycklig skadeståndsregel. Exempelvis finns inte någon uttrycklig skadeståndsregel kopplad till hänsynsregeln i 3 kap. 1 § jordabalken, som rör förhållanden mellan grannar. Det får anses tillräckligt med de regler som finns i skadeståndslagen.

Hänsyn till andra intressen i samband med rennäring

Vi har inte någon erinran mot att bestämmelsen om den hänsyn som skall visas till andra allmänna intressen - till vilka jordbruket och skogsbruket räknas - preciseras samt att särskilt känslig mark med plantskog och aktivt brukad åkermark får ett tydligare skydd. Uttrycket "aktivt brukad mark med växande gröda" är dock mindre väl funnit. Känslig mark är nämligen ofta vallbeväxt åkermark vintertid. Denna mark är aktivt brukad men kan knappast sägas rymma "växande gröda" under den känsliga vinterperioden. Vi anse därför att sistnämnda uttryck skall utgå.

Vi ställer oss däremot tveksamma till förslaget om att den hänsyn som kan åläggas rennäringen aldrig kan vara så långtgående att pågående markanvändning för rennäring avsevärt försvåras. Av motiven framgår att skälet till förslaget är att skapa överensstämmelse med det egendomsskydd som rennäringen omfattas av enligt 2 kap 18 § regeringsformen. Grundlagsskyddet är dock uppbyggt kring fastighetsbegreppet. Det uppkommer därför stor oklarhet hur sagda begränsningsregel skall tillämpas för rennäringens del. Det är inte heller presenterat någon lösning för det fall att begränsningen i den hänsyn rennäringen skall visa gentemot exempelvis jord- och skogsbruket får till konsekvens att pågående markanvändning för de som utövar jord- och skogsbruk avsevärt försvåras. Vi föreslår därför att sagda begränsningsregel utmönstras.

I enlighet med vår tidigare deklarerade uppfattning att den allmänna hänsynsregeln enbart skall föreskriva att markägare och innehavare av renskötselrätt skall visa hänsyn för varandras rätt att bruka marken, måste nuvarande andra, tredje och fjärde styckena i 65 § rennäringslagen finnas kvar.

Våra förslag till samråd i hela renskötseområdet

I förhållande till gällande rätt har samrådsskyldigheten utvidgats till att gälla även vinterbetesmarkerna, Vi kan i princip ställa oss bakom denna utvidgning. En förutsättning är dock att de begränsningar i samrådsplikten som i dag gäller enligt föreskrifter meddelade av Skogsstyrelsen framgent skall gälla hela renskötseområdet. Vi vill ifrågasätta om dagens ordning, som innebär att Skogsstyrelsen har i sin hand att ange vilka begränsningar som bör gälla, är en tillräcklig garanti härför. Vi förordar i stället att de begränsningar som Skogsstyrelsen har meddelat i föreskriftsform arbetas in i lagtexten.

I motiven till förslaget till ny lydelse av 20 § skogsvårdslagen talas om avverkning ”med efterföljande skogsbruksåtgärder” medan lagtexten enbart nämner ”avverkning”. Denna skillnad mellan lagtext och motiv måste undanröjas. Samrådet skall enbart avse avverkning.

Tydligare skydd för samebyarnas vinterbetesmarker

Vi kan i stort sett ställa oss bakom den inriktning förslaget ger uttryck åt. Det krävs dock några viktiga förtydliganden. Den föreslagna bestämmelsen i tredje stycket i 31 § skogsvårdslagen måste omformuleras för att nå den åsyftade överensstämmelsen med 2 kap. 18 § regeringsformen. Bestämmelsen bör ha följande lydelse.

Den hänsyn som skall visas till rennäringens intressen kan aldrig vara så ingripande att pågående markanvändning inom berörd del av skogsfastigheten avsevärt försvåras.

I konsekvens härmed bör även 30 § fjärde stycket skogsvårdslagen ändras på motsvarande sätt.

Vidare måste innebörden av den föreslagna bestämmelsen i andra stycket i 31 § skogsvårdslagen förtydligas. Enligt förslaget görs inte någon skillnad på om den faktiska tillgången till marklavbete och trädlavbete inom samebyns betesområde beror på överbetning, klimatpåverkan, skogsbruksåtgärder, en kombination av dessa påverkansfaktorer eller på andra omständigheter. Om sådan åtskillnad inte görs blir innebörden av förslaget att det alltid är skogsbruket som bär ansvaret för att det finns tillräckligt med bete. Avser en skogsbrukare göra en avverkning inom ett område där det finns dålig tillgång på marklavbete och trädlavbete, kan han få vidkännas kännbara inskränkningar i avverkningsrätten, fastän orsaken till den bristfälliga betestillgången är överbetning. Det känns inte rimligt. Problemställningen måste lyftas

fram och närmare diskuteras i motiven. Utgången av diskussionen måste bli att markägaren inte kan ges det fulla ansvaret för att det finns tillräcklig tillgång på bete. De i motiven angivna procentsatserna förefaller mera grunda sig på subjektiva värderingar än på objektiv vederhäftighet.

Prövning av avverkningar med hänsyn till rennäringens intressen

Förslaget under förevarande avsnitt har kommit till konkret uttryck i en förändrad lydelse av 21 § skogsvårdslagen. Vi motsätter oss förslaget.

Om förslaget drivs igenom kan följden bli att en förlamande hand kommer att läggas över stora delar av norrländskt skogsbruk. Konsekvensen av förslaget blir att en stor byråkratisk beslutsapparat tillskapas. Markägare kan under lång tid få leva i ovisshet om han överhuvudtaget kommer att få vidta den av honom önskade skogsbruksåtgärden. Markägare kan härvid komma att ställas inför svåra likviditetsproblem. Vidare kan arbetstillfällena i skogsbruket komma att påverkas negativt. Frågan har även bäring på skogsindustrins möjligheter att i tid få tillräcklig tillgång till råvara.

I en ny 21a § hanteras villkor vid tillståndsprovning av avverkningar inom svårförnygrad skog. Liksom under 31 § anser vi att uttrycket "inom berörd del" bör infogas efter orden "pågående markanvändning".

Skogsvårdsstyrelsens roll bör istället vara en annan. Det huvudsyfte som förslaget ytterst har, nämligen att säkra tillgången på tillräckligt renbete, kan i stor utsträckning uppnås genom 20 och 31 §§ skogsvårdslagen. Det krävs emellertid en betydligt aktivare tillämpning av dessa bestämmelser än vad som skett hitintills. Förutom en intensifierad rådgivning kan skogsvårdsstyrelsen med stöd av 35 § skogsvårdslagen meddela de förelägganden och förbud som behövs för att hänsynsreglerna skall efterlevas. Med stöd av nya och säkrare inventeringar av betestillgången förbättras myndighetens möjligheter att koncentrera sina resurser till de områden där betestillgången är i farozonen eller där samebyn har speciella intressen. Staten bör på detta sätt särskilt uppmärksamma de större avverkningsföretag där parterna har delade meningar under samrådsförfarandet. Härtill borde, menar vi, finnas en möjlighet att säkerställa mindre, väldefinierade områden av synnerlig betydelse för renskötseln samt andra resultat som kan följa på en lokal samverkan i god atmosfär. Vi förutsätter vidare att den centrala samrådsgruppen *Skogsbruk - rennäring* följer utvecklingen noga och avrapporterar till ansvariga myndigheter.

Samordning av hänsyn till natur- och kulturmiljövärden och hänsyn till rennäringens intressen

Vi instämmer med kommittén i att det bör övervägas att införa en möjlighet för staten att, på motsvarande sätt som sker enligt reglerna för naturvårdsavtal, sluta renskötselavtal med markägare om restriktioner i markanvändningen inom områden som är av synnerlig betydelse för renskötseln. Utöver att sådana avtal skulle leda till ett bättre skydd för områden som är av synnerlig betydelse för renskötseln, så finns också förutsättningar för att det skulle kunna leda till ett bättre samarbete mellan samebyar och markägare i vissa områden, eftersom markägare med sådana avtal som grund kan ta större hänsyn till områden som är viktiga för samebyarnas renskötsel utan att behöva lida ekonomisk skada.

Till skillnad mot kommittén anser vi dock att det redan nu, och inte i avvaktan på kartläggningen av områden som är av synnerlig betydelse för renskötseln, bör utformas ett lagförslag om renskötselavtal. Ett sådant kan utformas med 7 kap. 3 § andra stycket jordabalken som förebild.

Rennäringen i samhällsplaneringen

Denna fråga som har stor betydelse för såväl enskilda personer, företag, kommuner som andra myndigheter har blivit mycket ofullständigt belyst under kommittéarbetet. Efter vad man kan utläsa föreslås Sametinget bli en central myndighet när det gäller markanvändningen inom renskötselområdet. Länsstyrelsen skall alltid inhämta yttrande från Sametinget då rennäringen berörs i enskilda tillståndsärenden. Det har emellertid inte diskuterats vilken vikt myndigheter skall lägga vid dessa yttranden över arbetsföretag som tar mark i anspråk.

Jakt och fiske inom renskötselområdet

Vi stödjer förslaget om att tillsätta en utredare som skall se över jakt- och fiskerättigheterna inom renskötselområdet men vi tycker att det inte är lämpligt att kommittén redan nu gör uttalanden om vad som skall ske på jakt- och fiskerättens område efter det den tilltänkta utredningen är färdig.

Kapitel 7 och 9: Tillsyn och rennäringsadministration

Kommittén föreslår att Sametinget skall fastställa högsta renantalet och ta ansvar för tillsynen över att rennäringsen tar föreskriven hänsyn till miljön och andra allmänna intressen. Trots att markägarna rimligen är ytterst ansvariga för den mark de äger blir man utan inflytande i en så viktig fråga som utvärderingen av gällande högsta renantal. Med motiveringen att samerna skulle sakna förtroende för skogsvårdsstyrelsernas objektivitet föreslås vidare att samer anställs och ges inflytande i beslutsprocessen. Vi avvisar dessa förslag som vi finner närmast orättfärdiga.

Kapitel 10: Våra förslag i förhållande till ILO-konventionen nr 169

Direktiven bakom Rennäringspolitiska kommittén och ILO-utredningen är principiellt åtskilda. Trots det har kommittén fått båda uppdragen på sitt bord. Den anser nu att deras förslag inte ligger i nivå med ILO-utredarens förslag, eller riktigare uttryckt vad utredaren menade att konventionen kräver. Vi konstaterar att det är en öppen fråga om kommittén menar att deras förslag kan ligga till grund för en ratificering av ILO-konventionen nr 169 eller om det skulle krävas ytterligare rättighetsförskjutningar inom olika delar av renskötselområdet.

Kapitel 11: Kostnader

Kommittén har den uppfattningen att deras förslag att reglera förhållandet mellan samebyarnas och andras markanvändning ger samhälls-ekonomiska vinster. Vi anser snarare att kostnader och motsättningar kommer att öka. Markägarna får räkna med ökade kostnader eftersom avverkningar kan komma att förbjudas eller fördröjas. Det fordras speciella anpassningar i skötseln och administrationskostnaderna ökar. Man skall heller inte underskatta effekterna av den osäkerhet som uppkommer då brukaren känner sig utsatt för successivt växande politiska krav för att tillfredsställa rennäringsens behov. För skogsindustrin växer en tveksamhet om hur man i fortsättningen skall se på vissa områden inom renskötselområdet från virkesförsörjningssynpunkt. Vi påminner om att minskat skogsbruk i glesbygden leder till ökad avfolkning. I detta kapitel summerar utredningen "sina" kostnader. Dessa är tämligen blygsamma och rör i huvudsak utgifter för myndigheternas informations- och utbildningsaktiviteter. Vi tycker inte att en statlig utredning får ta så lättvindigt på de ekonomiska frågorna i denna så ekonomiskt trängda landsända.

Särskilt yttrande av Olov J Sikku

Rennäringspolitiska kommittén föreslår att samernas jakt- och fiskerätt inte skall förvaltas av samerna. Upplåtelser på samernas marker skall fortfarande skötas av staten. En ny utredning föreslås av omfattningen där både statens och samernas rätt behandlas. Kommitténs majoritet befäster därmed synen sedan 1800-talet att samerna inte är kompetenta att förvalta sina egna marker inklusive jakt och fiske.

Vad gäller skogsvårdsstyrelsens roll att bedöma och ta beslut om renskötsel frågor är det tveksamt att rättvisa kan skapas. Skogsvårdsstyrelsen är de facto tillskapad för att främja skogsproduktionen och inte att ta tillvara renskötelsen intressen.

Alla samer föreslås kunna bli medlemmar i den sameby varifrån personens ursprung kan härledas, vilket är ett tecken på ett erkännande av att den samiska rätten hör till det samiska folket. Vad gäller beslutanderätten i den nya samebyn föreslås att renröster skall kunna användas vid beslut om användning av byns betesområde, jakt och fiske, verksamhetsinriktning m.m. Eftersom alternativ inte är utredda är det den lämpligaste lösningen. Det är ett steg i rätt riktning utan att kullkasta den befintliga renskötselorganisationen. Däremot uppstår både krav på och möjligheter för den nya samebyn att driva på en inre förändring där alla samer skall komma i åtnjutande av de samiska rättigheterna.

I övrigt ansluter jag mig i allt väsentligt till reservationen och det särskilda yttrandet från Per Mikael Utsi m.fl.

Särskilt yttrande av Lars Wilhelm Svonni

Kommitténs synsätt om renskötselrättens innehåll strider mot Högsta Domstolens uppfattning (NJA 1981 s 1) och jag kan därför inte biträda förslagen som rör renskötselrätten. Utgångspunkten för kommittén synes vara att rätten är kollektiv utan att beskriva vad som därmed åsyftas. Begreppet ”kollektiv” omnämns första gången i lagstiftningssammanhang i prop 1992/93:32 (dock endast en gång - på sid 88). Inte heller i den propositionen finns några motivuttalanden om vad som avses.

Kommittén föreslår att en mindre grupp av människor (samebymajoritet eller Sametingets majoritet) får besluta om vem som har egendom, dvs. faktisk innehavare av renskötselrätt. Att rätten grundas på urminnes hävd förefaller inte ha bekymrat kommittén.

Till skillnad mot vad som är föreskrivet i gällande rennäringslag föreslår kommittén att egendomen (renskötselrätten) skall tvångsförvaltas av sameby. Det torde inte finnas någon motsvarighet i svensk rätt gällande annan egendom, som kan tvångsförvaltas, utan varje egendomsinnehavare bestämmer själv vem som ges förvaltningsansvaret. I mångt och mycket kan kommitténs förslag därför jämföras med idéer, som var härskande för mer än hundra år sedan. Är kommitténs uppfattning att samer, till skillnad från vad som gäller den övriga befolkningen i landet, skall fråntas förvaltningsansvaret över den egna egendomen?

Skall, i så fall, nästa lagstiftningsåtgärd vara att skapa en ”lag om markägande”? Skall markägarna också, via lagstiftning, tvångsvis ha speciella förvaltare av deras egendom? Skall all egendom, till innehållet, i framtiden vara beskriven och begränsad av lag? Skall det införas ändringar i grundlagen (2 kap. 18 § regeringsformen) också? Vill kommittén införa en ny rättsordning?

Jag delar inte kommitténs uppfattning i den grundläggande delen, renskötselrättens innehåll, varför jag inte har funnit skäl att ta ställning till andra delar av förslaget.

Jag förordar istället lagstiftningsåtgärder som tar sin utgångspunkt från förslagen i Siida-framtidens sameby, som har behandlats av Sametinget och som med smärre justeringar åter skall underställas Sametinget i plenum.

Kommittédirektiv

Bilaga 1

En ny rennäringsspolitik samt en översyn av stödet till rennäringen och samisk kultur, rennäringssadministrationen och rennäringsslagstiftningen, m.m.

Dir.
1997:102

Beslut vid regeringssammanträde den 11 september 1997.

Sammanfattning av uppdraget

En kommitté tillkallas med uppgift att kartlägga och redovisa de stödformer som kommer rennäringen, samerna, samisk kultur och sameskolorna till del samt göra en översyn av rennäringsslagen (1971:437) och rennäringssförordningen (1993:384). Utifrån kartläggningen och översynen skall kommittén

- lämna förslag till en rennäringsspolitik som ger underlag för en ekologiskt, ekonomiskt och kulturellt långsiktigt bärkraftig rennäring, kap. 4
- föreslå hur renskötseln bör organiseras i framtiden, kap. 5.3-5.5
- utreda vilka uppgifter som i fortsättningen bör vara myndighetsuppgifter, kap. 5.2, 5.4, 6.4, 6.8, 7.3-7.5, 9
- granska förhållandet mellan rennäringen och andra areella näringar, kap. 6
- överväga behovet av statligt engagemang i rådgivningen för rennäringen, kap. 8.2
- utreda effekterna av bestämmelserna om högsta tillåtna renantal, kap. 7.3
- utreda hur långa transporter av renar kan undvikas, kap. 8.5
- göra en översyn av bestämmelserna om samefonden. kap. 8.4

Bakgrund

Riksdagen har med anledning av Riksdagens revisorers förslag Stödet till rennäringen (försl. 1996/97:RR4) beslutat att förorda en

översyn av stödet till rennäringen och samisk kultur, rennäring-administrationen och rennäringstagstiftningen (bet. 1996/97:JoU12, rskr. 1996/97:168).

Kommittédirektiven grundar sig på revisorernas förslag och riksdagens beslut.

Tidigare överväganden

Rennäringskommittén

Rennäringskommittén lämnade i december 1983 sitt betänkande Rennäringens ekonomi (SOU 1983:67). I betänkandet tog kommittén upp frågor om grundläggande mål för samhällets insatser för rennäringen samt lämnade förslag till åtgärder för att förbättra rennäringens ekonomi.

Regeringen tog ställning till vissa av kommitténs förslag i 1985 års budgetproposition. Riksdagen godkände de förslag som lades fram i propositionen (prop. 1984/85:100 bil. 11, bet. 1984/85:JoU25, rskr. 1984/85:186).

Samerättsutredningen

Samerättsutredningen lämnade i juni 1989 sitt huvudbetänkande Samerätt och sameting (SOU 1989:41) samt i november 1990 slutbetänkandet Samerätt och samiskt språk (SOU 1990:91).

I betänkandet Samerätt och sameting behandlades frågor om skyddet för rennäringen, inrättandet av ett samiskt folkvalt organ, ett grundlagsstadgande om samerna och behovet av en särskild same-lag.

I betänkandet Samerätt och samiskt språk lade Samerättsutredningen fram förslag som syftar till att stärka det samiska språkets ställning och åtgärder för att ge de s.k. fiskesamerna bättre möjligheter att utöva sin näring.

Regeringen tog ställning till Samerättsutredningens betänkanden i prop. 1992/93:32 om samerna och samisk kultur m.m. I propositionen tog regeringen också ställning till en rapport av Lantbruksstyrelsen om samebyarnas organisation, funktion och ekonomi. Riksdagen godkände med vissa smärre avvikelser förslagen i propositionen (bet. 1992/93:BoU8, rskr. 1992/93:115).

Miljövårdsberedningen

Miljövårdsberedningen lämnade i oktober 1995 betänkandet Hållbar utveckling i landets fjällområden (SOU 1995:100) med förslag som bl.a. rörde rennäringen.

Regeringen tog ställning till förslagen i prop. 1995/96:226 om hållbar utveckling i landets fjällområden. Bl.a. föreslogs att ett miljömål skulle införas i rennärlingslagen (1971:437). Riksdagen godkände vad regeringen förordade om rennäringen (bet. 1996/97:JoU5, rskr. 1996/97:63).

Uppdraget

Kommittén skall göra en översyn av stödet till rennäringen och samisk kultur, rennärlingsadministrationen och rennärlingslagstiftningen. De förslag som lämnas av kommittén skall sammantaget rymmas inom ramen för de stöd som kommer rennäringen, samerna och samisk kultur till del. Omprioriteringar mellan verksamheter skall övervägas.

Allmänna utgångspunkter

Samerna har enligt 1 kap. 2 § fjärde stycket regeringsformen ett grundlagsskydd i egenskap av etnisk minoritet. Riksdagen har tidigare uttalat att samerna i Sverige är en etnisk minoritet som i egenskap av ursprunglig befolkning i sitt eget land intar en särskild ställning (prop. 1976/77:80, bet. 1976/77:KrU43, rskr. 1976/77:289). Denna grundsyn innebär att staten vid uppbyggnaden av samhällets stöd till samekulturen skall ge utrymme även för andra bedömningar än de som kan göras beträffande övriga minoritetsgrupper i det svenska samhället.

Ny rennärlingspolitik

Rennärlingen är en viktig del av det samiska kulturarvet. Staten har ett övergripande ansvar för att rennärlingen kan fortleva som en del av det arvet. Samerna som urbefolkning bör samtidigt tillförsäkras större självbestämmande. I enlighet med moderna förvaltningsprinciper bör staten i ökad grad låta principerna om bl.a. mål- och resultatstyrning, avreglering och delegering omfatta rennärlingen. Staten bör formulera och följa upp mål för verksamheten samt ställa upp de restriktioner som krävs till skydd för miljön och för att nä-

ringen skall kunna leva jämsides med andra brukare i området. Ett exempel på detta är det nyligen införda miljömålet i 65 a § rennärlingslagen och möjligheten enligt samma paragraf för regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om den hänsyn som skall tas till naturvårdens och kulturmiljövårdens intressen vid renskötelsns utövande. Härutöver bör staten så långt möjligt överlåta åt näringsutövarna själva att utforma verksamheten.

En effektiviserad rennärling kommer lätt i konflikt med andra mål av överordnat slag. Ett exempel på detta är att en högt mekaniserad renskötisel innebär påfrestningar på naturen och ökar risken för konflikter med andra brukare inom det samiska bosättningsområdet. Den innebär även ett hot mot den samiska kulturen. Det finns därför skäl att ha ett vidare synsätt på rennärlingen än ett strikt rationaliserings- och effektiviseringstänkande.

Kommittén skall mot denna bakgrund lämna förslag till en rennärlingspolitik som ger förutsättningar för en ekologiskt, ekonomiskt och kulturellt långsiktigt hållbar rennärling. kap. 4

Stödet till rennärlingen

Kommittén skall kartlägga och redovisa de stöd som kommer rennärlingen och samerna till del, såväl de nationella som de från EU. kap. 8.1

En översyn skall ske av möjligheterna att samordna, effektivisera kap. 8.2

och förenkla stödsystemen. En utgångspunkt skall vara att moderna förvaltningsprinciper med mål- och resultatstyrning, avreglering och delegering tillämpas i stödgivningen. Kommittén skall därvid överväga om förordningen (1986:255) om pristillägg på renkött kan upphävas och om förordningen (1994:246) om ersättning för vissa merkostnader och förluster med anledning av Tjernobylyolyckan kan upphävas för rennärlingen. En annan utgångspunkt skall vara att bidragen till rennärlingen och samerna anvisas på så få anslag som möjligt. Kommittén skall överväga om ansvaret för stödgivningen kan överlåtas åt Sametinget. kap. 8.4

Kommittén skall se om det är lämpligt att beslut om användningen och förvaltningen av samefondens medel överlämnas till Sametinget.

Stödet till samisk kultur

Kommittén skall kartlägga och redovisa de stöd som kommer samerna och samisk kultur till del. De stöd som är aktuella är främst kap. 8.1

anslagen till Sametinget, samisk kultur och sameskolorna, men även andra stöd till samisk kultur som ligger utanför statsbudgeten, såsom stöd från EU-program och från Vattenfall.

kap. 8.3

En översyn skall ske av möjligheterna att samordna och förenkla stödsystemen. En utgångspunkt skall vara att moderna förvaltningsprinciper med mål- och resultatstyrning, avreglering och delegering tillämpas i stödgivningen.

kap. 8.2

Anslaget till Sametinget under utgiftsområde 1 är ett ramanslag som avser både myndighetsdelen och den folkvalda delen av Sametinget. Anslaget hör till Jordbruksdepartementets verksamhetsområde. Anslaget till samisk kultur är ett ramanslag under utgiftsområde 17 med beteckningen Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete. Anslagsposten disponeras av Sametinget och går företrädesvis till samiska organisationer, projekt och forskning. Anslaget hör till Kulturdepartementets verksamhetsområde. Anslaget A 9 Sameskola är även det ett ramanslag, men som hör till Utbildningsdepartementets verksamhetsområde. Anslaget disponeras av Sameskolstyrelsen. Sameskolorna skall ge samers barn en utbildning med samisk inriktning som i övrigt motsvarar utbildningen t.o.m. årskurs 6 i grundskolan. Sameskolstyrelsen är ansvarig myndighet för sameskolorna. Styrelsen tillsätts av Sametinget. Sameskolstyrelsen skall också stödja en integrerad samisk undervisning i grundskolan samt främja utveckling och produktion av läromedel för samisk undervisning.

Kommittén skall se över den statliga bidragsgivningen till sameskolan med föresatsen att verksamheten skall ha bibehållen kvalitet och oförändrad medelstildelning.

kap. 8.1.3

Rennäringsadministrationen

Statens jordbruksverk är central förvaltningsmyndighet för rennäringsfrågor. Länsstyrelserna i de tre nordligaste länen samordnar rennäringsfrågor på länsnivå, förvaltar statens mark ovanför odlingsgränsen och på renbetesfjällen, bedriver rådgivning och administrerar byggande och underhåll av vissa tekniska anläggningar för renskötsel.

Kommittén skall utreda vilka uppgifter som i fortsättningen bör vara myndighetsuppgifter när det gäller rennäringen. En utgångspunkt skall vara att den statliga rennäringsadministrationen i möjligaste mån förenklas och att utgifterna för den minskas. Utgångspunkten för kommitténs överväganden skall vara att de myndighetsuppgifter som avser förhållandet mellan rennäringen och andra

kap. 5.2, 5.4, 6
7.3-7.5, 9

användare av marken liksom förvaltningen av statens mark ovanför odlingsgränsen och på renbetesfjällen blir kvar hos Statens fastighetsverk och länsstyrelsen. Det bör övervägas om de kvarvarande regionala uppgifterna kan skötas av en av länsstyrelserna i renskötsellänen. När det gäller övriga myndighetsuppgifter skall kommittén överväga om dessa kan tas över av Sametinget. Kommittén skall överväga om rådgivningen i rennärlingsfrågor kan bli en uppgift som närlingen själv svarar för.

Rennärlingslagstiftningen

Bestämmelser om rennärlingen finns huvudsakligen i rennärlingslagen (1971:437) och rennärlingsförordningen (1993:384). Kommittén skall göra en förutsättningslös översyn av rennärlingslagen och rennärlingsförordningen. Utgångspunkten skall vara att förenkla regelsystemet i enlighet med moderna förvaltningsprinciper och att beslutanderätten så långt möjligt delegeras. Bestämmelser behövs i fråga om rennärlingens rättigheter och skyldigheter för att minimera konflikterna mellan rennärlingen och andra markanvändare i renskötselområdet. Dessutom behövs bestämmelser till skydd för miljön och andra allmänna intressen. Detaljbestämmelser därutöver skall så långt möjligt undvikas. Kommittén skall även överväga i vad mån frågor om rennärlingens inre förhållanden i framtiden behöver regleras av rennärlingslagstiftningen.

kap. 6

kap. 4.4.3, 7.3

kap. 5.3-5.5

Förhållandet mellan rennärlingen och andra areella närlingar skall omfattas av översynen. Effekterna av de skärpta bestämmelserna om högsta tillåtna renantal m.m. som infördes i rennärlingslagen den 1 juli 1993 skall också utvärderas. Riksdagen tog år 1992 ställning till ett antal förslag i prop. 1992/93:32 om samerna och samisk kultur m.m. såvitt gäller rennärlingens rättigheter och skyldigheter. Översynen i de delar som behandlades av riksdagen år 1992 kan därför ske översiktligt.

kap. 6

kap. 7.3

En sameby är en juridisk person som enligt 9 § rennärlingslagen har till ändamål att för medlemmarnas bästa ombesörja renskötseln inom samebyns betesområde. I rennärlingslagen finns närmare 40 paragrafer om samebyn, dess ändamål, medlemmar, stadgar, ekonomiska förhållanden, styrelse och stämma. Av hänsyn till andra markanvändare krävs även i fortsättningen att antalet renar inom ett område inte är högre än vad myndigheterna fastställt. Det är emellertid inte givet att renskötseln inom ett område behöver organiseras i samma form som i dag.

En sameby får inte bedriva annan ekonomisk verksamhet än ren-

skötsel. Med vissa undantag är enligt 11 och 12 §§ rennäringslagen endast den som deltar i renskötseln medlem i en sameby. Både näringspolitiska och sysselsättningspolitiska skäl talar för att det nuvarande förbudet mot att bedriva annan verksamhet än renskötsel tas bort. En utvidgning av verksamhetsområdet kan ge förbättrade förutsättningar för att samerna skall kunna överleva som ett folk med egen näring och kultur samt eget språk. Detta skall dock ske med beaktande av att subventioner inte snedvrider de lokala konkurrensförutsättningarna.

Kommittén skall mot denna bakgrund överväga hur renskötseln bör organiseras i framtiden. Utgångspunkten skall vara att samerna ges möjlighet att i större utsträckning än i dag bestämma organisationsform för rennärigen och organisationens verksamhetsområde.

kap. 5.3-5.5

I rennäringslagen finns ett tiotal paragrafer om renmärken. En ren som förs på bete skall vara märkt i öronen med renmärke som länsstyrelsen registrerat för renens ägare. Kommittén skall överväga om det längre finns anledning att alls reglera frågor om renmärken i rennäringslagstiftningen. Finner kommittén att frågan om renmärken bör vara en myndighetsuppgift skall kommittén överväga om handläggningen kan skötas av Sametinget.

kap. 7.5.5

Transport av renar

I Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 1996:105) om transport av levande djur finns bestämmelser om bl.a. transport av renar. Enligt 6 § förordningen (1980:803) om regionalpolitiskt transportstöd kan bidrag lämnas bl.a. för transport av levande renar.

Kommittén skall utreda hur långa transporter av renar kan undvikas. Ett alternativ som därvid skall övervägas är att inte lämna bidrag för transport av levande renar.

kap. 8.5

Övrigt

Kommittén bör uppmärksamma vad man i Finland och Norge gjort eller planerar att göra för samerna som ursprungsbefolkning.

För utredningsarbetet gäller regeringens direktiv till samtliga kommittéer och särskilda utredare om redovisning av regionalpolitiska konsekvenser (dir. 1992:50), om prövning av offentliga åtaganden (dir. 1994:23), om redovisning av jämställdhetspolitiska konsekvenser (dir. 1994:124) och om det brottsförebyggande arbetet (1996:49).

Kommittén skall hålla berörda centrala arbetstagarorganisationer informerade om sitt arbete och ge dem tillfälle att framföra synpunkter.

Kommittén skall vidare samråda med berörda myndigheter och intresseorganisationer.

Redovisning av uppdraget

Kommittén skall redovisa sitt uppdrag senast vid utgången av år 1999.

(Jordbruksdepartementet)

Rennäringslagen (1971:437) och motsvarande bestämmelser i förslaget

Om en bestämmelse i förslaget skiljer sig i sak från en bestämmelse i rennäringslagen har det markerats i tabellen med ”motsvaras av”. Saknas den anmärkningen innebär det att förslagets bestämmelse är i sak oförändrad även om ordalydelsen kan ha ändrats av redaktionella skäl. När förslagets bestämmelse hänvisar till bestämmelser i lagen om ekonomiska föreningar har de aktuella bestämmelserna i den lagen anmärkts inom parentes.

Rennäringslagen (1971:437)   Förslaget

1 § första stycket	1 kap. 1 § första stycket lagen om renskötselrätt
1 § andra stycket	motsvaras av 1 kap. 1 § andra stycket lagen om renskötselrätt.
1 § tredje stycket	1 kap. 1 § tredje stycket andra meningen lagen om renskötselrätt
3 §	1 kap. 3 § lagen om renskötselrätt
4 §	motsvaras av 2 kap. 3 § lagen om renskötselrätt
5 §	2 kap. 4 § lagen om renskötselrätt
6 § första stycket	motsvaras av 1 kap. 1 § tredje stycket första meningen lagen om renskötselrätt
6 § andra och tredje stycket	1 kap. 4 § första och andra stycket lagen om renskötselrätt
7 § första stycket	motsvaras av 2 kap. 2 § första stycket lagen om renskötselrätt
7 § andra stycket	motsvaras av 2 kap. 1 § lagen om renskötselrätt
8 §	1 kap. 4 § tredje stycket lagen om renskötselrätt

Rennäringslagen (1971:437)   Förslaget

9 § första stycket	motsvaras av 6 kap. 1 § första stycket lagen om renskötselrätt
9 § andra stycket	saknar motsvarighet
9 § tredje stycket	saknar motsvarighet
10 § första stycket	6 kap. 2 § andra stycket lagen om renskötselrätt
10 § andra stycket	saknar motsvarighet
11 §	motsvarar 6 kap. 14 § första stycket lagen om renskötselrätt
12 §	saknar motsvarighet
13 §	saknar motsvarighet
14 §	motsvaras av 6 kap. 15 § första stycket lagen om renskötselrätt
15 § första stycket	1 kap. 2 § och 5 § första stycket lagen om renskötselrätt
15 § andra stycket	17 § lag om bedrivande av rennärning
15 § tredje och fjärde stycket	18 § lagen om bedrivande av rennärning
16 §	1 kap. 2 § och 7 § lagen om renskötselrätt
17 § första stycket	1 kap. 2 § och 8 § första och andra styckena lagen om renskötselrätt
17 § andra stycket	saknar motsvarighet
17 § tredje stycket	1 kap. 8 § tredje stycket lagen om renskötselrätt
17 § fjärde stycket	1 kap. 8 § fjärde stycket lagen om renskötselrätt
18 §	1 kap. 2 och 9 §§ lagen om renskötselrätt
19 §	1 kap. 2 och 10 §§ lagen om renskötselrätt
20 §	1 kap. 2 och 6 §§ lagen om renskötselrätt
21 §	1 kap. 11 § första och andra stycket lagen om renskötselrätt
22 §	18 § lagen om bedrivande av rennärning

Rennäringslagen (1971:437)   Förslaget

23 §	1 kap. 2 och 12 §§ lagen om renskötselrätt
24 §	saknar motsvarighet
25 §	1 kap. 2 och 13 §§ lagen om renskötselrätt
26 §	4 kap. 1 § lagen om renskötselrätt
27 §	4 kap. 2 § lagen om renskötselrätt
28 § första stycket	4 kap. 3 § första stycket lagen om renskötselrätt
28 § andra stycket	motsvaras av 4 kap. 3 § andra stycket lagen om renskötselrätt
29 §	4 kap. 4 § lagen om renskötselrätt
30 § första stycket	motsvaras av 3 kap. 2 § lagen om renskötselrätt
30 § andra stycket	3 kap. 3 § lagen om renskötselrätt
31 §	5 kap. 1 § lagen om renskötselrätt
32 §	motsvaras av 5 kap. 2 § lagen om renskötselrätt
33 §	5 kap. 3 § lagen om renskötselrätt
34 §	motsvaras av 5 kap. 4 § första och andra stycket lagen om renskötselrätt
35 §	saknar motsvarighet
36 §	saknar motsvarighet
37 §	saknar motsvarighet
38 § första stycket	motsvaras delvis av 6 kap. 5 § första stycket lagen om renskötselrätt
38 § andra stycket	motsvaras av 6 kap. 12 § lagen om renskötselrätt
39 § första stycket	motsvaras dels av 6 kap. 13 § första stycket, dels av 6 kap. 30 § första stycket lagen om renskötselrätt
39 § andra stycket	motsvaras av 6 kap. 30 § tredje stycket lagen om renskötselrätt (15 kap. 4 § FL)

Rennäringslagen (1971:437)   Förslaget

39 § tredje stycket	motsvaras av 6 kap. 13 § andra stycket lagen om renskötselrätt
40 §	saknar motsvarighet
41 §	saknar motsvarighet
42 §	saknar motsvarighet
43 §	saknar motsvarighet
44 §	saknar motsvarighet
45 §	saknar motsvarighet
46 §	saknar motsvarighet
47 §	saknar motsvarighet
48 § första stycket	motsvaras av 6 kap. 20 § lagen om renskötselrätt (6 kap. 1 § första stycket FL)
48 § andra stycket	motsvaras av 6 kap. 20 § lagen om renskötselrätt (6 kap. 6 § FL)
48 § tredje stycket	motsvaras av 6 kap. 20 § lagen om renskötselrätt (6 kap. 11 och 12 §§ FL)
49 § första stycket	motsvaras av 6 kap. 20 § lagen om renskötselrätt (6 kap. 1 § första och andra stycket och 4 § FL)
49 § andra stycket	motsvaras av 6 kap. 20 § lagen om renskötselrätt (6 kap. 2 § andra stycket FL)
49 § tredje stycket	motsvaras av 6 kap. 20 § lagen om renskötselrätt (6 kap. 15 § FL)
50 §	motsvaras av 6 kap. 21 § lagen om renskötselrätt
51 § första stycket	motsvaras av 6 kap. 20 § lagen om renskötselrätt (6 kap. 8 § andra stycket och 9 § andra stycket FL)
51 § andra stycket	motsvaras av 6 kap. 20 § lagen om renskötselrätt (6 kap. 10 § FL)
52 § första stycket	saknar motsvarighet
52 § andra stycket	motsvaras av 6 kap. 20 § lagen om renskötselrätt (6 kap. 11 § andra stycket och 15 § FL)

Rennäringslagen (1971:437)   Förslaget

53 §	saknar motsvarighet. Bokföringslagen (1999:1078) gäller
54 §	motsvaras delvis av 6 kap. 23 § lagen om renskötselrätt (8 kap. 11 § FL)
55 § första stycket	motsvaras av 6 kap. 23 § lagen om renskötselrätt (8 kap. 1 § första stycket och 10 § FL)
55 § andra stycket	saknar motsvarighet
56 §	motsvaras av 6 kap. 23 § lagen om renskötselrätt (8 kap. 13 § FL)
57 §	motsvaras av 6 kap. 23 § lagen om renskötselrätt (8 kap. 13 § första stycket FL)
58 § första stycket	6 kap. 22 § första stycket lagen om renskötselrätt
58 § andra stycket	saknar motsvarighet
58 § tredje stycket	motsvaras av 6 kap. 22 § andra stycket lagen om renskötselrätt (7 kap. 3 § FL)
59 § 1 och 2	motsvaras av 6 kap. 22 § tredje stycket lagen om renskötselrätt
59 § 3	motsvaras av 6 kap. 22 § andra stycket lagen om renskötselrätt (7 kap. 2 § FL)
59 § 4	6 kap. 22 § fjärde stycket lagen om renskötselrätt
59 § 5-7	motsvaras av 6 kap. 22 § andra stycket lagen om renskötselrätt (7 kap. 13-15 §§ FL)
60 § första stycket	motsvaras av 6 kap. 22 § andra stycket lagen om renskötselrätt (7 kap. 10 § första stycket FL)
60 § andra stycket	motsvaras av 6 kap. 22 § andra stycket lagen om renskötselrätt (7 kap. 10 § andra stycket FL)

Rennäringslagen (1971:437)   Förslaget

60 § tredje stycket	motsvaras av 6 kap. 22 § andra stycket lagen om renskötselrätt (7 kap. 10 § tredje stycket FL)
61 § första stycket	motsvaras av 6 kap. 22 § andra stycket lagen om renskötselrätt (7 kap. 4 § andra stycket FL)
61 § andra stycket	motsvaras av 6 kap. 22 § andra stycket lagen om renskötselrätt (7 kap. 8 § fjärde stycket FL)
62 § första stycket	motsvaras av 6 kap. 22 § andra stycket lagen om renskötselrätt (7 kap. 7 § första meningen FL)
62 § andra - fjärde stycket	motsvaras av 6 kap. 22 § andra stycket lagen om renskötselrätt (7 kap. 5 § FL)
62 § femte stycket	motsvaras av 6 kap. 22 § andra stycket lagen om renskötselrätt (7 kap. 7 § andra meningen FL)
63 §	motsvaras av 6 kap. 22 § andra stycket lagen om renskötselrätt (7 kap. 8 § andra och tredje stycket FL)
64 §	motsvaras av 6 kap. 28 § lagen om renskötselrätt (13 kap. FL)
65 §	motsvaras av 3 § lagen om bedrivande av rennärning
65 a § första stycket	motsvaras av 1 § lagen om bedrivande av rennärning
65 a § andra stycket	motsvaras av 2 § lagen om bedrivande av rennärning
65 a § tredje - femte stycket	motsvaras av 18 § lagen om bedrivande av rennärning
66 § första stycket	7 § lagen om bedrivande av rennärning
66 § andra stycket	saknar motsvarighet
66 § tredje stycket	motsvaras av 18 § lagen om bedrivande av rennärning

Rennäringslagen (1971:437)   Förslaget

66 a §	7 § lagen om bedrivande av rennär- ring
67 §	saknar motsvarighet
68 § första stycket första me- ningen, andra och tredje styckena	motsvaras av 8 § lagen om bedri- vande av rennärning
68 § första stycket andra me- ningen	saknar motsvarighet
68 § fjärde stycket	motsvarar 9 § lagen om bedrivande av rennärning
68 § femte stycket	motsvarar 18 § lagen om bedrivande av rennärning
69 §	saknar motsvarighet
70 §	10 § lagen om bedrivande av ren- närning
71 §	motsvarar 3 § jmf med 18 § lagen om bedrivande av rennärning
72 §	saknar motsvarighet
73 § första stycket	motsvaras av 5 § första stycket la- gen om bedrivande av rennärning
73 § andra stycket	motsvaras av 5 § fjärde stycket la- gen om bedrivande av rennärning
73 § tredje stycket	saknar motsvarighet
74 § första stycket	motsvaras av 6 § första stycket la- gen om bedrivande av rennärning
74 § andra stycket	saknar motsvarighet
75 §	saknar motsvarighet
76 §	saknar motsvarighet
77 § första stycket	motsvaras av 6 § andra stycket la- gen om bedrivande av rennärning
77 § andra stycket	saknar motsvarighet
78 §	saknar motsvarighet
79 § första stycket 1, 3 och 4 samt andra stycket	saknar motsvarighet
79 § första stycket 2	motsvaras av 6 § tredje stycket la- gen om bedrivande av rennärning
80 § första stycket	motsvaras av 6 § fjärde stycket la- gen om bedrivande av rennärning

Rennäringslagen (1971:437)   Förslaget

80 § andra och tredje stycket	saknar motsvarighet
81 §	saknar motsvarighet
82 §	saknar motsvarighet
83 §	saknar motsvarighet
84 § första stycket	motsvaras av 5 § andra stycket lagen om bedrivande av rennärning
84 § andra stycket	motsvaras av 5 § tredje stycket lagen om bedrivande av rennärning
85 §	motsvaras av 11 § lagen om bedrivande av rennärning
86 §	saknar motsvarighet
87 §	12 § lagen om bedrivande av rennärning
88 §	motsvaras av 13 § lagen om bedrivande av rennärning
89 §	motsvaras av 14 § lagen om bedrivande av rennärning
90 §	3 kap. 5 § lagen om renskötselrätt
91 §	3 kap. 4 § lagen om renskötselrätt
92 §	3 kap. 7 § lagen om renskötselrätt
93 §	3 kap. 4 § lagen om renskötselrätt
94 § 1-3 och 9	7 kap 1 § lagen om renskötselrätt
94 § 4	19 § lagen om bedrivande av rennärning
94 § 5-8	saknar motsvarighet
95 §	saknar motsvarighet
96 §	motsvaras av 15 § lagen om bedrivande av rennärning
97 §	motsvaras av 6 kap. 22 § andra stycket lagen om renskötselrätt (7 kap. 17 § FL)
99§	motsvaras av 20 § lagen om bedrivande av rennärning och 7 kap. 3 § första och andra stycket lagen om renskötselrätt
100 §	22 § lagen om bedrivande av rennärning och 7 kap 5 § lagen om renskötselrätt

Rennäringslagen (1971:437)   Förslaget

101 §	motsvaras av 21 § lagen om bedrivande av rennäring och 7 kap 4 § lagen om renskötselrätt
102 § första stycket	7 kap 5 § lagen om renskötselrätt
102 § andra stycket	saknar motsvarighet

Förslagen och motsvarande bestämmelser i rennäringslagen (1971:437)

1.1 Lag om renskötselrätt

Om en bestämmelse i förslaget skiljer sig i sak från en bestämmelse i rennäringslagen har det markerats i tabellen med "motsvarar". Saknas den anmärkningen innebär det att förslagens bestämmelse är i sak oförändrad även om ordalydelsen kan ha ändrats av redaktionella skäl.

Lag om renskötselrätt

Rennäringslagen

1 kap.

1 § första stycket	1 § första stycket
1 § andra stycket första mening- en	1 § andra stycket
1 § andra stycket andra mening- en	saknar motsvarighet
1 § tredje stycket första mening- en	motsvarar 6 § första stycket
1 § tredje stycket andra mening- en	1 § tredje stycket
1 § fjärde stycket	saknar motsvarighet
2 § första punkten	15 § första stycket, 20 §
2 § andra punkten	16 § första och andra stycket
2 § tredje punkten	17 § första stycket, 18 och 19 §§
2 § fjärde punkten	23 §
2 § femte punkten	25 §
3 §	3 §
4 § första och andra stycket	6 § andra och tredje stycket
4 § tredje stycket	8 §
4 § fjärde stycket	saknar motsvarighet

Lag om renskötselrätt**Rennäringslagen**

5 § första stycket	15 § första stycket
5 § andra stycket	saknar motsvarighet
6 §	20 §
7 §	16 §
8 §	17 § första, tredje och fjärde stycket
9 §	18 §
10 §	19 §
11 § första och andra stycket	21 §
11 § tredje stycket	saknar motsvarighet
12 §	23 §
13 § första - fjärde stycket	25 §
13 § femte stycket	saknar motsvarighet

2 kap

1 §	motsvarar 7 § andra stycket
2 § första stycket	motsvarar 7 § första stycket
2 § andra och tredje stycket	saknar motsvarighet
3 §	motsvarar 4 §
4 §	5 §

3 kap.

1 §	saknar motsvarighet
2 § första och andra stycket	motsvarar 30 § första stycket
2 § tredje stycket	saknar motsvarighet
3 §	30 § andra stycket
4 §	93 §
5 §	90 §
6 §	91 §
7 §	92 §

4 kap.

1 §	26 §
2 §	27 §
3 § första stycket	28 § första stycket
3 § andra stycket	motsvarar 28 § andra stycket
4 §	29 §

5 kap.

1 §	31 §
2 §	motsvarar 32 §
3 §	33 §

Lag om renskötselrätt**Rennäringslagen**

4 § första och andra stycket	motsvarar 34 §
4 § tredje stycket	saknar motsvarighet
5 §	saknar motsvarighet

6 kap.

1 § första stycket	motsvarar 9 § första stycket
1 § andra stycket	saknar motsvarighet
2 §	10 § första stycket
3 §	saknar motsvarighet
4 §	saknar motsvarighet
5 - 11 §§	saknar motsvarighet
12 §	motsvarar 38 § andra stycket
13 § första och andra stycket	39 § första och tredje stycket
13 § tredje stycket	saknar motsvarighet
14 § första stycket	motsvarar 11 §
14 § andra och tredje stycket	saknar motsvarighet
15 §	saknar motsvarighet
16 §	saknar motsvarighet
17 §	saknar motsvarighet
18 §	saknar motsvarighet
19 §	saknar motsvarighet
20 §	motsvarar 48, 49, 51 och 52 §§
21 §	motsvarar 50 §
22 § första stycket	58 § första stycket
22 § andra stycket	motsvarar 58 § tredje stycket, 59 § 3, 5-7, 60 - 63 §§
22 § tredje och fjärde stycket	motsvarar 59 § 1, 2 och 4
23 §	motsvarar 54, 55 första stycket, 56 och 57 §§
24 §	saknar motsvarighet
25 §	saknar motsvarighet
26 §	saknar motsvarighet
27 §	saknar motsvarighet
28 §	motsvarar 64 §
29 §	saknar motsvarighet
30 § första och tredje stycket	motsvarar 39 § första och andra stycket
30 andra, fjärde och femte styckena	saknar motsvarighet

Lag om renskötselrätt**Rennäringslagen**

31 §	saknar motsvarighet
<i>7 kap.</i>	
1 § 1 - 3	94 § 1 - 3
1 § 4	94 § 9
2 §	saknar motsvarighet
3 § första och andra stycket	delvis 99§
3 § tredje stycket	saknar motsvarighet
4 §	motsvarar 101 §
5 §	102 § första stycket
6 §	100 §

1.2 Lag om bedrivande av rennärning

Om en bestämmelse i förslaget skiljer sig i sak från en bestämmelse i rennäringslagen har det markerats i tabellen med ”motsvarar”. Saknas den anmärkningen innebär det att förslagets bestämmelse är i sak oförändrad även om ordalydelsen kan ha ändrats av redaktionella skäl.

Lag om bedrivande rennärning**Rennäringslagen**

1 §	motsvarar 65 a § första stycket
2 §	65 a § andra stycket
3 §	motsvarar 65 §
4 §	saknar motsvarighet
5 § första stycket	motsvarar 73 § första stycket
5 § andra och tredje stycket	motsvarar 84 §
5 § fjärde stycket	motsvarar 73 § andra stycket
6 § första stycket	motsvarar 74 § första stycket
6 § andra stycket	motsvarar 77 § första stycket
6 § tredje stycket	motsvarar 79 § första stycket
6 § fjärde stycket	motsvarar 80 § första stycket
7 § första stycket	66 § första stycket
7 § andra och tredje stycket	66 a §
8 § första stycket	68 § första stycket första meningen
8 § andra och tredje stycket	motsvarar 68 § andra och tredje stycket

Lag om bedrivande rennärning**Rennäringslagen**

9 § första stycket	motsvarar 68 § fjärde stycket, 12 och 13 §§ rennäringsförordningen
9 § andra stycket	motsvarar 68 § fjärde stycket
10 §	70 §
11 § första stycket	motsvarar 85 § första stycket
11 § andra och tredje stycket	85 § andra och tredje stycket
12 §	87 §
13 §	motsvarar 88 §
14 §	89 § fjärde stycket
15 §	motsvarar 96 §
16 §	saknar motsvarighet
17 §	motsvarar 15 § andra stycket
18 §	motsvarar 15 § tredje och fjärde stycket, 22 §, 65 a § tredje - femte stycket, 66 § tredje stycket, 68 § femte stycket, 71 §
19 §	94 § 4
20 §	motsvarar 99 §
21 §	100 §
22 §	motsvarar 101 §

Bilaga 4

Skogsbruk och lavbete

För att belysa hur skogsbruket har påverkat och påverkar tillgången på marklav och trädlav som kan användas som vinterbete för renar har Rennäringspolitiska kommittén beställt statistiskt material från Riksskogstaxeringen Renskötselområdet definierades i beställningen som omfattande Norrbottens län, Västerbottens län samt större delarna av Jämtlands län, delar av Härjedalen och norra Dalarna. Följande frågor har ställts till Riksskogstaxeringen,

- 1) Hur stor andel av marken inom renskötselområdet är produktiv skogsmark?
- 2) Hur stor andel av den produktiva skogsmarken är lavmark? När det gäller denna fråga vill vi ha ett differentierat svar med uppgifter om andel produktiv skogsmark som är lavrik typ, respektive lavtyp. Finns det något samband mellan hur mycket lav det finns och ålder på skogen?
- 3) Hur stor andel av skogen inom renskötselområdet är hänglavbärande? (Om man utgår från att detta gäller barrskog som är 120 år eller äldre)? Hur stor del av den hänglavbärande skogen är undantagen från skogsbruk till följd av att marken är skyddad som naturreservat, nationalpark eller liknande?
- 4) Hur stor andel av den produktiva skogsmarken med hänglavvegetation avverkas årligen ?
- 5) Hur stor andel av den produktiva skogsmarken på lavmark avverkas årligen?
- 6) Hur stor andel av den produktiva skogsmarken på lavmark är plantskog yngre än 20 år?

7) Vilka avverkningsmetoder används på lavmark? (Andel kalavverkningar andel andra avverkningsmetoder)

8) Hur stor andel av den skog som avverkas på lavmark markbereds?

9) Vilka typer av markberedning rör det sig om? (Andel hyggesharvning, högläggning, bränning. Andel mer skonsamma markberedningsmetoder)?

10) Hur stor andel av lavmarken är idag planterad med contortatall eller lärkträd?

11) Hur många kilometer skogsbilvägar finns inom renskötseområdet idag? Hur stor andel av det totala vägnätet (allmänna vägar och skogsbilvägar) utgör skogsbilvägarna idag?

12) Hur är situationen idag när det gäller fråga 1-11 jämfört med hur det såg ut på 1950-talet?

Vi vill ha resultaten såväl länsvis som för hela området och för följande ägarkategorier, 1) Statens fastighetsverk, Sveaskog och Assi domän, 2) Övriga storskogsägare, 3) Privata mindre skogsägare och Allmänningsskogarna.

Nedan följer svaren baserade på data från Riksskogstaxeringen.

Utredning om renbetesförhållanden med data från Riksskogstaxeringen

Utredningen rör i första hand förhållanden och åtgärder baserade på Riksskogstaxeringen (RT) för perioden 1995-99. I några fall har även data från 1953-55 kunnat användas för att se eventuella förändringar över tiden. RT är en stickprovsinventering med ett relativt glest, årligt stickprov över hela landet. Normalt används fem års data för att få en tillräcklig noggrannhet på länsnivå.

I data av denna typ förekommer stickprovfel och mätfel. Stickprovfelen härör av att inte hela populationen (här skogsmark inom renskötseområdet) undersöks, utan bara en liten del av den. Felen kan bli mycket stora om dataunderlaget är litet. Därför är enskilda uppgifter för ägargrupper, åldersklasser osv. – särskilt inom renskötseområdet i W län – mycket osäkra. De slutsatser som dras nedan, baseras dock på relativt säkra resultat av beräkningarna.

Mätfelen härur av rena mätfel och variationer i bedömningar. Ett exempel är bottenskiktstypen, som klassas utifrån olika artgruppers andel av bottenskiktets täckning inom en provyta med 10 m:s radie. Vid jämförelser mellan olika perioder, som här mellan 1953–57 och 1995–99, tillkommer problem med olika definitioner och tillämpning av instruktionen. Därför måste jämförelsen av andelen lavrik skogsmark mellan de två perioderna anses osäker.

Ett ytterligare problem vid jämförelsen mellan perioderna, är att i datat från 1953-57 har inte renskötselområdet kunnat urskiljas exakt. Det har därför approximerats med hela län/länsdelar (BD, AC, Z, Y Ångermanland och W Särna-Idre). Arealer, särskilt för Z, Y och W län, bör således jämföras med försiktighet. Andelar av arealer bör dock påverkas marginellt.

Slutsatser

1. Ca 60 % av landarealen exkl. fridlyst mark inom de aktuella länen utgörs av skogsmark (produktion minst 1 m³sk per hektar och år). Denna andel har förändrats obetydligt sedan mitten av 1950-talet.
2. Andel lavmark av all skogsmark.

Definition, bottenskikt

Lavtyp: Minst 50 % av befintligt bottenskikt inom provytan (10 m radie) utgörs av lavar

Lavrik typ: Minst 25 % av befintligt bottenskikt inom provytan (10 m radie) utgörs av lavar

Inom län, %

Län	Lavtyp	Lavrik typ	Lavtyp++lavrik
BD	8,2	9,2	17,4
AC	4,2	5,3	9,5
Z	2,2	3,7	5,9
Y	6,1	7,9	14,0
W	49,4	15,6	65,0
W-BD	6,0	6,8	12,8

Inom ägare, % (lavtyp+lavrik typ)

Ägare	BD	AC	Z	Y	W	W-BD
1	21	15	19	20	57	19
2	15	8	7	15	84	11
3	14	6	3	8	65	9
Alla	17	10	6	14	65	13

Inom åldersklasser, hela landet

	-20 år	21- 40 år	41- 60 år	61- 80 år	81- 100 år	101- 120 år	121 - år	Total
1000 ha	233	307	137	112	70	77	118	1054
%	11,9	22,9	14,6	12, 5	9,1	9,4	7,7	12,8

* Inom länen utgörs 6–65 % av skogsmarksarealen av lavmark, Andelen är minst i Z och störst i W län. I BD, AC och Y län varierar andelen mellan 10 och 17 %. Lavtyp och lavrik typ upptar ungefär lika stor areal, i W län dominerar dock lavtyp.

Jämfört med 1953–57, har andelen lavtyp (som är jämförbar) minskat, särskilt i BD, AC och Z län. I Norrbotten har andelen minskat från 22 till 8 %, i Västerbotten från 9 till 4 och i Jämtland från 11 till 2 %.

* Fastighetsverket och AssiDomän har störst andel lavmarker (ca 20 %), hos övriga storskogsbruket och privata är andelen ca 10 %.

* Andelen lavmarker är något mindre i den äldre skogen, störst inom åldersklassen 21–40 år (ca 23 %), minst i skog äldre än 120 år (ca 8 %). 1953–57 var andelen lavtyp 16 % i skog äldre än 120 år.

* 1953–57 fanns väsentligt större arealer riktigt gammal skog med lavtyp, dvs med ett bottenskikt med minst 50 % lav. Under 90-talet var denna areal ca 120 000 hektar, under 50-talet hela 420 000 hektar (en del av denna areal har dock blivit reservat mellan perioderna).

3. Andel hänglavbärande skog (barrskog äldre än 120 år)

Areal, 1000 ha för olika ägare samt skyddat

Län	Ägare				Skyddat
	1	2	3	Alla	
BD	316	50	236	602	234
AC	119	94	210	423	81
Z	31	153	174	358	58
Y	7	26	5	38	
W	16	4	8	28	13
W-BD	488	328	634	1450	386

Andel av alla skogsmark, %

Län	Ägare			
	1	2	3	Alla
BD	18	14	18	18
AC	13	12	17	15
Z	30	23	23	24
Y	11	14	7	12
W	39	26	45	38
W-BD	17	16	19	18

* Störst areal gammal barrskog i BD och AC län, 602 000 resp. 423 000 ha. Små arealer i Y och W län. "Normal" andel av alla skog är 15–25 %, andelen är störst i Z och W län, 24 resp. 38 %.

Arealen gammal barrskog har minskat betydligt sedan 1950-talet. Då fanns ca 2,5 milj hektar sådan skog inom renskötselområdet.

* Ägare 1 och 3 har störst areal gammal barrskog totalt sett, 488 000 resp. 634 000 ha. Vad gäller andel av all skog för de olika ägarna, är den 15–20 % med små skillnader mellan ägarna.

* I reservat och nationalparker finns 386 000 ha gammal barrskog, vilket motsvarar ca 20 % av all gammal barrskog inom renskötselområdet.

4. Under perioden 1994–98 slutavverkades ca 2 % den gamla barrskogen (hänglavskogen) årligen medan 0,7 % gallrades. Andelen som slutavverkades var oförändrad jämfört med föregående femårsperiod och tidigare förekom knappast gallring i denna typ av skog. Under perioden 1982–86 slutavverkades en större andel, ca 3 % av arealen årligen.

5/7. Under perioden 1994-98 förekom avverkning på endast 0,6 % av skogsmarken med lavvegetation (lavtyp och lavrik typ), varav slutav-

verkning 0,2 % och gallring 0,4 %. Gallring har ökat och slutavverkning minskat jämfört med föregående femårsperioder.

6. Areal skog yngre än 20 år på lavmark (lavtyp+lavrik typ)

1000 hektar

Län	Ägare			
	1	2	3	Alla
BD	65	14	27	106
AC	34	14	24	72
Z	5	18	7	30
Y	5	8	2	15
W	5	2	3	10
W-BD	114	55	64	233

Andel av total areal lavmark, %

Län	Ägare			
	1	2	3	Alla
BD	18	24	15	18
AC	24	21	36	26
Z	28	38	33	34
Y	40	29	41	34
W	21	12	30	21
W-BD	21	26	22	22

* Sett över all lavmark, är andelen skog yngre än 20 år drygt 20 %, andelen är störst hos ägare 2, 26 %. 1953–57 återfanns ca 15% av all lavmark i skog under 20 år.

* Andelen ung skog av all lavmark är störst i Z och Y län, 34 %, lägst i BD län, 18 %.

8/9. Under perioden 1994–98 markbereddes knappt 5 % av slutavverkad areal på lavmarker. Andelen sjönk betydligt jämfört med föregående femårsperioder. Huvuddelen fläckmarkbereddes. Tidigare dominerade harvning (ingen hyggesplogning finns registrerad).

10. Contortatall finns idag på 31 000 hektar lavmark, dvs på knappt 3 % av all lavmark. Andelen är störst hos ägare 2 (storbolag exkl. AssiDomän), 5,7 %, och minst hos småskogsbruket, 1,4 %. Andel con-

tortaskog på lavmark är störst i Z och W län, 10,5 % resp. 8,1 %, och minst i BD och AC län med knappt 2 %.

11. Finns inga uppgifter hos Riksskogstaxeringen om detta.

12. Hyggesstorlek, dvs arealen av slutavverkade områden ("hyggen") har förändrats inom renskötselområdet under den studerade perioden. Andelen av den slutavverkade arealen som återfinns i den största arealklassen, över 20 ha, har minskat betydligt. Detta gäller särskilt i AC och Z län (i tabellen nedan saknas uppgifter för Y och W län pga för lite data).

Andel av hyggesareal inom hyggen med areal över 20 ha, %. Avverkat säsong 1-5.

Län	Tax.period		
	1983-87	1988-92	1995-99
BD	50	42	43
AC	54	41	28
Z	57	50	23
Total	53	45	34

BD

Ägare	Bottenskipt	Beståndsålder							
		-20	-40	-60	-80	-100	-120	121-	Total
Kronan	Lav>50%	18	13	7	9	10	5	38	100
	6<Lav<50%	12	6	5	8	12	9	48	100
	Övriga	9	7	5	10	14	13	43	100
	Total	12	8	6	9	13	10	43	100
AB+Eckl	Lav>50%	9	24	5	14	15	8	25	100
	6<Lav<50%	13	9	7	12	18	11	30	100
	Övriga	7	9	11	18	18	16	21	100
	Total	9	13	9	16	18	13	23	100
Priv+ Ö allm	Lav>50%	14	16	8	13	11	9	30	100
	6<Lav<50%	11	8	11	15	13	11	31	100
	Övriga	9	9	9	14	24	17	18	100
	Total	10	10	9	14	20	15	22	100
Alla	Lav>50%	16	15	7	10	11	6	35	100
	6<Lav<50%	12	7	7	11	13	10	41	100
	Övriga	9	8	7	12	19	15	30	100
	Total	11	9	7	11	16	12	33	100

AC

Ägare	Bottenskipt	Beståndsålder							
		-20	-40	-60	-80	-100	-120	121-	Total
Kronan	Lav>50%	24	20	11	10	9	6	20	100
	6<Lav<50%	11	5	8	13	17	9	35	100
	Övriga	13	7	7	12	18	14	29	100
	Total	14	8	7	12	17	12	29	100
AB+Eckl	Lav>50%	23	18	7	17	13	4	18	100
	6<Lav<50%	11	11	8	19	21	13	16	100
	Övriga	16	9	9	14	17	16	19	100
	Total	16	10	9	15	17	14	19	100
Priv+ Ö allm	Lav>50%	16	17	9	12	20	10	16	100
	6<Lav<50%	11	11	8	16	18	17	18	100
	Övriga	12	10	8	16	21	17	18	100
	Total	12	10	8	16	20	16	18	100
Alla	Lav>50%	21	19	9	12	13	7	18	100
	6<Lav<50%	11	9	8	16	19	13	24	100
	Övriga	13	9	8	14	19	16	21	100
	Total	14	10	8	14	18	14	22	100

Z

Ägare	Bottenskipt	Beståndsålder							Total
		-20	-40	-60	-80	-100	-120	121-	
Kronan	Lav>50%	17	0	21	37	18	6	0	100
	6<Lav<50%	0	13	15	7	19	21	25	100
	Övriga	12	16	9	11	8	17	26	100
	Total	10	15	11	12	10	17	24	100
AB+Eckl	Lav>50%	9	11	10	25	21	10	14	100
	6<Lav<50%	10	5	7	25	24	11	18	100
	Övriga	8	6	9	16	20	17	24	100
	Total	8	6	9	18	21	15	22	100
Priv+ Ö allm	Lav>50%	17	8	8	29	10	8	20	100
	6<Lav<50%	11	6	8	20	24	14	19	100
	Övriga	8	7	11	15	17	19	24	100
	Total	9	7	10	17	18	17	23	100
Alla	Lav>50%	12	10	10	27	17	9	15	100
	6<Lav<50%	10	6	8	21	24	13	19	100
	Övriga	8	7	10	15	18	18	24	100
	Total	9	7	9	17	19	16	22	100

Y Ång

Ägare	Bottenskipt	Beståndsålder							Total
		-20	-40	-60	-80	-100	-120	121-	
Kronan	Lav>50%	8	24	0	19	17	26	7	100
	6<Lav<50%	0	28	16	33	7	12	4	100
	Övriga	6	9	11	18	19	14	24	100
	Total	5	13	10	20	17	15	20	100
AB+Eckl	Lav>50%	17	15	9	18	13	16	12	100
	6<Lav<50%	7	17	16	21	18	13	8	100
	Övriga	8	13	13	21	19	15	11	100
	Total	9	13	13	21	19	15	10	100
Priv+ Ö allm	Lav>50%	12	8	9	27	21	6	17	100
	6<Lav<50%	6	20	16	23	11	11	13	100
	Övriga	8	10	15	25	20	11	11	100
	Total	8	11	15	24	20	11	11	100
Alla	Lav>50%	14	14	8	21	16	15	13	100
	6<Lav<50%	6	20	16	23	14	12	9	100
	Övriga	8	11	14	22	20	13	12	100
	Total	8	12	14	22	19	13	12	100

W S-I

Ägare	Bottenskipt	Beståndsålder							
		-20	-40	-60	-80	-100	-120	121-	Total
Kronan	Lav>50%	12	10	7	10	9	10	42	100
	6<Lav<50%	17	4	2	6	12	9	50	100
	Övriga	4	5	8	12	7	18	46	100
	Total	10	7	6	10	9	13	44	100
AB+Eckl	Lav>50%	29	5	4	0	5	10	48	100
	6<Lav<50%	36	0	0	0	0	26	38	100
	Övriga	13	0	0	17	17	35	18	100
	Total	27	4	3	3	7	15	42	100
Priv+ Ö allm	Lav>50%	10	18	6	10	21	11	25	100
	6<Lav<50%	8	6	5	7	10	24	41	100
	Övriga	14	0	7	6	17	27	30	100
	Total	11	6	6	7	16	22	32	100
Alla	Lav>50%	16	10	6	7	10	10	41	100
	6<Lav<50%	15	4	3	6	10	16	45	100
	Övriga	8	3	7	10	11	22	39	100
	Total	13	6	6	8	10	16	41	100

Total

Ägare	Bottenskipt	Beståndsålder							
		-20	-40	-60	-80	-100	-120	121-	Total
Kronan	Lav>50%	18	14	8	10	10	6	34	100
	6<Lav<50%	11	6	6	10	13	9	43	100
	Övriga	11	7	6	11	15	13	36	100
	Total	12	9	7	10	14	11	37	100
AB+Eckl	Lav>50%	13	15	8	19	17	9	19	100
	6<Lav<50%	10	9	8	21	21	12	18	100
	Övriga	10	8	10	17	19	16	19	100
	Total	11	9	10	17	19	15	19	100
Priv+ Ö allm	Lav>50%	15	14	8	16	13	9	24	100
	6<Lav<50%	11	9	9	17	17	14	23	100
	Övriga	10	9	10	16	21	16	18	100
	Total	10	9	10	17	19	15	20	100
Alla	Lav>50%	16	14	8	14	13	8	28	100
	6<Lav<50%	11	8	8	15	17	12	29	100
	Övriga	10	8	9	15	19	16	23	100
	Total	11	9	9	15	17	14	25	100

**Skogsmarksarealens fördelning på åldersklasser och bottenskiiktstyper
1953-57.
100 Hektar**

BD

Ägare	Bottenskiikt	Beståndsålder							Total
		-20	-40	-60	-80	-100	-120	121-	
Kronan	Lav>50%	910	664	344	432	515	238	1933	5037
	6<Lav<50%	500	239	216	330	482	364	2005	4136
	% Övriga	1034	713	577	1039	1531	1370	4645	10909
	Total	2444	1616	1137	1802	2527	1972	8583	20082
AB+Eckl	Lav>50%	78	214	43	123	137	75	223	892
	6<Lav<50%	84	59	41	76	113	67	185	625
	% Övriga	174	221	251	432	436	379	494	2387
	Total	336	494	335	630	686	521	902	3904
Priv+ Ö allm	Lav>50%	316	363	187	287	249	202	678	2282
	6<Lav<50%	292	195	282	384	338	297	804	2591
	% Övriga	826	791	833	1233	2154	1514	1598	8948
	Total	1434	1349	1302	1905	2740	2013	3079	13822
Alla	Lav>50%	1304	1241	574	843	900	515	2834	8212
	6<Lav<50%	875	493	538	790	933	729	2994	7352
	% Övriga	2034	1725	1661	2704	4120	3262	6737	22244
	Total	4214	3459	2773	4337	5953	4506	12565	37807

AC

Ägare	Bottenskiikt	Beståndsålder							Total
		-20	-40	-60	-80	-100	-120	121-	
Kronan	Lav>50%	273	234	127	116	98	68	230	1146
	6<Lav<50%	201	94	147	238	311	168	625	1784
	% Övriga	910	502	464	855	1238	962	2052	6983
	Total	1384	829	738	1210	1647	1198	2906	9912
AB+Eckl	Lav>50%	152	115	46	112	86	27	116	654
	6<Lav<50%	126	130	91	219	243	145	183	1137
	% Övriga	969	511	564	842	1013	937	1146	5981
	Total	1247	755	701	1173	1341	1109	1445	7771
Priv+ Ö allm	Lav>50%	151	156	80	111	184	97	146	925
	6<Lav<50%	197	201	137	287	329	312	328	1790
	% Övriga	1248	1029	871	1706	2253	1799	1911	10816
	Total	1596	1386	1088	2103	2766	2208	2385	13531
Alla	Lav>50%	577	504	253	339	368	192	492	2724
	6<Lav<50%	523	424	375	744	883	624	1136	4710
	% Övriga	3126	2041	1899	3403	4504	3698	5108	23780
	Total	4226	2970	2527	4486	5755	4515	6736	31215

Z

Ägare	Bottenskipt	Beståndsålder							Total
		-20	-40	-60	-80	-100	-120	121-	
Kronan	Lav>50%	18	0	23	39	19	7	0	106
	6<Lav<50%	0	28	33	14	42	46	53	216
	Övriga	132	182	102	121	89	193	290	1110
	Total	150	210	158	175	150	245	344	1432
AB+Eckl	Lav>50%	148	178	162	407	344	159	228	1626
	6<Lav<50%	170	80	116	430	417	195	307	1716
	Övriga	658	481	752	1286	1673	1426	1966	8243
	Total	977	739	1030	2123	2434	1780	2502	11585
Priv+ Ö allm	Lav>50%	153	74	71	260	85	71	176	889
	6<Lav<50%	190	99	139	350	431	242	332	1783
	Övriga	698	601	927	1363	1499	1631	2078	8799
	Total	1041	775	1136	1974	2015	1944	2587	11471
Alla	Lav>50%	319	252	255	707	448	237	404	2622
	6<Lav<50%	360	207	288	795	890	482	693	3715
	Övriga	1489	1265	1782	2770	3262	3250	4335	18152
	Total	2168	1723	2325	4272	4600	3969	5432	24489

Y Ång

Ägare	Bottenskipt	Beståndsålder							Total
		-20	-40	-60	-80	-100	-120	121-	
Kronan	Lav>50%	10	30	0	23	21	33	8	125
	6<Lav<50%	0	33	18	38	9	13	4	116
	Övriga	53	82	102	163	169	124	219	912
	Total	62	145	120	225	199	170	231	1153
AB+Eckl	Lav>50%	73	65	40	79	56	71	54	438
	6<Lav<50%	45	111	101	131	113	85	49	634
	Övriga	399	605	627	1001	931	741	513	4817
	Total	516	781	768	1211	1100	897	616	5890
Priv+ Ö allm	Lav>50%	30	22	23	70	54	16	45	261
	6<Lav<50%	31	106	85	121	60	57	66	526
	Övriga	445	537	804	1296	1071	570	566	5288
	Total	507	665	912	1487	1185	642	677	6075
Alla	Lav>50%	113	117	64	172	131	120	107	824
	6<Lav<50%	76	250	204	291	181	155	120	1277
	Övriga	896	1224	1533	2461	2171	1434	1298	11017
	Total	1085	1591	1800	2924	2484	1710	1525	13118

W S-I

Ägare	Bottenskipt	Beståndsålder							
		-20	-40	-60	-80	-100	-120	121-	Total
Kronan	Lav>50%	70	56	40	56	53	58	236	569
	6<Lav<50%	38	8	5	13	26	20	108	218
	Övriga	21	24	38	56	36	90	222	488
	Total	129	89	83	125	115	168	567	1275
AB+Eckl	Lav>50%	66	11	8	0	12	23	110	231
	6<Lav<50%	8	0	0	0	0	6	8	22
	Övriga	6	0	0	8	8	16	8	46
	Total	80	11	8	8	20	45	127	299
Priv+ Ö allm	Lav>50%	13	24	8	13	29	14	34	136
	6<Lav<50%	14	10	8	12	17	40	69	169
	Övriga	32	0	16	14	39	62	70	233
	Total	59	34	32	39	85	117	173	538
Alla	Lav>50%	149	91	56	69	94	96	380	936
	6<Lav<50%	60	18	13	25	42	66	186	410
	Övriga	58	24	54	78	84	168	301	767
	Total	267	134	123	172	220	330	867	2113

Total

Ägare	Bottenskipt	Beståndsålder							
		-20	-40	-60	-80	-100	-120	121-	Total
Kronan	Lav>50%	1281	983	534	667	706	404	2407	6983
	6<Lav<50%	738	402	419	635	869	611	2796	6470
	Övriga	2149	1504	1283	2235	3064	2738	7428	20401
	Total	4169	2889	2236	3537	4639	3753	12631	33854
AB+Eckl	Lav>50%	517	583	299	722	634	355	732	3842
	6<Lav<50%	433	379	349	856	886	498	733	4134
	Övriga	2205	1818	2195	3568	4061	3500	4127	21474
	Total	3155	2780	2843	5146	5581	4353	5592	29450
Priv+ Ö allm	Lav>50%	664	639	369	741	601	400	1079	4493
	6<Lav<50%	723	611	650	1154	1174	948	1600	6860
	Övriga	3249	2959	3451	5612	7016	5576	6223	34085
	Total	4636	4208	4470	7507	8791	6924	8901	45438
Alla	Lav>50%	2462	2205	1202	2131	1941	1160	4217	15317
	6<Lav<50%	1894	1392	1418	2645	2929	2057	5129	17464
	Övriga	7603	6281	6929	11415	14141	11813	17778	75960
	Total	11960	9877	9549	16190	19011	15030	27124	108742

Areal skogsmark fördelad på bottenskiktstyp och beståndsålder. Tax 1995-99. 100 ha

Ägare 1 AssiDomän/Fastighetsverket
 Ägare 2 Övr AB/Ecklesiastika
 Ägare 3 Privata/Allmänningar/Övr allmänna

BD
 Ägare 1

Bottenskikt	Beståndsålder							Total
	-20	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-	
Lavtyp	371	686	265	194	82	88	162	1848
Lavrik	278	574	212	241	148	70	236	1760
Lavrik vitmoss					7			7
Övriga	2747	2438	1641	1560	1156	1259	2990	13791
Total	3396	3699	2118	1994	1392	1418	3388	17405

BD
 Ägare 2

Bottenskikt	Beståndsålder							Total
	-20	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-	
Lavtyp	56	91	45	19		13	14	238
Lavrik	80	106	40	29	25	32	15	329
Lavrik vitmoss		8						8
Övriga	862	412	342	546	201	312	495	3170
Total	998	616	427	594	226	357	525	3743

BD
 Ägare 3

Bottenskikt	Beståndsålder							Total
	-20	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-	
Lavtyp	97	182	126	136	72	47	74	733
Lavrik	173	255	132	160	73	70	176	1038
Lavrik vitmoss			8				8	16
Övriga	2370	1609	1399	1336	1222	1069	2256	11262
Total	2640	2045	1665	1632	1367	1186	2514	13049

BD
 Ägare alla

Bottenskikt	Beståndsålder							Total
	-20	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-	
Lavtyp	524	959	436	348	154	148	250	2819
Lavrik	530	936	384	430	246	173	427	3127
Lavrik vitmoss		8	8		7		8	31
Övriga	5979	4459	3382	3441	2579	2640	5741	28222
Total	7034	6361	4210	4220	2985	2961	6427	34198

AC
Ägare 1

Bottenskikt	Beståndsalder							Total
	-20	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-	
Lavtyp	172	284	83	51	21	8	19	637
Lavrik	172	241	122	76	64	37	53	765
Lavrik vitmoss			14					14
Övriga	2157	1277	1090	893	713	552	1141	7823
Total	2501	1802	1309	1020	798	597	1213	9239

AC
Ägare 2

Bottenskikt	Beståndsalder							Total
	-20	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-	
Lavtyp	92	109	52	32		51	8	344
Lavrik	43	93	39	31	29	32	19	287
Lavrik vitmoss				8				8
Övriga	1643	942	1075	791	817	854	941	7062
Total	1777	1144	1166	862	846	938	968	7701

AC
Ägare 3

Bottenskikt	Beståndsalder							Total
	-20	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-	
Lavtyp	83	54	39	8	2	26	12	224
Lavrik	158	93	26	32	23	53	62	447
Lavrik vitmoss						7		7
Övriga	2637	1228	1292	1493	1206	1395	2141	11390
Total	2877	1376	1356	1533	1230	1481	2214	12068

AC
Ägare alla

Bottenskikt	Beståndsalder							Total
	-20	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-	
Lavtyp	346	447	174	91	22	86	39	1205
Lavrik	373	428	187	140	116	122	134	1499
Lavrik vitmoss			14	8		7		29
Övriga	6436	3447	3457	3177	2736	2800	4223	26275
Total	7155	4321	3831	3415	2875	3016	4395	29008

Z
Ägare 1

Bottenskikt	Beståndsalder							Total
	-20	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-	
Lavtyp	31	21	36	8		8		105
Lavrik	23	23			22	12	8	87
Lavrik vitmoss								
Övriga	163	187	45	7	62	71	306	842
Total	217	231	81	16	83	92	315	1035

Z

Ägare 2

Bottenskikt	Beståndsalder							Total
	-20	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-	
Lavtyp	77	23	11	21	7	18	39	197
Lavrik	105	22	20	8	18	45	56	273
Lavrik vitmoss			8	9		1		18
Övriga	1712	1023	308	337	592	723	1557	6252
Total	1893	1069	347	375	617	788	1652	6740

Z

Ägare 3

Bottenskikt	Beståndsalder							Total
	-20	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-	
Lavtyp	23		10					33
Lavrik	49	11	17	24	26	17	41	183
Lavrik vitmoss								
Övriga	2113	785	484	613	659	809	1788	7252
Total	2184	796	511	637	684	826	1829	7468

Z

Ägare alla

Bottenskikt	Beståndsalder							Total
	-20	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-	
Lavtyp	131	45	57	30	7	27	39	335
Lavrik	176	56	37	32	65	73	105	544
Lavrik vitmoss			8	9		1		18
Övriga	3988	1996	837	957	1313	1604	3652	14347
Total	4295	2096	939	1027	1385	1705	3796	15243

Y

Ägare 1

Bottenskikt	Beståndsalder							Total
	-20	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-	
Lavtyp	18	8			16			41
Lavrik	30	34	7	8				79
Lavrik vitmoss								
Övriga	137	84	42	50	57	59	66	494
Total	185	126	49	58	73	59	66	615

Y

Ägare 2

Bottenskikt	Beståndsalder							Total
	-20	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-	
Lavtyp	46	33	10	10	11	19		128
Lavrik	34	73	7		8	11	12	145
Lavrik vitmoss								
Övriga	404	294	172	89	198	172	245	1574
Total	483	400	189	99	217	202	257	1847

Y

Ägare 3

Bottenskikt	Beståndsalder							Total
	-20	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-	
Lavtyp	15					11		26
Lavrik	7	7	7			8		29
Lavrik vitmoss								
Övriga	216	84	76	77	64	106	54	677
Total	238	91	83	77	64	125	54	733

Y

Ägare alla

Bottenskikt	Beståndsalder							Total
	-20	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-	
Lavtyp	78	41	10	10	27	30		195
Lavrik	71	114	21	8	8	19	12	253
Lavrik vitmoss								
Övriga	757	462	290	216	319	337	365	2746
Total	906	617	321	233	354	387	377	3194

W

Ägare 1

Bottenskikt	Beståndsalder							Total
	-20	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-	
Lavtyp	40	2		11	18	34	56	162
Lavrik	9	18				20	24	71
Lavrik vitmoss								
Övriga	35		20		11	28	78	173
Total	85	21	20	11	29	82	159	405

W

Ägare 2

Bottenskikt	Beståndsalder							Total
	-20	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-	
Lavtyp	8	17	9		26	17	34	112
Lavrik	9		7				9	26
Lavrik vitmoss								
Övriga					8	8	9	26
Total	18	17	17		35	26	52	164

W

Ägare 3

Bottenskikt	Beståndsalder							Total
	-20	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-	
Lavtyp	34		16			16	27	93
Lavrik							19	19
Lavrik vitmoss								
Övriga	20						43	62
Total	54		16			16	88	175

W
Ägare alla

Bottenskipt	Beståndsalder							Total
	-20	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-	
Lavtyp	83	20	26	11	44	67	117	367
Lavrik	19	18	7			20	52	116
Lavrik vitmoss								
Övriga	55		20		19	36	130	261
Total	157	38	53	11	63	123	299	743

Hela landet
Ägare 1

Bottenskipt	Beståndsalder							Total
	-20	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-	
Lavtyp	632	1002	384	263	136	139	237	2793
Lavrik	512	890	341	325	234	140	321	2763
Lavrik vitmoss			14		7			20
Övriga	5239	3987	2838	2510	1999	1969	4582	23123
Total	6384	5878	3577	3099	2375	2247	5139	28699

Hela landet
Ägare 2

Bottenskipt	Beståndsalder							Total
	-20	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-	
Lavtyp	279	274	126	82	44	118	96	1019
Lavrik	270	295	114	68	80	121	111	1060
Lavrik vitmoss		8	8	17		1		33
Övriga	4621	2670	1898	1762	1816	2070	3247	18084
Total	5169	3247	2146	1929	1941	2310	3453	20196

Hela landet
Ägare 3

Bottenskipt	Beståndsalder							Total
	-20	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-	
Lavtyp	251	236	191	144	74	100	113	1109
Lavrik	387	366	182	216	121	148	297	1716
Lavrik vitmoss			8			7	8	24
Övriga	7356	3706	3251	3518	3151	3379	6282	30643
Total	7993	4308	3632	3878	3346	3634	6701	33492

Hela landet
Ägare alla

Bottenskipt	Beståndsalder							Total
	-20	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-	
Lavtyp	1162	1512	702	489	254	357	446	4921
Lavrik	1169	1551	637	610	434	408	729	5539
Lavrik vitmoss		8	30	17	7	9	8	77
Övriga	17216	10363	7987	7791	6966	7418	14110	71850
Total	19547	13433	9355	8906	7661	8191	15293	82387

Areal skogsmark fördelad på bottenskiktstyp och beståndsålder. Tax 1995-99.

Åldersfördelning procent.

Ägare 1 AssiDomän/Fastighetsverket
 Ägare 2 Övr AB/Ecklesiastika
 Ägare 3 Privata/Allmänningar/Övr allmänna

BD
 Ägare 1

Bottenskikt	Beståndsålder							Total
	-20,0	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-	
Lavtyp	20,1	37,1	14,3	10,5	4,4	4,8	8,8	100,0
Lavrik	15,8	32,6	12,0	13,7	8,4	4,0	13,4	100,0
Lavrik vitmoss	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	100,0
Övriga	19,9	17,7	11,9	11,3	8,4	9,1	21,7	100,0
Total	19,5	21,3	12,2	11,5	8,0	8,1	19,5	100,0

BD
 Ägare 2

Bottenskikt	Beståndsålder							Total
	-20,0	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-	
Lavtyp	23,5	38,2	18,9	8,0	0,0	5,5	5,9	100,0
Lavrik	24,3	32,2	12,2	8,8	7,6	9,7	4,6	100,0
Lavrik vitmoss	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Övriga	27,2	13,0	10,8	17,2	6,3	9,8	15,6	100,0
Total	26,7	16,5	11,4	15,9	6,0	9,5	14,0	100,0

BD
 Ägare 3

Bottenskikt	Beståndsålder							Total
	-20,0	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-	
Lavtyp	13,2	24,8	17,2	18,6	9,8	6,4	10,1	100,0
Lavrik	16,7	24,6	12,7	15,4	7,0	6,7	17,0	100,0
Lavrik vitmoss	0,0	0,0	50,0	0,0	0,0	0,0	50,0	100,0
Övriga	21,0	14,3	12,4	11,9	10,9	9,5	20,0	100,0
Total	20,2	15,7	12,8	12,5	10,5	9,1	19,3	100,0

BD
 Ägare alla

Bottenskikt	Beståndsålder							Total
	-20,0	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-	
Lavtyp	18,6	34,0	15,5	12,3	5,5	5,3	8,9	100,0
Lavrik	16,9	29,9	12,3	13,8	7,9	5,5	13,7	100,0
Lavrik vitmoss	0,0	25,8	25,8	0,0	22,6	0,0	25,8	100,0
Övriga	21,2	15,8	12,0	12,2	9,1	9,4	20,3	100,0
Total	20,6	18,6	12,3	12,3	8,7	8,7	18,8	100,0

AC
Ägare 1

Bottenskipt	Beståndsalder							Total
	-20,0	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-	
Lavtyp	27,0	44,6	13,0	8,0	3,3	1,3	3,0	100,0
Lavrik	22,5	31,5	15,9	9,9	8,4	4,8	6,9	100,0
Lavrik vitmoss	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Övriga	27,6	16,3	13,9	11,4	9,1	7,1	14,6	100,0
Total	27,1	19,5	14,2	11,0	8,6	6,5	13,1	100,0

AC
Ägare 2

Bottenskipt	Beståndsalder							Total
	-20,0	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-	
Lavtyp	26,7	31,7	15,1	9,3	0,0	14,8	2,3	100,0
Lavrik	15,0	32,4	13,6	10,8	10,1	11,1	6,6	100,0
Lavrik vitmoss	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Övriga	23,3	13,3	15,2	11,2	11,6	12,1	13,3	100,0
Total	23,1	14,9	15,1	11,2	11,0	12,2	12,6	100,0

AC
Ägare 3

Bottenskipt	Beståndsalder							Total
	-20,0	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-	
Lavtyp	37,1	24,1	17,4	3,6	0,9	11,6	5,4	100,0
Lavrik	35,3	20,8	5,8	7,2	5,1	11,9	13,9	100,0
Lavrik vitmoss	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0
Övriga	23,2	10,8	11,3	13,1	10,6	12,2	18,8	100,0
Total	23,8	11,4	11,2	12,7	10,2	12,3	18,3	100,0

AC
Ägare alla

Bottenskipt	Beståndsalder							Total
	-20,0	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-	
Lavtyp	28,7	37,1	14,4	7,6	1,8	7,1	3,2	100,0
Lavrik	24,9	28,6	12,5	9,3	7,7	8,1	8,9	100,0
Lavrik vitmoss	0,0	0,0	48,3	27,6	0,0	24,1	0,0	100,0
Övriga	24,5	13,1	13,2	12,1	10,4	10,7	16,1	100,0
Total	24,7	14,9	13,2	11,8	9,9	10,4	15,2	100,0

Z
Ägare 1

Bottenskipt	Beståndsalder							Total
	-20,0	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-	
Lavtyp	29,5	20,0	34,3	7,6	0,0	7,6	0,0	100,0
Lavrik	26,4	26,4	0,0	0,0	25,3	13,8	9,2	100,0
Lavrik vitmoss								
Övriga	19,4	22,2	5,3	0,8	7,4	8,4	36,3	100,0
Total	21,0	22,3	7,8	1,5	8,0	8,9	30,4	100,0

Z

Ägare 2

Bottenskikt	Beståndsalder							Total
	-20,0	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-	
Lavtyp	39,1	11,7	5,6	10,7	3,6	9,1	19,8	100,0
Lavrik	38,5	8,1	7,3	2,9	6,6	16,5	20,5	100,0
Lavrik vitmoss	0,0	0,0	44,4	50,0	0,0	5,6	0,0	100,0
Övriga	27,4	16,4	4,9	5,4	9,5	11,6	24,9	100,0
Total	28,1	15,9	5,1	5,6	9,2	11,7	24,5	100,0

Z

Ägare 3

Bottenskikt	Beståndsalder							Total
	-20,0	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-	
Lavtyp	69,7	0,0	30,3	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Lavrik	26,8	6,0	9,3	13,1	14,2	9,3	22,4	100,0
Lavrik vitmoss								
Övriga	29,1	10,8	6,7	8,5	9,1	11,2	24,7	100,0
Total	29,2	10,7	6,8	8,5	9,2	11,1	24,5	100,0

Z

Ägare alla

Bottenskikt	Beståndsalder							Total
	-20,0	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-	
Lavtyp	39,1	13,4	17,0	9,0	2,1	8,1	11,6	100,0
Lavrik	32,4	10,3	6,8	5,9	11,9	13,4	19,3	100,0
Lavrik vitmoss	0,0	0,0	44,4	50,0	0,0	5,6	0,0	100,0
Övriga	27,8	13,9	5,8	6,7	9,2	11,2	25,5	100,0
Total	28,2	13,8	6,2	6,7	9,1	11,2	24,9	100,0

Y

Ägare 1

Bottenskikt	Beståndsalder							Total
	-20,0	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-	
Lavtyp	43,9	19,5	0,0	0,0	39,0	0,0	0,0	100,0
Lavrik	38,0	43,0	8,9	10,1	0,0	0,0	0,0	100,0
Lavrik vitmoss								
Övriga	27,7	17,0	8,5	10,1	11,5	11,9	13,4	100,0
Total	30,1	20,5	8,0	9,4	11,9	9,6	10,7	100,0

Y

Ägare 2

Bottenskikt	Beståndsalder							Total
	-20,0	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-	
Lavtyp	35,9	25,8	7,8	7,8	8,6	14,8	0,0	100,0
Lavrik	23,4	50,3	4,8	0,0	5,5	7,6	8,3	100,0
Lavrik vitmoss								
Övriga	25,7	18,7	10,9	5,7	12,6	10,9	15,6	100,0
Total	26,2	21,7	10,2	5,4	11,7	10,9	13,9	100,0

Y
Ägare 3

Bottenskikt	Beståndsalder							Total
	-20,0	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-	
Lavtyp	57,7	0,0	0,0	0,0	0,0	42,3	0,0	100,0
Lavrik	24,1	24,1	24,1	0,0	0,0	27,6	0,0	100,0
Lavrik vitmoss								
Övriga	31,9	12,4	11,2	11,4	9,5	15,7	8,0	100,0
Total	32,5	12,4	11,3	10,5	8,7	17,1	7,4	100,0

Y
Ägare alla

Bottenskikt	Beståndsalder							Total
	-20,0	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-	
Lavtyp	40,0	21,0	5,1	5,1	13,8	15,4	0,0	100,0
Lavrik	28,1	45,1	8,3	3,2	3,2	7,5	4,7	100,0
Lavrik vitmoss								
Övriga	27,6	16,8	10,6	7,9	11,6	12,3	13,3	100,0
Total	28,4	19,3	10,1	7,3	11,1	12,1	11,8	100,0

W
Ägare 1

Bottenskikt	Beståndsalder							Total
	-20,0	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-	
Lavtyp	24,7	1,2	0,0	6,8	11,1	21,0	34,6	100,0
Lavrik	12,7	25,4	0,0	0,0	0,0	28,2	33,8	100,0
Lavrik vitmoss								
Övriga	20,2	0,0	11,6	0,0	6,4	16,2	45,1	100,0
Total	21,0	5,2	4,9	2,7	7,2	20,2	39,3	100,0

W
Ägare 2

Bottenskikt	Beståndsalder							Total
	-20,0	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-	
Lavtyp	7,1	15,2	8,0	0,0	23,2	15,2	30,4	100,0
Lavrik	34,6	0,0	26,9	0,0	0,0	0,0	34,6	100,0
Lavrik vitmoss								
Övriga	0,0	0,0	0,0	0,0	30,8	30,8	34,6	100,0
Total	11,0	10,4	10,4	0,0	21,3	15,9	31,7	100,0

W
Ägare 3

Bottenskikt	Beståndsalder							Total
	-20,0	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-	
Lavtyp	36,6	0,0	17,2	0,0	0,0	17,2	29,0	100,0
Lavrik	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	100,0
Lavrik vitmoss								
Övriga	32,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	69,4	100,0
Total	30,9	0,0	9,1	0,0	0,0	9,1	50,3	100,0

W
Ägare alla

Bottenskikt	Beståndsalder							Total
	-20,0	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-	
Lavtyp	22,6	5,4	7,1	3,0	12,0	18,3	31,9	100,0
Lavrik	16,4	15,5	6,0	0,0	0,0	17,2	44,8	100,0
Lavrik vitmoss								
Övriga	21,1	0,0	7,7	0,0	7,3	13,8	49,8	100,0
Total	21,1	5,1	7,1	1,5	8,5	16,6	40,2	100,0

Hela landet
Ägare 1

Bottenskikt	Beståndsalder							Total
	-20,0	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-	
Lavtyp	22,6	35,9	13,7	9,4	4,9	5,0	8,5	100,0
Lavrik	18,5	32,2	12,3	11,8	8,5	5,1	11,6	100,0
Lavrik vitmoss	0,0	0,0	70,0	0,0	35,0	0,0	0,0	100,0
Övriga	22,7	17,2	12,3	10,9	8,6	8,5	19,8	100,0
Total	22,2	20,5	12,5	10,8	8,3	7,8	17,9	100,0

Hela landet
Ägare 2

Bottenskikt	Beståndsalder							Total
	-20,0	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-	
Lavtyp	27,4	26,9	12,4	8,0	4,3	11,6	9,4	100,0
Lavrik	25,5	27,8	10,8	6,4	7,5	11,4	10,5	100,0
Lavrik vitmoss	0,0	24,2	24,2	51,5	0,0	3,0	0,0	100,0
Övriga	25,6	14,8	10,5	9,7	10,0	11,4	18,0	100,0
Total	25,6	16,1	10,6	9,6	9,6	11,4	17,1	100,0

Hela landet
Ägare 3

Bottenskikt	Beståndsalder							Total
	-20,0	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-	
Lavtyp	22,6	21,3	17,2	13,0	6,7	9,0	10,2	100,0
Lavrik	22,6	21,3	10,6	12,6	7,1	8,6	17,3	100,0
Lavrik vitmoss	0,0	0,0	33,3	0,0	0,0	29,2	33,3	100,0
Övriga	24,0	12,1	10,6	11,5	10,3	11,0	20,5	100,0
Total	23,9	12,9	10,8	11,6	10,0	10,9	20,0	100,0

Hela landet
Ägare alla

Bottenskikt	Beståndsalder							Total
	-20,0	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-	
Lavtyp	23,6	30,7	14,3	9,9	5,2	7,3	9,1	100,0
Lavrik	21,1	28,0	11,5	11,0	7,8	7,4	13,2	100,0
Lavrik vitmoss	0,0	10,4	39,0	22,1	9,1	11,7	10,4	100,0
Övriga	24,0	14,4	11,1	10,8	9,7	10,3	19,6	100,0
Total	23,7	16,3	11,4	10,8	9,3	9,9	18,6	100,0

Y

Ägare 3

Bottenskikt	Beståndsalder							Total
	-20,0	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-	
Lavtyp	6,3	0,0	0,0	0,0	0,0	8,8	0,0	3,5
Lavrik	2,9	7,7	8,4	0,0	0,0	6,4	0,0	4,0
Lavrik vitmoss	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Övriga	90,8	92,3	91,6	100,0	100,0	84,8	100,0	92,4
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Y

Ägare alla

Bottenskikt	Beståndsalder							Total
	-20,0	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-	
Lavtyp	8,6	6,6	3,1	4,3	7,6	7,8	0,0	6,1
Lavrik	7,8	18,5	6,5	3,4	2,3	4,9	3,2	7,9
Lavrik vitmoss	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Övriga	83,6	74,9	90,3	92,7	90,1	87,1	96,8	86,0
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

W

Ägare 1

Bottenskikt	Beståndsalder							Total
	-20,0	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-	
Lavtyp	47,1	9,5	0,0	100,0	62,1	41,5	35,2	40,0
Lavrik	10,6	85,7	0,0	0,0	0,0	24,4	15,1	17,5
Lavrik vitmoss	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Övriga	41,2	0,0	100,0	0,0	37,9	34,1	49,1	42,7
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

W

Ägare 2

Bottenskikt	Beståndsalder							Total
	-20,0	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-	
Lavtyp	44,4	100,0	52,9		74,3	65,4	65,4	68,3
Lavrik	50,0	0,0	41,2		0,0	0,0	17,3	15,9
Lavrik vitmoss	0,0	0,0	0,0		0,0	0,0	0,0	0,0
Övriga	0,0	0,0	0,0		22,9	30,8	17,3	15,9
Total	100,0	100,0	100,0		100,0	100,0	100,0	100,0

W

Ägare 3

Bottenskikt	Beståndsalder							Total
	-20,0	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-	
Lavtyp	63,0		100,0			100,0	30,7	53,1
Lavrik	0,0		0,0			0,0	21,6	10,9
Lavrik vitmoss	0,0		0,0			0,0	0,0	0,0
Övriga	37,0		0,0			0,0	48,9	35,4
Total	100,0		100,0			100,0	100,0	100,0

Andel skog på lavmark i åldersklass -20 år.

100 ha				
	Ägare			
	1	2	3	Alla
BD	649	136	270	1055
AC	344	135	241	720
Z	54	183	72	309
Y	48	80	22	150
W	49	17	34	100
Hela landet	1144	551	639	2334

Total areal skogsmark på lavmark

100 ha				
	Ägare			
	1	2	3	Alla
BD	3615	575	1787	5977
AC	1416	639	678	2733
Z	192	488	221	901
Y	120	273	54	447
W	233	138	112	483
Hela landet	5576	2113	2852	10541

Andel <=20 år, procent

	Ägare			
	1	2	3	Alla
BD	18,0	23,7	15,1	17,7
AC	24,3	21,1	35,5	26,3
Z	28,1	37,5	32,6	34,3
Y	40,0	29,3	40,7	33,6
W	21,0	12,3	30,4	20,7
Hela landet	20,5	26,1	22,4	22,1

Areal barrskog resp övrig skog över 120 år. Tax 1995-99.**100 ha**BD
Ägare 1

Skogstyp	Beståndsålder		
	-120	121-	Total
Barrskog	11829	3162	14991
Övr skog	2189	225	2415
Total	14018	3388	17405

ProcentBD
Ägare 1

Skogstyp	Beståndsålder		
	-120,0	121-	Total
Barrskog	68,0	18,2	86,1
Övr skog	12,6	1,3	13,9
Total	80,5	19,5	100,0

BD
Ägare 2

Skogstyp	Beståndsålder		
	-120	121-	Total
Barrskog	2746	504	3250
Övr skog	472	21	493
Total	3219	525	3743

BD
Ägare 2

Skogstyp	Beståndsålder		
	-120,0	121-	Total
Barrskog	73,4	13,5	86,8
Övr skog	12,6	0,6	13,2
Total	86,0	14,0	100,0

BD
Ägare 3

Skogstyp	Beståndsålder		
	-120	121-	Total
Barrskog	8137	2361	10498
Övr skog	2398	153	2551
Total	10535	2514	13049

BD
Ägare 3

Skogstyp	Beståndsålder		
	-120,0	121-	Total
Barrskog	62,4	18,1	80,5
Övr skog	18,4	1,2	19,5
Total	80,7	19,3	100,0

BD
Ägare alla

Skogstyp	Beståndsålder		
	-120	121-	Total
Barrskog	22712	6028	28740
Övr skog	5060	399	5459
Total	27771	6427	34198

BD
Ägare alla

Skogstyp	Beståndsålder		
	-120,0	121-	Total
Barrskog	66,4	17,6	84,0
Övr skog	14,8	1,2	16,0
Total	81,2	18,8	100,0

AC
Ägare 1

Skogstyp	Beståndsålder		
	-120	121-	Total
Barrskog	6778	1186	7964
Övr skog	1248	26	1275
Total	8026	1213	9239

AC
Ägare 1

Skogstyp	Beståndsålder		
	-120,0	121-	Total
Barrskog	73,4	12,8	86,2
Övr skog	13,5	0,3	13,8
Total	86,9	13,1	100,0

AC
Ägare 2

Skogstyp	Beståndsalder		
	-120	121-	Total
Barrskog	5477	941	6419
Övr skog	1256	27	1283
Total	6734	968	7701

AC
Ägare 2

Skogstyp	Beståndsalder		
	-120,0	121-	Total
Barrskog	71,1	12,2	83,4
Övr skog	16,3	0,4	16,7
Total	87,4	12,6	100,0

AC
Ägare 3

Skogstyp	Beståndsalder		
	-120	121-	Total
Barrskog	7494	2102	9595
Övr skog	2360	113	2472
Total	9853	2214	12068

AC
Ägare 3

Skogstyp	Beståndsalder		
	-120,0	121-	Total
Barrskog	62,1	17,4	79,5
Övr skog	19,6	0,9	20,5
Total	81,6	18,3	100,0

AC
Ägare alla

Skogstyp	Beståndsalder		
	-120	121-	Total
Barrskog	19749	4230	23978
Övr skog	4865	165	5030
Total	24613	4395	29008

AC
Ägare alla

Skogstyp	Beståndsalder		
	-120,0	121-	Total
Barrskog	68,1	14,6	82,7
Övr skog	16,8	0,6	17,3
Total	84,8	15,2	100,0

Z
Ägare 1

Skogstyp	Beståndsalder		
	-120	121-	Total
Barrskog	635	305	940
Övr skog	85	10	95
Total	720	315	1035

Z
Ägare 1

Skogstyp	Beståndsalder		
	-120,0	121-	Total
Barrskog	61,4	29,5	90,8
Övr skog	8,2	1,0	9,2
Total	69,6	30,4	100,0

Z
Ägare 2

Skogstyp	Beståndsalder		
	-120	121-	Total
Barrskog	4093	1531	5624
Övr skog	995	122	1117
Total	5088	1652	6740

Z
Ägare 2

Skogstyp	Beståndsalder		
	-120,0	121-	Total
Barrskog	60,7	22,7	83,4
Övr skog	14,8	1,8	16,6
Total	75,5	24,5	100,0

Z
Ägare 3

Skogstyp	Beståndsalder		
	-120	121-	Total
Barrskog	4090	1744	5833
Övr skog	1549	85	1634
Total	5639	1829	7468

Z
Ägare 3

Skogstyp	Beståndsalder		
	-120,0	121-	Total
Barrskog	54,8	23,4	78,1
Övr skog	20,7	1,1	21,9
Total	75,5	24,5	100,0

Z
Ägare alla

Skogstyp	Beståndsalder		
	-120	121-	Total
Barrskog	8818	3579	12397
Övr skog	2629	217	2846
Total	11447	3796	15243

Z
Ägare alla

Skogstyp	Beståndsalder		
	-120,0	121-	Total
Barrskog	57,8	23,5	81,3
Övr skog	17,2	1,4	18,7
Total	75,1	24,9	100,0

Y
Ägare 1

Skogstyp	Beståndsalder		
	-120	121-	Total
Barrskog	483	66	548
Övr skog	66		66
Total	549	66	615

Y
Ägare 1

Skogstyp	Beståndsalder		
	-120,0	121-	Total
Barrskog	78,5	10,7	89,1
Övr skog	10,7	0,0	10,7
Total	89,3	10,7	100,0

Y
Ägare 2

Skogstyp	Beståndsalder		
	-120	121-	Total
Barrskog	1317	257	1574
Övr skog	273		273
Total	1590	257	1847

Y
Ägare 2

Skogstyp	Beståndsalder		
	-120,0	121-	Total
Barrskog	71,3	13,9	85,2
Övr skog	14,8	0,0	14,8
Total	86,1	13,9	100,0

Y
Ägare 3

Skogstyp	Beståndsalder		
	-120	121-	Total
Barrskog	582	54	636
Övr skog	97		97
Total	679	54	733

Y
Ägare 3

Skogstyp	Beståndsalder		
	-120,0	121-	Total
Barrskog	79,4	7,4	86,8
Övr skog	13,2	0,0	13,2
Total	92,6	7,4	100,0

Y
Ägare alla

Skogstyp	Beståndsalder		
	-120	121-	Total
Barrskog	2381	377	2758
Övr skog	436		436
Total	2817	377	3194

Y
Ägare alla

Skogstyp	Beståndsalder		
	-120,0	121-	Total
Barrskog	74,5	11,8	86,3
Övr skog	13,7	0,0	13,7
Total	88,2	11,8	100,0

W
Ägare 1

Skogstyp	Beståndsalder		
	-120	121-	Total
Barrskog	239	159	398
Övr skog	8		8
Total	247	159	405

W
Ägare 1

Skogstyp	Beståndsalder		
	-120,0	121-	Total
Barrskog	59,0	39,3	98,3
Övr skog	2,0	0,0	2,0
Total	61,0	39,3	100,0

W
Ägare 2

Skogstyp	Beståndsålder		
	-120	121-	Total
Barrskog	112	43	155
Övr skog		9	9
Total	112	52	164

W
Ägare 2

Skogstyp	Beståndsålder		
	-120,0	121-	Total
Barrskog	68,3	26,2	94,5
Övr skog	0,0	5,5	5,5
Total	68,3	31,7	100,0

W
Ägare 3

Skogstyp	Beståndsålder		
	-120	121-	Total
Barrskog	61	79	140
Övr skog	25	9	34
Total	86	88	175

W
Ägare 3

Skogstyp	Beståndsålder		
	-120,0	121-	Total
Barrskog	34,9	45,1	80,0
Övr skog	14,3	5,1	19,4
Total	49,1	50,3	100,0

W
Ägare alla

Skogstyp	Beståndsålder		
	-120	121-	Total
Barrskog	412	281	693
Övr skog	32	18	50
Total	445	299	743

W
Ägare alla

Skogstyp	Beståndsålder		
	-120,0	121-	Total
Barrskog	55,5	37,8	93,3
Övr skog	4,3	2,4	6,7
Total	59,9	40,2	100,0

Hela landet
Ägare 1

Skogstyp	Beståndsålder		
	-120	121-	Total
Barrskog	19963	4878	24841
Övr skog	3596	261	3858
Total	23559	5139	28699

Hela landet
Ägare 1

Skogstyp	Beståndsålder		
	-120,0	121-	Total
Barrskog	69,6	17,0	86,6
Övr skog	12,5	0,9	13,4
Total	82,1	17,9	100,0

Hela landet
Ägare 2

Skogstyp	Beståndsålder		
	-120	121-	Total
Barrskog	13745	3276	17021
Övr skog	2997	177	3174
Total	16742	3453	20196

Hela landet
Ägare 2

Skogstyp	Beståndsålder		
	-120,0	121-	Total
Barrskog	68,1	16,2	84,3
Övr skog	14,8	0,9	15,7
Total	82,9	17,1	100,0

Hela landet
Ägare 3

Skogstyp	Beståndsålder		
	-120	121-	Total
Barrskog	20363	6340	26704
Övr skog	6428	360	6789
Total	26792	6701	33492

Hela landet
Ägare 3

Skogstyp	Beståndsålder		
	-120,0	121-	Total
Barrskog	60,8	18,9	79,7
Övr skog	19,2	1,1	20,3
Total	80,0	20,0	100,0

Hela landet
Ägare alla

Skogstyp	Beståndsålder		
	-120	121-	Total
Barrskog	54072	14494	68566
Övr skog	13022	799	13821
Total	67094	15293	82387

Hela landet
Ägare alla

Skogstyp	Beståndsålder		
	-120,0	121-	Total
Barrskog	65,6	17,6	83,2
Övr skog	15,8	1,0	16,8
Total	81,4	18,6	100,0

Areal skogsmark med bottenskipt lavtyp/lavrik typ och contorta Tax 1995-99

100 ha

BD

Ägare		Beståndstyp		
		Contorta	Övrig	Total
	1	91	3524	3615
	2		574	574
	3	22	1766	1788
Total		113	5864	5976

Procent

BD

Ägare		Beståndstyp		
		Contorta	Övrig	Total
	1	2,5	97,5	100,0
	2	0,0	100,0	100,0
	3	1,2	98,8	100,0
Total		1,9	98,1	100,0

AC

Ägare		Beståndstyp		
		Contorta	Övrig	Total
	1	26	1390	1416
	2	20	619	639
	3		678	678
Total		46	2687	2733

AC

Ägare		Beståndstyp		
		Contorta	Övrig	Total
	1	1,8	98,2	100,0
	2	3,1	96,9	100,0
	3	0,0	100,0	100,0
Total		1,7	98,3	100,0

Z

Ägare		Beståndstyp		
		Contorta	Övrig	Total
	1	12	181	193
	2	64	424	488
	3	18	198	215
Total		94	802	896

Z

Ägare		Beståndstyp		
		Contorta	Övrig	Total
	1	6,2	93,8	100,0
	2	13,1	86,9	100,0
	3	8,4	92,1	100,0
Total		10,5	89,5	100,0

Y

Ägare		Beståndstyp		
		Contorta	Övrig	Total
	1		120	120
	2	19	254	273
	3		55	55
Total		19	430	449

Y

Ägare		Beståndstyp		
		Contorta	Övrig	Total
	1	0,0	100,0	100,0
	2	7,0	93,0	100,0
	3	0,0	100,0	100,0
Total		4,2	95,8	100,0

W

Ägare	Beståndstyp		
	Contorta	Övrig	Total
1	21	211	233
2	18	120	138
3		112	112
Total	39	444	483

W

Ägare	Beståndstyp		
	Contorta	Övrig	Total
1	9,0	90,6	100,0
2	13,0	87,0	100,0
3	0,0	100,0	100,0
Total	8,1	91,9	100,0

Hela landet

Ägare	Beståndstyp		
	Contorta	Övrig	Total
1	150	5426	5576
2	121	1991	2112
3	40	2809	2849
Total	310	10227	10537

Hela landet

Ägare	Beståndstyp		
	Contorta	Övrig	Total
1	2,7	97,3	100,0
2	5,7	94,3	100,0
3	1,4	98,6	100,0
Total	2,9	97,1	100,0

Årligen avverkad barrskog över 120 år (hänglavskog) under tre femårsperioder (tax.år).

100 ha

Procent

period 1983-87

period 1983-87

Län

Län	Ej avverkad	Slutavv	Gallr	Total
BD	8743	200	16	8856
AC	6162	262	11	6306
Z	4982	127	11	5054
Y	600	23		613
W	297	11		303
H Landet	20785	623	38	21132

Län

Län	Ej avverkad	Slutavv	Gallr	Total
BD	98,7	2,3	0,2	100,0
AC	97,7	4,2	0,2	100,0
Z	98,6	2,5	0,2	100,0
Y	97,9	3,8	0,0	100,0
W	98,0	3,6	0,0	100,0
H Landet	98,4	2,9	0,2	100,0

period 1988-92

period 1988-92

Län

Län	Ej avverkad	Slutavv	Gallr	Total
BD	5714	170		5805
AC	4629	64		4663
Z	4537	75		4576
Y	407	21		419
W	269			269
H Landet	15555	330		15732

Län

Län	Ej avverkad	Slutavv	Gallr	Total
BD	98,4	2,9	0,0	100,0
AC	99,3	1,4	0,0	100,0
Z	99,1	1,6	0,0	100,0
Y	97,1	5,0	0,0	100,0
W	100,0	0,0	0,0	100,0
H Landet	98,9	2,1	0,0	100,0

period 1995-99

period 1995-99

Län

Län	Ej avverkad	Slutavv	Gallr	Total
BD	5982	132	46	6108
AC	4177	73	34	4253
Z	3572	66	10	3624
Y	352	21	12	374
W	281			281
H Landet	14365	292	102	14641

Län

Län	Ej avverkad	Slutavv	Gallr	Total
BD	97,9	2,2	0,8	100,0
AC	98,2	1,7	0,8	100,0
Z	98,6	1,8	0,3	100,0
Y	94,1	5,6	3,2	100,0
W	100,0	0,0	0,0	100,0
H Landet	98,1	2,0	0,7	100,0

**Årligen avverkad skog på lavmark (bottenskipt lavtyp, lavrik, lavrik vitmosstyp)
under tre femårsperioder (tax.år).**

100 hektar

period 1983-87

Län

	Ej avverk	Slutavv	Gallr	Total
BD	6616	16		6624
AC	2623	21	28	2649
Z	969			969
Y	309			309
W	423	11		429
H Ländet	10940	49	28	10981

period 1988-92

Län

	Ej avverk	Slutavv	Gallr	Total
BD	6946	17	34	6972
AC	3419	17		3428
Z	1350	22		1361
Y	253			253
W	524			524
H Ländet	12491	56	34	12538

period 1995-99

Län

	Ej avverk	Slutavv	Gallr	Total
BD	5964		16	5976
AC	2718	11	11	2733
Z	896			896
Y	432	10	14	449
W	483			483
H Ländet	10493	22	41	10537

Procent

period 1983-87

Län

	Ej avverk	Slutavv	Gallr	Total
BD	99,9	0,2	0,0	100,0
AC	99,0	0,8	1,1	100,0
Z	100,0	0,0	0,0	100,0
Y	100,0	0,0	0,0	100,0
W	98,6	2,6	0,0	100,0
H Ländet	99,6	0,4	0,3	100,0

period 1988-92

Län

	Ej avverk	Slutavv	Gallr	Total
BD	99,6	0,2	0,5	100,0
AC	99,7	0,5	0,0	100,0
Z	99,2	1,6	0,0	100,0
Y	100,0	0,0	0,0	100,0
W	100,0	0,0	0,0	100,0
H Ländet	99,6	0,4	0,3	100,0

period 1995-99

Län

	Ej avverk	Slutavv	Gallr	Total
BD	99,8	0,0	0,3	100,0
AC	99,5	0,4	0,4	100,0
Z	100,0	0,0	0,0	100,0
Y	96,2	2,2	3,1	100,0
W	100,0	0,0	0,0	100,0
H Ländet	99,6	0,2	0,4	100,0

Slutavverkad areal säsong 6-10 (på lavmark) fördelad på markberedningstyper.

100 ha

period 1983-87

Län

	Ej mb	Fläck	Harv	Total
BD	115	31	39	185
AC	39	15	15	69
Z	5	15	33	54
Y				
W	9		6	15
H landet	168	61	92	322

Procent

period 1983-87

Län

	Ej mb	Fläck	Harv	Total
BD	62,2	16,8	21,1	100,0
AC	56,5	21,7	21,7	100,0
Z	9,3	27,8	61,1	100,0
Y				
W	60,0	0,0	40,0	100,0
H landet	52,2	18,9	28,6	100,0

period 1988-92

Län

	Ej mb	Fläck	Harv	Total
BD	80	18	82	180
AC	22	15	53	90
Z		13	27	40
Y	7			7
W			11	11
H landet	109	45	174	328

period 1988-92

Län

	Ej mb	Fläck	Harv	Total
BD	44,4	10,0	45,6	100,0
AC	24,4	16,7	58,9	100,0
Z	0,0	32,5	67,5	100,0
Y				
W	0,0	0,0	100,0	100,0
H landet	33,2	13,7	53,0	100,0

period 1995-99

Län

	Ej mb	Fläck	Harv	Total
BD	100			100
AC	73		2	75
Z	44	10		54
Y	14			14
W	12			12
H landet	243	10	2	255

period 1995-99

Län

	Ej mb	Fläck	Harv	Total
BD	100,0	0,0	0,0	100,0
AC	97,3	0,0	2,7	100,0
Z	81,5	18,5	0,0	100,0
Y				
W	100,0	0,0	0,0	100,0
H landet	95,3	3,9	0,8	100,0

Areal barrskog (talland+granand ge 7) minst 120 år inom reservat avsatta före 1994. Hektar.

	BDL	BDK	ACL	Jämt	Härj	Kopp S-I	ALL
SKYDD							
1	220373,5	13686,49	80588,98	52245,1	5859,31	13051,8	385805,2
2	9444,28	.	13166,26	.	.	.	22610,55
ALL	229817,8	13686,49	93755,24	52245,1	5859,31	13051,8	408415,7
Skydd 1= Totalt skydd							
Skydd 2= Delvis totalt skydd							

Bilaga 5

Renbete

I denna bilaga redovisas renbetet inom renskötselområdet i två uppsättningar kartor. I den första kartuppsättningen redovisas var mycket gott vinterbete och mycket gott grönbete finns inom respektive sameby. I den andra kartuppsättningen redovisas var mycket gott vinterbete finns inom olika markägarkategoriernas mark.

Sist i bilagan finns en tabell som visar hur mycket gott vinterbete som finns på skogsmark inom renskötselområdet fördelat på olika markägarkategoriernas mark.

Uppgifterna bygger på data från Svensk-Norska renbeteskommissionens databas som för närvarande finns hos länsstyrelsen i Norrbottens län. Bearbetningarna har utförts av Nihad Hodzic.

Referenslista

SOU och Ds

Förslag till Förordning angående de svenska Lapparne och de bofaste i Sverige samt till Förordning angående renmärken af den dertill utaf Kongl. Maj:t förordnade kommitté (1883)

DsKn 1979:8 Samerna och kommunerna

DsJo 1984:2 Koncessionsrenskötseln

SOU 1964:27 Lag om förvaltningsförfarandet

SOU 1968:16 Rennäringen i Sverige

SOU 1975:99 och 100 Samerna i Sverige

SOU 1986:36 Samernas folkrättsliga ställning

SOU 1989:41 Samerätt och Sameting

SOU 1995:97 Miljöklassning av snöskotrar

SOU 1997:193 Steg mot en minoritetspolitik

SOU 1999:25 Samerna ett ursprungsfolk i Sverige

SOU 1999:104 Nya samboregler

SOU 2000:1 En uthållig demokrati!

SOU 2000:52 Framtidens miljö - allas vårt ansvar

SOU 2000:89 Minerallagen, markägarna och miljön

SOU 2000:108 Ett förbättrat djurskydd

Propositioner och skrivelser

prop. N:o 2, 1886

Särskilda Utskottets Utlåtande N:o 1, 1886

prop. N:o 56, 1898

prop. 1928:43 Förslag till lag om svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige m.m.

prop. 1960:64 Lag om renmärken m.m.

prop. 1971:51 Förslag till rennärlingslag m.m.

prop. 1972:109 Förslag till expropriationslag m.m.

prop. 1975/76:209 Ändring i regeringsformen

- prop. 1976/77:80 Insatser för samerna
prop. 1984/85:226 Ändring i rennäringslagen (1971:437)
prop. 1985/86:3 Förslag till lag om hushållning med naturresurser m.m.
prop. 1986/87:58 Jaktlag m.m.
prop. 1987/88:85 Miljöpolitiken inför 1990-talet
prop. 1990/91:3 Skogsbruket i fjällnära skogar
prop. 1990/91:90 En god livsmiljö
prop. 1991/92:134 Riktlinjer för överföringen av verksamheten vid domänverket till aktiebolagsform
prop. 1992/93:32 Samerna och samisk kultur m.m.
prop. 1992/93:226 En ny skogspolitik
prop. 1994/95:100 bilaga 10 Budgetpropositionen 1995
prop. 1995/96:226 Hållbar utveckling i landets fjällområden
prop. 1996/97:150 1997 års ekonomiska vårproposition
prop. 1996/97:163 Den kooperativa företagsformen
prop. 1997/98:1 utgiftsområde 23 Budgetpropositionen för 1998
skr. 1997/98:13 Ekologisk hållbarhet
prop. 1997/98:45 Miljöbalk
prop. 1997/98:136 Statlig förvaltning i medborgarnas tjänst
prop. 1997/98:145 Svenska miljömål
prop. 1998/99:143 Nationella minoriteter i Sverige
prop. 1999/2000:1 utgiftsområde 23 Budgetpropositionen för 2000
prop. 1999/2000:73 Jaktens villkor
prop. 2000/01:1 utgiftsområde 23 Budgetpropositionen för 2001
prop. 2000/01:57 Sammanhållen rovdjurspolitik
prop. 2000/01:130 Svenska miljömål – delmål och åtgärdsstrategier
prop. 2001/02:1 utgiftsområde 23 Budgetpropositionen för 2002
prop. 2001/02:7 Regional samverkan och statlig länsförvaltning

Konventioner

- FN:s konvention om rasdiskriminering från år 1965 (SÖ 1971:40)
FN:s konvention av år 1966 om medborgerliga och politiska rättigheter (SÖ 1971:42)
Konventionen om biologisk mångfald (SÖ 1993:77)
Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter (SÖ 2000:2)
Europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk (SÖ 2000:3)
ILO:s konvention (nr 169) om ursprungsfolk och stamfolk i självstyrande länder

Domar

NJA 1942 s. 336

NJA 1981 s. 1 (skattefjällsdomen)

NJA 1993 s. 764

Regeringsrättens dom den 28 januari 2000 i mål 8252/1999

Regeringsrättens dom den 23 maj 2000 i mål 5877/1998

Hovrättens för Övre Norrland beslut i mål Ö344/99

Hovrättens för Övre Norrland dom den 24 april 2001 i mål B 305/99

Kammarrätten i Sundsvalls dom den 6 juli 2001 i mål 3815-3824/1998

Övrig litteratur

Alexandersson, Ulf: FjällAgendan, Slutrapport från Fou-projekt om hållbart nyttjande av naturresurser i fjällen, augusti 2001

Bengtsson, Bertil: Statsmakten och äganderätten, 1987

Bengtsson, Bertil: Samernas rätt i ny belysning Sv JT 1990

Bengtsson, Bertil: Aktuell debatt, SvJT 1994

Bengtsson, Bertil: Grundlagen och fastighetsrätten, 1996

Bengtsson Bertil: Några samerättsliga frågor, SvJT 2000

Bengtsson, Bertil: Mera om rätten till Lappland SvJT 2001

Danell, Öje: Skogsbrukets effekter på renbetet är oftast negativa, Hänglavsresurserna påverkas långsiktigt, Renbetes effekter på skogsbruket varierar, Boazodiehtu, Nyhetsblad om forskning & utveckling i renskötseln, Nr 2-99(4)

Danell, Ö., Holand, Ö., Staaland, H. & Nieminen, M. 1999. Renens anpassning och näringsbehov - Reindrift i NordvestEuropa i 1998:31-46

Danell, Ö., Gaare, E. 1999. Renhjordens produktionspotensial- Reindrift i NordvestEuropa i 1998:73-86

Essén, Eric W.: Firmarätt, 1998

GLOBIO UNEP Report 2000 om medverkan av ursprungsfolk för att åstadkomma skydd och bevara miljön i Arktis

Gustavsson, Knut : Rennäringen, en presentation för skogsfolk, 1989

Hahn, Thomas: Property rights, Ethics and Conflict resolution, Foundations of the Sami Economy in Sweden, doktorsavhandling, SLU, Uppsala 2000

Håstad, Torgny: Sakrätt avseende lös egendom, 1994

Korpijaakko-Labba Kaisa, Om samernas rättsliga ställning i Sverige - Finland, doktorsavhandling 1989 vid Lapplands högskola, Rovaniemi

- Laponia, Lapplands världsarv, Strategiska frågor för utveckling av världsarvet Laponia i Gällivare och Jokkmokks kommuner 2000-06-15
- LIFE 96ENV/S/367RAPPORT/SVSAC/VIN14 Hänsyn till renskötsel vid långsiktig virkesproduktion
- LIFE 96ENV/S/367RAPPORT/SVSAC/VIN15 Avverkningsmöjligheter och skogens utveckling på lång sikt inom Vindelns kommun
- LRF/Skogsägarnas Policy: Familjeskogsbruk och renskötsel - i samverkan för Norrland
- Lundmark, Lennart: Så länge vi har marker, 1989
- Lundmark, Lennart: Samernas skatteland - Med särskild syftning på tiden efter 1750, artiklar i Samefolket nr 1 och 2/2000
- Mallmén, Anders: Lagen om ekonomiska föreningar, 1989
- Mallmén, Anders: Lagen om ekonomiska föreningar, 1995
- Mijá Ednam, Samebyarnas Laponiaprogram, Jokkmokk 1999
- Nial, Håkan: Svensk associationsrätt i huvuddrag, 1998
- Nord, Mirjam: Modellstudie av potentialen för renbete anpassad till kommande slutavverkning, SLU Umeå
- Persson Erik: Slutrapport, Projekt Rennäringsanpassat skogsbruk, Dnr S. 43-44/96, Upprättad av Skogsvårdsstyrelsen i Västerbotten, mars 2001
- Reindriftslovutvalget, Innstilling avgiven den 15 mars 2001
- Renbruksplan; Delrapport projekt Renbruksplan år 2000, Dnr 351-252-2001, länsstyrelsen i Västerbottens län
- Riksdagsrevisorernas rapport 1996/97:RR4, förslag angående stödet till rennäringen
- Riksskogstaxeringen Statistik 1995-1999
- Rubenson, Stefan: Miljöbalken, 1998
- SCB, m.fl. 1999. Svensk rennäring. Statistiska Centralbyrån, Svenska Samernas riksförbund, Statens Jordbruksverk, Sveriges Lantbruksuniversitet. Halmstad.
- Skogsbruk - rennäring, Utvärdering av samråden 1998, Skogsstyrelsen Skogsvårdslagen, Handbok, Skogsstyrelsen, 1999
- Svensk FSC-standard för certifiering av skogsbruk, 2000
- Svensk-Norska renbeteskommissionen av år 1997: Betänkande lämnat den 18 maj 2001
- Undén, Östen: Svensk sakrätt, I Lös egendom, 1974
- Åhman, B 1998 Radiocesium i ren slaktsäsongen 1998/99 - Årsrapport till SLV och SJV. Enheten för renskötsel, SLU. Uppsala.